

**Dobrovolnictví dlouhodobě nezaměstnaných v souvislosti s novelou zákona č.111/2006 Sb. o
pomoci v hmotné nouzi**

Bc. Ivana Tomečková

Diplomová práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Ivana TOMEČKOVÁ**
Osobní číslo: **H10712**
Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Dobrovolnictví dlouhodobě nezaměstnaných
v souvislosti s novelou zákona č.111/2006 Sb.
o pomoci v hmotné nouzi**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti dobrovolnictví.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace smíšeného výzkumu za využití dotazníkového šetření a rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BUCHTOVÁ, B. et al., Nezaměstnanost Psychologický, ekonomický a sociální problém. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-9006-8.

FRIČ, P. , POSPÍŠILOVÁ, T. Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21.století. Praha: Agnes, 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.

KOTÝNKOVÁ, M. Sociální ochrana chudých v České republice. Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1302-7.

KREBS, V. a kol. Sociální politika. Praha: Aspi, 2007. ISBN 978-80-7357-276-1.

TOŠNER, J. SOZANSKÁ, O. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Radana Krutilová Nováková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

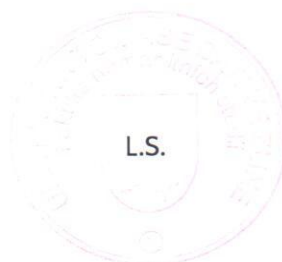
27. dubna 2012

Ve Zlíně dne 17. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.

děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 14. 4. 2012

Tomáš Kovář Isava

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá dobrovolnictvím dlouhodobě nezaměstnaných osob, které v důsledku své nelehké životní situace zůstaly závislé na pomoci státu a pobírají dávky hmotné nouze. Dobrovolnická služba byla jednou z možností, jak si zachovat výši příspěvku na živobytí. V teoretické části jsou popisovány příčiny a důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti a institut veřejné a dobrovolnické služby. Praktická část diplomové práce je zaměřena na motivaci dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků.

Klíčová slova:

Dobrovolník, dobrovolnictví, dobrovolnická služba nezaměstnaných, dlouhodobá nezaměstnanost, důsledky nezaměstnanosti, řešení nezaměstnanosti

ABSTRACT

This dissertation is dealing with volunteering of long-term unemployed people who have stayed dependent on state aid in consequence of their difficult life situation and who receive benefits of material need. Voluntary services were one of opportunities how they could keep amount of benefit for living. In theoretical part of dissertation are described causes and consequences of long-term unemployed and also institute of public and voluntary service. Practical part of dissertation is focused on motivation of long-term unemployed volunteers.

Keywords:

Volunteer, volunteering, voluntary service unemployed, long-term unemployment, consequences of unemployment, solution to unemployment

Děkuji paní Mgr. Radaně Kroutilové Novákové, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady, pomoc a ochotu při zpracování mé diplomové práce.

Děkuji i mé rodině za trpělivost a podporu po celou dobu mého studia.

Jedním z nejkrásnějších zadostiučinění v životě je, že kdykoli se upřímně snažíme pomoci jinému, pomáháme i sami sobě.

Ralph Waldo Emerson

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 NEZAMĚŠTNANOST	14
1.1 DRUHY NEZAMĚŠTNANOSTI.....	14
1.2 VÝVOJ NEZAMĚŠTNANOSTI V ČR	16
1.3 DLOUHODOBÁ NEZAMĚŠTNANOST	16
1.4 PŘÍPRAVA NA PŘÍPADNOU ZTRÁTU ZAMĚŠTNÁNÍ	17
1.5 VYROVNÁVÁNÍ SE S NEZAMĚŠTNANOSTÍ	18
1.6 PŘÍČINY NEZAMĚŠTNANOSTI U RIZIKOVÝCH SKUPIN	19
1.6.1 Ženy.....	19
1.6.2 Osoby se zdravotním postižením	19
1.6.3 Mladí lidé do 30 let	20
1.6.4 Starší lidé.....	20
1.6.5 Lidé bez kvalifikace	20
1.6.6 Romské etnikum.....	20
1.7 DŮSLEDKY DLOUHODOBÉ NEZAMĚŠTNANOSTI	21
1.7.1 Ekonomické důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti	21
1.7.2 Zdravotní důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti	22
1.7.3 Psychosociální důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti	22
2 VÝVOJ A TVORBA SOCIÁLNÍCH OPATŘENÍ V ČR	24
2.1 POLITIKA ZAMĚŠTNANOSTI.....	24
2.1.1 Aktivní politika zaměstnanosti.....	24
2.1.2 Pasivní politika zaměstnanosti	25
2.1.2.1 Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti	26
2.1.2.2 Novela zákona o zaměstnanosti platná od roku 2009.....	26
2.1.2.3 Novela zákona o zaměstnanosti platná od roku 2011	27
2.1.2.4 Novela zákona o zaměstnanosti platná od roku 2012.....	27
2.1.3 Úřad práce	28
2.2 SYSTÉM SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ	29
2.2.1 Sociální pojištění	30
2.2.2 Sociální pomoc.....	30
2.2.3 Státní sociální podpora.....	31
3 POSUZOVÁNÍ SOCIÁLNÍ POTŘEBNOSTI PO ROCE 2007	32
3.1 ZÁKON Č. 110/2006 SB., O ŽIVOTNÍM A EXISTENČNÍM MINIMU	32
3.2 ZÁKON Č. 111/2006 SB., O POMOCI V HMOTNÉ NOUZI	33
3.2.1 Příspěvek na živobytí	34
3.2.2 Doplatek na bydlení.....	35
3.2.3 Mimořádná okamžitá pomoc.....	36
4 VEŘEJNÁ A DOBROVOLNICKÁ SLUŽBA	37

4.1	VEŘEJNÁ SLUŽBA	37
4.2	DOBROVOLNICKÁ SLUŽBA	38
4.2.1	Zákon o dobrovolnické službě	39
4.2.2	Dobrovolnická služba nezaměstnaných	41
4.2.3	Hodnota dobrovolnictví v současné společnosti	42
4.3	ROZPORY MEZI ZÁKONEM O DOBROVOLNICKÉ SLUŽBĚ A DOBROVOLNICKOU SLUŽBOU NEZAMĚSTNANÝCH V SOUVISLOSTI SE ZÁKONEM Č. 111/2006 SB., O POMOCI V HMOTNÉ NOUZI	43
5	AKTUÁLNÍ STAV V ROCE 2012	46
5.1	VEŘEJNÁ SLUŽBA V ROCE 2012	46
5.2	DOBROVOLNICKÁ SLUŽBA V ROCE 2012	49
II	PRAKTICKÁ ČÁST	50
6	CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	51
6.1	MOTIVACE DOBROVOLNÍKŮ	51
6.1.1	Psychologický přístup motivace k dobrovolnictví	52
6.1.2	Sociologický přístup motivace k dobrovolnictví.....	52
6.2	METODOLOGIE VÝZKUMU	53
6.3	METODY SBĚRU DAT	53
6.3.1	Dotazník	54
6.4	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	55
6.5	HLAVNÍ VÝZKUMNÁ OTÁZKA	55
6.6	STANOVENÍ HYPOTÉZY	55
6.7	STRUKTUROVANÝ ROZHOVOR	56
6.8	VÝZKUMNÝ SOUBOR	57
7	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	58
7.1	METODIKA ZPRACOVÁNÍ DAT	58
7.2	POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	59
7.3	VYHODNOCENÍ OTÁZEK V DOTAZNÍKU	61
7.3.1	Hodnotová funkce	61
7.3.2	Funkce porozumění	62
7.3.3	Růstová funkce.....	63
7.3.4	Kariérní funkce.....	64
7.3.5	Sociální funkce.....	65
7.3.6	Ochranná funkce	66
7.3.7	Výsledky dobrovolnické činnosti – hodnotová funkce	67
7.3.8	Výsledky dobrovolnické činnosti – funkce porozumění	68
7.3.9	Výsledky dobrovolnické činnosti – růstová funkce	68
7.3.10	Výsledky dobrovolnické činnosti – kariérní funkce.....	69
7.3.11	Výsledky dobrovolnické činnosti – sociální funkce.....	70
7.3.12	Výsledky dobrovolnické činnosti – ochranná funkce.....	71

7.3.13	Výsledky dobrovolnické činnosti – uspokojení	71
7.3.14	Vyhodnocení otázky č. 48	72
7.3.15	Otázky s největší a nejmenší důležitostí	73
7.4	VYHODNOCENÍ JEDNOTLIVÝCH FUNKCÍ MOTIVACE.....	74
8	ANALÝZA A INTERPRETACE ROZHOVORŮ	79
8.1	OCHRANA.....	79
8.2	HODNOTY.....	80
8.3	POROZUMĚNÍ.....	81
8.4	KARIÉRA	81
8.5	PŘÍNOS – HODNOTY	81
8.6	ROZVOJ DOBROVOLNÍKA	82
8.7	POROZUMĚNÍ.....	83
8.8	USPOKOJENÍ	83
8.9	NEGATIVA	84
8.10	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ Z ANALÝZY ROZHOVORŮ	85
	ZÁVĚR	87
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	90
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	95
	SEZNAM GRAFŮ	96
	SEZNAM TABULEK.....	97
	SEZNAM PŘÍLOH.....	98

ÚVOD

Nestabilní ekonomická situace v České republice, nezaměstnanost a stále narůstající zadluženost nutí společnost k zavádění úsporných opatření, jež mají vést ke stabilizaci veřejných financí. Úsporná opatření se týkají v podstatě všech oblastí života společnosti, tedy i finančních nákladů vynaložených na sociální politiku státu.

Mezi závažné ekonomické, sociální a politické problémy společnosti patří také řešení nezaměstnanosti, zejména dlouhodobé. Nezaměstnanost je jevem, který s trhem práce a ekonomikou úzce souvisí a do určité míry je přirozený a také žádoucí. Ovšem pokud začne neúměrně narůstat, je zapotřebí se tímto problémem zabývat.

Ztráta zaměstnání je závažná sociální situace a přijít o zaměstnání, se dnes může přihodit prakticky každému pracujícímu člověku. Stát poskytuje nezaměstnaným lidem pomoc v rozsahu, jaký považuje za nezbytný, prostřednictvím systému různých sociálních dávek a dalších nástrojů. Je to záležitost finančně velmi náročná, a proto se úsporná opatření týkají i této oblasti.

Je zřejmé, že každé nové kroky, které jsou podniknuty ke snižování dlouhodobé nezaměstnanosti, bývají samotnými nezaměstnanými často vnímány negativně, a také ne všechna opatření přináší očekávaný výsledek. Pravdou ale je, že dřívější systém byl až příliš benevolentní a mnoho lidí jej zneužívalo. Současnou tendenci politiků paušálně označovat všechny nezaměstnané jako příživníky na systému a tím zdůvodňovat svá nepopulární rozhodnutí, považujeme za zlehčování příčin dlouhodobé nezaměstnanosti.

Diplomová práce se konkrétně zaměřuje na opatření, které mělo vést ke zvýšení motivace nezaměstnaných a upevnění pracovních návyků prostřednictvím veřejné a dobrovolnické služby. Novela zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, nabyla účinnosti od 1. 1. 2009 a domníváme se, že by bylo vhodné pokusit se zhodnotit dopad novely tohoto zákona na dobrovolnickou službu. Dobrovolnická služba je zde totiž uváděna v souvislosti se zachováním výše příspěvku na živobytí u dlouhodobě nezaměstnaných osob závislých na pomoci v hmotné nouzi. Tím se však tato novela zákona dostává do střetu zájmu s principy, na kterých dobrovolnictví staví. Máme na mysli zejména princip svobodného a dobrovolného rozhodnutí stát se dobrovolníkem, neboť zachování dosavadního příspěvku na živobytí je podmíněno zapojením do veřejné či dobrovolnické služby osob dlouhodobě nezaměstnaných, což lze chápat jako povinnost.

Již v minulých letech byla dobrovolnická služba nezaměstnaných akceptována jako jeden z mnoha nástrojů, který lze využívat při řešení nezaměstnanosti. Pomoc nezaměstnaným prostřednictvím dobrovolnictví vycházela z předpokladu, že mezi námi žije určitá část populace, jejíž pracovní potenciál není nijak využíván, neboť nemá zaměstnání. Nezaměstnaný člověk, který nemá práci a má zájem pracovat, je tak uzavřen doma, je izolován od společnosti, nudí se, potýká se s deprivací. Potřebuje inspiraci, motivaci, společenské uplatnění. Pomoc nezaměstnaným spočívá v jejich dobrovolném zapojení do dobrovolnické služby, čímž je využit jejich nadbytečný volný čas, rozvíjí se jejich osobnost, osobnostní potenciál, nezaměstnaní získají nové životní zkušenosti, vědomosti, naučí se novým věcem, obohacují se v mezilidských vztazích. Tento princip pomoci byl nenásilný, dočasný a smysluplný.

Platností zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, však vzniklo dilema. Tím, že byla v zákoně možnost dobrovolnické služby zmíněna, se do střetu dostává zásada svobodného rozhodnutí stát se dobrovolníkem a povinnost odpracovat pro společnost určitý počet hodin, aby osobě závislé na dávkách hmotné nouze neklesl příspěvek na živobytí na existenční minimum. De facto hrozí, že se dobrovolnictví stane dobrovolně-povinné. Dochází k ohrožení principů dobrovolnictví? Má začlenění dobrovolnické služby do zákona č. 111/2006 smysl, či nikoliv?

V porovnání s veřejnou službou se nám zde nabízí velké množství otázek a citlivých témat, kterými je potřeba se zabývat.

Téma diplomové práce se vztahuje k aktuálním problémům současné společnosti, a to hledání způsobů či cest v řešení dlouhodobé nezaměstnanosti a důsledků z ní vyplývajících.

Záměrem této diplomové práce je poukázat na rozpory jednoho opatření, které mělo vést k udržení pracovních návyků dlouhodobě nezaměstnaných lidí a jejich motivaci hledat si pracovní uplatnění.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NEZAMĚSTNANOST

Mít práci je jednou ze základních priorit člověka. Práce naplňuje život člověka, dává jeho životu určitý smysl a řád, přináší mu pocity sounáležitosti, prospěšnosti, vede jej k uvědomění si své hodnoty, sebevědomí, zajišťuje mu finanční prostředky k zajištění jeho potřeb a udržení určité životní úrovně. Často si lidé neuvědomují, co pro ně možnost pracovat znamená, dokud se sami neocitnou v situaci, kdy o práci z různých důvodů přijdou. Většinou lidí se po určité době podaří nalézt nové pracovní uplatnění, ale přesto je ve společnosti celá řada osob, pro něž ztráta zaměstnání znamená takřka neřešitelnou a velmi složitou situaci, neboť ze specifických důvodů nemohou novou práci najít. Může jít např. o diskriminaci na trhu práce z důvodu věku, pohlaví, národnosti, o nedostatečnou nabídku na trhu práce v daném regionu, o zdravotní či sociální omezení, vlastní schopnosti jedince nebo o závažné faktory, které sami nemůžeme žádným způsobem ovlivnit, například důsledky globální hospodářské a finanční krize.

Pak je zde skupina nezaměstnaných lidí, kterým nemít zaměstnání v podstatě nevádí, neboť si zvykla na finanční zajištění ze sociálního systému a různými nelegálními způsoby si dokáže životní úroveň udržet.

Podle Krebse (2007) je nezaměstnanost v tržní ekonomice přirozený jev, který má své opodstatnění a je v určitých situacích i nezbytný. Odstraňuje strnulost ekonomiky, umožňuje adaptační změny, přináší mobilitu pracovní síly. Hovoří se o tzv. „přirozené míře nezaměstnanosti“. To znamená, že nabídka a poptávka volných pracovních míst jsou v průměru v rovnováze a jsou po stránce ekonomické a sociální pozitivní a mají motivační charakter.

Podle Buchtové (Buchtová, 2002, s. 65) se za nezaměstnané „považují osoby produktivního věku, které splňují dvě podmínky:

- *nemají placené zaměstnání ani příjem ze sebezaměstnání, jsou dočasně uvolněny z práce a očekávají, že budou znovu zaměstnány,*
- *aktivně hledají práci a jsou ochotny do práce nastoupit.*“

1.1 Druhy nezaměstnanosti

Mareš (1994, str. 17–25) z hlediska příčin rozlišuje tyto druhy nezaměstnanosti:

- *Frikční* – ta vzniká z důsledku přesunu pracovníků na základě jejich potřeb nebo ekonomických změn. Je dočasná a krátkodobá.
- *Strukturální* – její příčinou je rozpad neefektivních podniků, snižování umělé přezaměstnanosti.
- *Cyklická a sezónní* – zpravidla souvisí s ročními obdobími a je typická v oblasti stavebnictví, zemědělství či turistiky.
- *Skrytá* – týká se osob, které si zaměstnání nehledají, nebo nejsou registrovány na úřadu práce a zaměstnání si hledají vlastní cestou.
- *Neúplná nezaměstnanost* – je způsob řešení masové nezaměstnanosti. Spočívá ve zkrácení pracovní doby, sdílení pracovního místa, zavedení čtyřdenního pracovního týdne apod.
- *Nepřavá nezaměstnanost* – do této kategorie spadají lidé, kteří jsou nezaměstnaní, ale práci si nehledají, či ji odmítají a využívají sociálního systému, pracují nelegálně.
- *Dlouhodobá nezaměstnanost* – většinou se za ni považuje nezaměstnanost delší než 1 rok. Zde spadají skupiny těch, kteří záměrně nepracují, a i těch, kteří by se rádi zapojili do pracovního procesu, ale nemohou zaměstnání z různých důvodů najít.

Krebs (2007, s. 292) dále rozlišuje nezaměstnanost na:

- *Dobrovolnou* – trh práce nabízí pracovní místa, ale nezaměstnaní o ně nemají zájem z důvodu nízké mzdy, nebo nechtějí pracovat vůbec, dávají přednost volnému času a žijí z podpor či vlastních úspor.
- *Nedobrovolnou* – na trhu práce je nižší nabídka pracovních míst a vyšší počet zájemců o zaměstnání, část nezaměstnaných proto nemůže najít uplatnění.

Jahodová (in Mareš 1994, s. 59) „uvádí pět základních potřeb, které jsou uspokojovány zaměstnáním a jejichž uspokojování tedy nezaměstnanost omezuje či blokuje. Práce v zaměstnání svým strukturovaným a regulovaným charakterem podle ní vytváří pro zaměstnaného člověka reálnou strukturu času (dne, týdne a roku); znamená příležitost pravidelně sdílené sociální zkušenosti mimo rámec rodiny; umožňuje jedinci podílet se na

cílech a účelech, které ho přesahují; vymezuje jeho osobní status a osobní identitu; vynucuje si řadu aktivit, k nimž bez zaměstnání člověk není motivován.“

1.2 Vývoj nezaměstnanosti v ČR

Trh práce v České republice se začal rozvíjet na počátku 90. let 20. století v souvislosti s ekonomickou, sociální a politickou transformací. Centrálně řízené hospodářství se postupně měnilo v tržní ekonomiku. Do té doby měli lidé zaručený vysoký stupeň jistoty zaměstnání, hovoří se o tzv. přezaměstnanosti, což na druhou stranu představovalo nízkou produktivitu práce. V 90. letech dochází k úpravě legislativy v oblasti pracovněprávních vztahů, rozvíjí se soukromé podnikání, vytváří se pracovní trh. Ekonomika se otevírá světovým trhům, což mělo za následek pokles konkurenceschopnosti a snížení poptávky po pracovní síle. Z trhu práce odcházejí především pracující důchodci a cizinci, zároveň se také rozvíjí soukromý sektor a tím se míra nezaměstnanosti udržuje na nízké úrovni. Až do roku 1996 se míra nezaměstnanosti pohybovala pouze okolo 4 %. Zvýšený nárůst nezaměstnanosti je zaznamenán v letech 1997–1999, kdy dosahuje až 9,4 % z důvodu stagnace ekonomiky. Počet nezaměstnaných činil 450 000 osob. Po roce 2000 dochází k nárůstu produktivity ekonomiky, ale zaměstnanost přesto stagnuje, a to až do roku 2004. Rozvoj ekonomiky je způsoben restrukturalizací podniků, zaváděním nových forem práce, zvýšením produktivity práce. K uvolnění na trhu práce dochází po roce 2004, nezaměstnanost se postupně snižuje. (Kotýnková, 2007)

Ke zvýšení nárůstu nezaměstnanosti dochází v roce 2008 v souvislosti se světovou ekonomickou krizí, která zasáhla také Českou republiku. V roce 2010 dosáhla míra nezaměstnanosti 10 %. (Křížková, Formánková, 2011)

1.3 Dlouhodobá nezaměstnanost

Dlouhodobá nezaměstnanost je závažným sociálním jevem, který přitahuje velkou pozornost mnoha odborníků. Je pro společnost nežádoucím jevem finančně velmi náročným a způsobuje celou řadu společenských problémů: chudobu, zadlužení, sociální exkluzi, kriminalitu apod. Úzce se dotýká celkového klimatu ve společnosti.

Jako znepokojující se jeví zvyšující míra dlouhodobé nezaměstnanosti. Zatímco v roce 1993 činil podíl dlouhodobě nezaměstnaných na nezaměstnanosti 18,5 %, v roce 2006 činil tento podíl již 54,2 %. (Kotýnková, 2007)

Počet osob nezaměstnaných déle než jeden rok se ve 4. čtvrtletí 2008 pohyboval na úrovni 46,5 %. V roce 2009 za totéž období to bylo 29,3 %. Ve čtvrtém čtvrtletí roku 2010 činil podíl dlouhodobě nezaměstnaných na celkovou nezaměstnanost 44,1 %. Podíl dlouhodobě nezaměstnaných z celkového počtu nezaměstnaných osob se ustálil v roce 2011 kolem hranice 40 %. (www.czso.cz)

Autoři Mareš, Sirovátka a Vyhlídal (2003) uvádějí dva protichůdné názory na prodlužování doby nezaměstnanosti. Podle prvního názoru rostoucí počet nezaměstnaných způsobuje jejich komplikovaný návrat k získání placeného zaměstnání z důvodu konkurence mezi nezaměstnanými o možná pracovní místa. To platí v případě, že pracovních příležitostí není dostatek. Druhý názor vychází z vysvětlení, že se počet nezaměstnaných postupně navyšuje, neboť zůstávají ti z předchozího období, a přibývají další, a to z důvodu nízkého lidského kapitálu, nespĺňování požadavku na odbornou kvalifikaci a štedrosti sociálního systému.

V praxi se však oba názory prolínají, neboť jsou zde nezaměstnaní, jejichž pracovní i lidský potenciál jim nedává téměř žádnou šanci umístit se na trhu práce. Druhá část nezaměstnaných sice potřebné schopnosti má, ale z důvodu nedostatku pracovních míst v konkrétní lokalitě, diskriminace a dalších faktorů nemohou práci získat.

Názory na sociální pomoc dlouhodobě nezaměstnaným se různí. Jak uvádí Hora (2008), existují zastánci tvrdého přístupu, podle kterých by sociální dávky měly být pouze v takové výši, aby bylo pro nezaměstnaného výhodné vzít práci i nedostatečně ohodnocenou. Svůj postoj zdůvodňují vysokými ekonomickými náklady společnosti, zneužíváním sociálních dávek a podezříváním nezaměstnaných, zda opravdu chtějí pracovat. Zastánci opačného názoru zase tvrdí, že dlouhodobá nezaměstnanost je zapříčiněna důsledkem globálních ekonomických faktorů a dlouhodobě nezaměstnaní se do složité situace dostali ne vlastní vinou, a proto by mělo být povinností státu se o ně postarat.

1.4 Příprava na případnou ztrátu zaměstnání

Ze společenského systému před rokem 1989 si v sobě neseme zakořeněnou představu, že každý člověk by měl mít právo na práci a společnost by se o naplnění tohoto práva měla

postarat. O to hůře se i po více než dvaceti letech vyrovnáváme s faktem, že tomu tak nikdy nebude. Pro běžného člověka je velmi těžké pochopit veškeré souvislosti trhu práce, principy tržní ekonomiky, globální propojení trhů a ekonomiky, které způsobují nezaměstnanost. Sociální jistoty, které jsme měli předtím, už nikdy nebudou platit. Život se tak jeví plný nástrah, nejistot a obav z budoucnosti, a lidé nejsou připraveni na to, jak se tím vypořádat a zvládat složité situace, které mohou nastat.

O závažnosti tohoto tématu svědčí i to, že je součástí Rámcových vzdělávacích programů pro školy. U školských vzdělávacích programů pro gymnázia, střední školy a střední odborná učiliště je zpracováno i průřezové téma Člověk a svět práce, které se vztahuje právě k této oblasti. Jejím zaměřením je nejen příprava na profesní život, ale také příprava a výchova k pružnosti na trhu práce, orientace na pracovním trhu, seznamování s fungováním světa práce v 21. století, teoretická i praktická příprava na situace, které na trhu práce mohou nastat. (www.vuppraha.cz)

Na nutnost preventivní přípravy na případnou nezaměstnanost a vzdělávání v oblasti trhu práce upozorňovala ve své knize i Buchtová (2002). Navrhovala toto téma zařadit i do školního vzdělávání. Dle jejího názoru je potřeba vychovávat společnost k větší odpovědnosti za svůj život, větší odvaze, schopnosti nadhledu při zvládání zátěže, lepší schopnosti adaptability na nové změny, vytváření vhodných obranných mechanismů. To znamená nesoustředit pomoc pouze na finanční zajištění nezaměstnaného, ale také na pomoc sociálně-psychologickou.

1.5 Vyrovnávání se s nezaměstnaností

Vnímání nezaměstnanosti může být různé v závislosti na konkrétní situaci. Jak uvádí Hora (2008), už počáteční nezaměstnanost snášejí špatně lidé, kteří jsou na tom ekonomicky hůře, nezaměstnanost je pro ně novou životní zkušeností, nebo lidé, kteří jsou si vědomi malých příležitostí na trhu práce, např. starší lidé, osoby s nedostačujícím vzděláním. Pozitivněji vnímají počátky nezaměstnanosti lidé s vyšším vzděláním, lidé, kteří nebyli v předchozím zaměstnání spokojeni, lidé, kteří doufají, že najdou lepší práci. Pracovní výpadek je pro ně odpočinkem, tzv. "prázdninovým efektem", obdobím, kdy se mohou věnovat více rodině, přátelům, svým zájmům, a zároveň může být příležitostí dokončit různé resty. Někteří lidé řeší zároveň i jiné závažné problémy, např. zdravotní, a proto nepocítují dopady nezaměstnanosti plnou silou. Nejhůře nesou nezaměstnanost lidé,

pro které měla jejich práce velký význam, lidé s menším sebevědomím nebo psychickými problémy. Už od počátku mohou trpět depresemi, poruchami spánku apod., nejsou schopni se na novou situaci adaptovat. Jiní nezaměstnaní přistupují k nezaměstnanosti racionálně, snaží se vzniklou situaci brát s nadhledem a nekladou si ji za vinu, může zde ovšem hrozit přivyknutí na situaci a ztráta motivace hledat si nové zaměstnání. Při déletrvající nezaměstnanosti se však objevují negativní pocity – stereotyp, ekonomické obavy, rezignace.

1.6 Příčiny nezaměstnanosti u rizikových skupin

Do skupiny nejvíce ohrožených patří zejména matky s malými dětmi, samoživitelky, lidé starší 50 let, mladí lidé po skončení studia bez řádné praxe, národnostní menšiny, lidé s různými zdravotními omezeními či v částečném invalidním důchodu, lidé s nedostačující kvalifikací.

Příčin jejich složitějšího uplatnění na trhu práce je několik. Může se jednat o diskriminaci věkovou, diskriminaci rasy, pohlaví, nereálné požadavky zaměstnavatelů, předsudky o pracovních kvalitách jednotlivých skupin, obavy z častých absencí, apod. U každé z ohrožených skupin mohou být odlišné důvody jejich nezaměstnatelnosti.

Buchtová (2002) popisuje příčiny nezaměstnanosti u těchto skupin následně:

1.6.1 Ženy

Nejčastějším důvodem je skloubení rodičovských a pracovních povinností, nízká nabídka zkrácených úvazků na trhu práce, nedostatek míst pro děti v mateřských školách, obavy zaměstnavatelů z časté absence. Nejhůře na tom bývají matky samoživitelky, které se nemají o rodičovské povinnosti s kým podělit.

1.6.2 Osoby se zdravotním postižením

Hlavní příčinou, proč nemohou lidé se zdravotním postižením získat zaměstnání, je tlak zaměstnavatelů na produktivitu práce a na výkon. Mít zaměstnání je pro osoby se zdravotním postižením velmi důležité z hlediska zdravotního, sociálního a psychického, souvisí to se smyslem života, pocitu jejich vlastní důstojnosti a integrace do společnosti.

1.6.3 Mladí lidé do 30 let

Mladí lidé jsou při hledání zaměstnání znevýhodněni tím, že nemají vytvořeny pracovní návyky, nemají praxi v oboru, dostatek zkušeností, což bývá téměř vždy uváděno v požadavcích potenciálních zaměstnavatelů na zaměstnance. Často jsou důvodem také jejich nereálné požadavky na případné zaměstnání, nepřiměřené sebevědomí a vysoké nároky na mzdové ohodnocení. V případě dlouhodobé nezaměstnanosti zde hrozí velké problémy pro jedince a i společnost. Je ohrožen rozvoj osobní identity, neschopnost vymanit se ze závislosti na rodičích, návyk na pohodlný život, demotivace, nuda, odmítání převzetí odpovědnosti za svůj život.

1.6.4 Starší lidé

Šance na získání nového pracovního místa se snižují s věkem nezaměstnaného. Proto je pro staršího člověka ztráta zaměstnání velmi stresující situací. Představuje to pro něj pokles příjmu, životní úroveň, zhoršení zdraví, ztrátu společenských kontaktů, pocity frustrace, neschopnosti, obavy z budoucnosti. Mnozí zaměstnavatelé již předem odmítají přijmout starší zaměstnance z předpojatosti – nedostatečná výkonnost, nechut' učit se novým věcem, nemocnost.

1.6.5 Lidé bez kvalifikace

Jedná se o osoby se základním vzděláním, osoby obtížně vzdělavatelné. Dále jde o skupiny lidí, které se vyznačují problémovým chováním – alkoholici, recidivisté, sociálně nepřizpůsobiví, které nechtějí pracovat, nemají vůli ve svém životě cokoliv měnit, zaměstnavatelé o ně nemají zájem, a tím jsou prakticky nezaměstnatelní a závislí na společnosti.

1.6.6 Romské etnikum

Většina Romů má pouze základní vzdělání, případně je nemají ani dokončeno, nesplňují potřebné kvalifikační požadavky. Do rozporu se dostávají požadavky majoritní společnosti, aby pracovali, a sociokulturní prostředí, ze kterého Romové pocházejí a které se podílí na utváření jejich chování a jednání, a neschopnost integrace, což má za následek minimální šanci získat zaměstnání.

Nezaměstnanost Romů se v celostátním měřítku odhaduje na téměř 70–80 %. Zkušenost z nezaměstnaností má přibližně 74 % z populace Romů, a z tohoto počtu je téměř 75 % dlouhodobě nezaměstnaných. Závažnou překážkou v získání zaměstnání je pro Romy prostorová segregace, úbytek nekvalifikovaných pracovních příležitostí a diskriminace na trhu práce. (Frištenská, 2010)

1.7 Důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti

Pro většinu lidí představuje hrozba ztráty zaměstnání především ztrátu sociálních jistot – nemožnost zaplatit náklady na bydlení a živobytí. Snížená životní úroveň rodiny vede k finanční nemožnosti využívat různých služeb, které zlepšují kvalitu života, ke ztrátě dostupnosti kvalitních potravin a zajištění potřebné zdravotní péče, k propadu do chudoby a tím i sociálnímu vyloučení.

1.7.1 Ekonomické důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti

Dlouhodobá nezaměstnanost může způsobovat nezaměstnaným lidem ekonomické ztráty, či dokonce trvalý propad do chudoby v dlouhodobém horizontu důchodového věku a nároku na důchod. Nárok na starobní důchod má v České republice občan, který splňuje dvě podmínky:

- Dosažení důchodového věku – u mužů a žen se liší. Ženy mohou odcházet do důchodu dříve s ohledem na počet vychovaných dětí. Důchodový věk se však postupně zvyšuje a vyrovnává se mezi oběma pohlavími. Muži a ženy narozené v roce 1972 budou odcházet do důchodu stejně, ve věku 66 let a 2 měsíců.
- Potřebná doba důchodového pojištění – doba důchodového pojištění se rovněž postupně zvyšuje. Do roku 2010 to bylo 25 let důchodového pojištění. Od roku 2018 to bude již 35 let. (www.sfinance.cz)

Dle zákona č. 155/1995Sb., o důchodovém pojištění, patří doba evidence na úřadu práce mezi náhradní doby pojištění, ale započítává se do výpočtu důchodu pouze v omezeném rozsahu. Dle zákona o důchodovém pojištění se započítává ta doba evidence na úřadu práce, po kterou občanovi náleží podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci, a dále v rozsahu nejvýše 3 roky po dobu evidence na úřadu práce, kdy podpora nenáleží. Tato doba se zjišťuje zpětně. Před dosažením 55 let věku se do ní započítává nejvýše 1 rok.

Pro mnoho dlouhodobě nezaměstnaných to může být v budoucnu nepřekonatelný problém a hrozí, že budou prakticky celoživotně závislí na dávkách hmotné nouze.

Zároveň vznikají i nežádoucí důsledky pro společnost. Protože ekonomika nevyrábí tolik produkce, kolik by byla schopna vyrobit, dochází k propadu HDP, ke snížení koupěschopnosti obyvatel. Nezaměstnaným lidem jsou prostřednictvím sociálního systému vypláceny různé podpory a dávky, což přináší další náklady pro stát. (Krebs, 2007)

1.7.2 Zdravotní důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti

Jak uvádí Buchtová (2002), ztráta zaměstnání je vysoce zátěžovou situací, která ovšem může být jednotlivými nezaměstnanými vnímána velmi subjektivně. Velkou roli zde hrají tyto faktory: osobní dispozice, odolnost vůči psychické zátěži, vlastní strategie na zvládání stresu, věk, vzdělání, pohlaví nebo rodinné zázemí. U dlouhodobě nezaměstnaných dochází ke zhoršení zdravotního stavu – žaludeční potíže, nespavost, bolest hlavy, problémy s páteří, onemocnění srdce, astma. Zároveň se objevuje celá řada psychických problémů – deprese, stavy úzkosti, podrážděnost, pokusy o sebevraždy, apatie.

1.7.3 Psychosociální důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti

Mezi nejzávažnější sociální důsledky dlouhodobě nezaměstnaných patří ztráta sociálních kontaktů, omezený společenský život, narušení denního režimu v rodině, snížení statusu nezaměstnaného v rodině i ve společnosti, zvýšená rozvodovost, změna vnímání času – nuda, pocity vykořeněnosti, ztráta motivace, ztráta pracovních návyků, ztráta společenské prestiže, pocity vlastní neschopnosti, ztráta sebedůvěry. Nezaměstnanost může být také spouštěčem nežádoucího chování – zneužívání návykových látek – alkohol, drogy, patologické hráčství, objevuje se zvýšený výskyt sociálněpatologických jevů. (Buchtová, 2002)

Dlouhodobá nezaměstnanost má za následek rovněž stigmatizaci nezaměstnaných. U potenciálních zaměstnavatelů vzbuzují tito uchazeči nedůvěru a pochyby v jejich schopnosti, spolehlivost a pracovitost. (Mareš, Syrovátka, Vyhlídal, 2003)

Dlouhodobě nezaměstnaní bývají rovněž negativně posuzováni ostatními pracujícími lidmi, jejichž jednostranný pohled bývá umocňován vlivem médií a prezentací politiků. Nezaměstnaní bývají často bez ohledu na další souvislosti hodnoceni jako příživníci

a parazitě, na které musí pracující lidé přispívat, což dále zhoršuje celkovou situaci. Ze zkušeností mnoha lidí vyplývá, že již neplatí známé rčení: „Kdo chce, tak si práci vždycky najde“. Skutečnost je totiž mnohem složitější, než se může zdát.

Samotní nezaměstnaní se rovněž potýkají s pocity křivdy, nespravedlností systému, závistí vůči těm šťastnějším, kteří práci mají nebo jsou jinak zabezpečeni. (Hora, 2008)

Podle Buchtové (2002, s. 119) jsou sociálně-psychologické důsledky nezaměstnanosti daleko závažnější než důsledky ekonomické, neboť nezaměstnanost „*oslabuje nejen adaptační schopnosti člověka, nýbrž i adaptační schopnosti společnosti a ekonomického systému jako celku.*“

2 VÝVOJ A TVORBA SOCIÁLNÍCH OPATŘENÍ V ČR

Nezaměstnanost patří k sociálním situacím, jež společnost považuje za závažné, a proto se na ni vztahuje systém opatření, sociální podpory a pomoci.

Systém sociální podpory a pomoci se v průběhu let vyvíjel a měnil na základě potřeb a vývoje ekonomické a sociální situace ve společnosti.

Počátek vytvoření záchranné sociální sítě se vztahuje k období 90. let, kdy byl započat proces ekonomické transformace a vznikly obavy z výskytu vysoké nezaměstnanosti, propadu reálné hodnoty příjmů a propadu určité části populace do chudoby. Úkolem záchranné sociální sítě byla ochrana obyvatel před chudobou a ochrana zranitelných sociálních skupin obyvatel z důvodů ztráty zaměstnání, nízkého příjmu či péče o nezaopatřené dítě. V případě ztráty zaměstnání se pomoc poskytovala prostřednictvím těchto nástrojů:

- Politika zaměstnanosti – v součinnosti se zákonem č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti.
- Systému dávek sociální péče – v součinnosti zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, a zákona č. 463/1991 Sb., o životním minimu. (Kotýnková, 2007)

2.1 Politika zaměstnanosti

Politika zaměstnanosti je realizována na základě zákona č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti (od 1. 4. 2004 dle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti), a je rozdělena na oblast aktivní a pasivní. Zákon je realizován prostřednictvím Úřadu práce ČR.

2.1.1 Aktivní politika zaměstnanosti

Aktivní politikou se rozumí zajišťování poradenské, informační a zprostředkovatelské služby, zajišťování rekvalifikací, rozšiřování a vytváření nových pracovních míst prostřednictvím finanční podpory společensky účelných pracovních míst, veřejně prospěšné práce. Nástroje aktivní politiky zaměstnanosti se postupně rozšiřovaly v souvislosti s nově se objevujícími potřebami. Od roku 2004 zde patří také investiční pobídky u zaměstnavatelů, překlenovací příspěvek pro OSVČ, příspěvek na dopravu zaměstnanců, příspěvek na zapracování, chráněné pracovní místo, chráněná pracovní dílna, příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením. (Kotýnková, 2007)

V roce 2011 přibýlo několik dalších nástrojů aktivní politiky nezaměstnanosti. Patří zde projekty:

- Komplexní poradenský program – záměrem tohoto projektu je zvýšit motivaci, rozvíjet klíčové dovednosti klientů úřadu práce a následně jim zprostředkovat zaměstnání. Primárně je projekt určen motivovaným uchazečům, kteří jsou v evidenci déle než 5 měsíců.
- Praxe pro mladé do 30 let – projekt je zaměřen na mladé lidi ve věku do 30 let, kteří jsou na úřadu práce evidováni déle než 5 měsíců.
- Vzdělávej se a dál podnikej – cílem je snížit počet živnostníků evidovaných na úřadu práce v důsledku hospodářské krize či sezónnosti jejich profese.
- Spolupráce s obcí – záměrem je rozšířit spolupráci s obcemi, kde by klienti úřadu práce měli možnost vykonávat veřejně prospěšné práce či veřejnou službu. (Práce a sociální politika)

2.1.2 Pasivní politika zaměstnanosti

Pasivní politika představuje poskytování dávek v nezaměstnanosti a dávek při rekvalifikaci. Zákon dále stanovuje délku poskytování podpory, podmínky, za kterých má uchazeč nárok na přiznání finančního příspěvku v nezaměstnanosti.

V období 1991–2004 byl tento příspěvek nazýván hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání a hmotné zabezpečení při rekvalifikaci.

V roce 1991 činila délka výplaty dávek hmotného zabezpečení 1 rok, kdy prvních šest měsíců činila 60 % průměrného čistého výdělku a dalších 6 měsíců 50 % výdělku. V roce 1992 byla podpůrní doba zkrácena na 6 měsíců. Maximální výše byla stanovena na 1,5násobek částky životního minima. Výplata těchto dávek je poskytována ze systému pojistného na sociální zabezpečení a žadatel musí splňovat podmínku pro nárok na tuto dávku. To znamená, že uchazeč musí doložit, že v uplynulých třech letech vykonával zaměstnání v délce alespoň 12 měsíců, z něhož bylo odváděno sociální pojištění. Jako doba zaměstnání se započítávají tzv. náhradní doby – např. péče o dítě do věku 4 let, péče o zdravotně postiženou osobu apod. (Kotýnková, 2007)

Během let docházelo k úpravám, které mají restriktivní charakter a zpřísňují podmínky pro vyplácení podpor v nezaměstnanosti.

2.1.2.1 Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

S platností od 1. dubna 2004 nabyl účinnosti zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, který nahradil stávající zákon č. 1 Sb., o zaměstnanosti z roku 1991. Dávky v nezaměstnanosti se nově nazývají podpora v nezaměstnanosti či podpora při rekvalifikaci. Zároveň dochází k dalším změnám v oblasti posuzování nároku na podporu či délku jejího vyplácení.

- Mění se délka podpůrní doby podle věku uchazeče. Délka podpory pro osoby ve věku do 50 let činí 6 měsíců, pro osoby mezi 50 a 55 lety je to 9 měsíců, a u osob nad 55 let činí 12 měsíců.
- Stanovují se sankce za nelegální práci, tzv. načerno.
- Pokud dlouhodobě nezaměstnaný odmítne práci pro obec, nemá nárok na dávky.
- Absolventi škol mají nárok na podporu, pouze pokud odpracují v posledních třech letech alespoň 12 měsíců v zaměstnání, ze kterého bylo odváděno sociální pojištění.
- Připouští se možnost přivýdělků při pobírání podpory až do výše ½ minimální mzdy.

2.1.2.2 Novela zákona o zaměstnanosti platná od roku 2009

V roce 2009 je zákon novelizován a mezi podstatné změny patří především tyto skutečnosti:

- Mění se délka podpůrní doby uchazeče o zaměstnání. U osob ve věku do 50 let se zkracuje na dobu 5 měsíců, nad 50 let do 55 let věku na 8 měsíců a nad 55 let na 11 měsíců.
- Výkon dlouhodobé dobrovolnické služby na základě smlouvy dobrovolníka s vysílající organizací, které byla udělena akreditace Ministerstvem vnitra ČR, nebo výkon veřejné služby na základě smlouvy o výkonu veřejné služby, pokud rozsah vykonané služby překračuje v průměru alespoň 20 hodin v kalendářním týdnu, podle § 41 odst. 3 písm. e) zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, se považuje

za náhradní dobu zaměstnání, tzn., že při posuzování nároku na podporu v nezaměstnanosti se k této době přihlíží a započítává se jako doba zaměstnání.

2.1.2.3 Novela zákona o zaměstnanosti platná od roku 2011

Zpříšňující podmínky a nová opatření na trhu práce jsou obsahem další novelizace zákona platná od roku 2011.

- Lidem pobírajícím podporu v nezaměstnanosti byla zrušena možnost přivýdělku až do výše $\frac{1}{2}$ minimální mzdy. Pokud má nezaměstnaný výdělečnou činnost, pozastavuje se mu výplata podpory v nezaměstnanosti.
- Mění se pravidla pro poskytování podpory. Zaměstnanec, který ukončil zaměstnání z vlastní vůle nebo dohodou, má nárok pouze na 45 % průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu. Pouze v případě vážných důvodů mu může být přiznána podpora v běžné výši. Pokud zaměstnanec dostane výpověď, zůstane mu podpora první 2 měsíce podpůrní doby ve výši 65 %, další 2 měsíce 50 % a po zbývajících podpůrní dobu 45 % průměrného měsíčního čistého výdělku nebo vyměřovacího základu.
- Nově platí, že ten, kdo dostane odstupné (odstupné ze zákona činí tři měsíce), tomu se mu výplata podpory odloží, na tolik měsíců, za kolik dostal odstupné. Teprve po této době může začít pobírat podporu ve standardní výši a délce. Podpora se mu tedy neruší ani nekrátí, dojde jen k odložení její výplaty. (<http://socialniporadce.mpsv.cz/cs/113>)

Pozastavený nárok na podporu však měli i ti lidé, kteří sice podle zákona nárok na odstupné měli, avšak ve skutečnosti je nedostali vyplaceno, což bylo velmi nešťastné rozhodnutí pro mnoho lidí, kteří se tak bez svého zavinění ocitli v závažné finanční situaci bez příjmu.

2.1.2.4 Novela zákona o zaměstnanosti platná od roku 2012

O rok později k dochází na základě další novely k těmto změnám:

- Mění se podmínky pro posouzení nároku na podporu. Zkracuje se rozhodné období ze tří let na dva roky, za které musí žadatel prokázat, že v posledních dvou letech před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání získal alespoň 12 měsíců důchodového pojištění nebo potřebnou dobu pojištění splňuje využitím tzv. náhradní doby. To je doba pobírání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, péče o dítě do čtyř let, doba výkonu veřejné služby či dlouhodobé dobrovolnické služby v rozsahu alespoň 20 hodin týdně.
- Byla odstraněna tvrdost zákona týkající se nevyplaceného odstupného. Pokud nezaměstnanému nebude zaměstnavatelem vyplaceno odstupné, ač na to měl ze zákona nárok, vyplatí mu úřad práce kompenzaci ve výši 65 % odstupného a následně ho bude vymáhat na zaměstnavateli. (<http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/5#1.0>)

2.1.3 Úřad práce

V loňském roce proběhla restrukturalizace Úřadu práce ČR. S platností od 1. 4. 2011 se činnost Úřadu práce ČR řídí zákonem č. 73/2011Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů. Dle tohoto zákona je Úřad práce České republiky správním úřadem s celostátní působností. Úřad práce řídí Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. V Úřadu práce ČR působí generální ředitelství, krajské pobočky, pobočka pro hlavní město Prahu. Náplní úřadu práce je:

- oblast zaměstnanosti,
- ochrana zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele,
- oblast státní sociální podpory. (<http://portal.mpsv.cz/upcr/oup/sb0029-2011-73-2011.pdf>)

Cílem reorganizace by mělo být:

- oddělení a posílení tvorby strategie, koncepce a legislativy politiky zaměstnanosti od realizace politiky zaměstnanosti,
- přenesení řízení realizace politiky zaměstnanosti na specializovaný úřad veřejné správy – Úřad práce České republiky, včetně příslušných útvarů,

- posílení role krajského úřadu práce jako hlavního aktéra realizace politiky zaměstnanosti na území kraje,
- vytvoření podmínek pro zlepšení komunikace a spolupráce krajského úřadu práce s krajským úřadem, krajskou samosprávou a ostatními aktéry na trhu práce na území kraje,
- z hlediska podnikatelů lze předpokládat pozitivní dopady v důsledku sjednocení rozhodovací činnosti úřadů práce,
- soustředění vybraných činností a úkolů úřadů práce na okresní úrovni na krajský úřad a zefektivnění výkonu politiky zaměstnanosti,
- uspořené personálních a vedlejších nákladů a využití těchto úspor k posílení výkonu kontrolní činnosti. (<http://www.mpsv.cz/cs/10707>)

Nové organizační členění úřadů práce bylo strukturováno do 14 krajských poboček, úřady práce působí celkem na 409 místech ČR. Cílem restrukturalizace byla úspora provozních nákladů, zefektivnění práce, zintenzivnění kontrolní činnosti úřadů práce a schopnosti pružně reagovat na aktuální problémy v konkrétním regionu. (<http://www.mpsv.cz/cs/10614>)

Od ledna 2012 dochází ke změně v oblasti sociálních dávek. Všechny nepojistné sociální dávky - dávky v hmotné nouzi, příspěvek na péči, dávky osobám se zdravotním postižením včetně podpory v nezaměstnanosti se vyplácejí na jednom místě – na jednotlivých pracovištích Úřadu práce ČR. Sjednocení nepojistných dávek má přinést zefektivnění celého administrativního procesu. (Práce a sociální politika, č. 1/2012, online)

2.2 Systém sociálního zabezpečení

Nároky na dávky sociální péče byly posuzovány na základě zákona č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti. Přihlíželo se k částkám životního minima (zákon č. 463/1991 Sb., o životním minimu), skutečným příjmům žadatele a jeho majetkovým poměrům. Příjemci těchto dávek byli i nezaměstnaní, kteří již vyčerpali podpůrnou dobu pro výplatu podpory v nezaměstnanosti, výše jejich podpory v nezaměstnanosti byla nízká, nebo nesplňovali podmínky pro nárok na podporu v nezaměstnanosti. Dávky sociální péče byly poskytovány buď jednorázově, nebo měsíčně. Za sociálně potřebnou byla považována

osoba, jejíž příjem nebo příjem se společně posuzovanými osobami nedosahoval částky životního minima domácnosti, která byla stanovena zákonem o životním minimu, a nemohla si příjem zvýšit vlastním přičiněním. Dávky sociální péče byly v roce 2007 nahrazeny dávkami hmotné nouze dle zákona č. 110/2006 Sb., o hmotné nouzi.

V roce 1995 nabyl účinnosti zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Tím došlo k restrukturalizaci sociálního zabezpečení, které bylo postaveno na třech pilířích:

- sociální pojištění,
- sociální pomoc,
- státní sociální podpora.

2.2.1 Sociální pojištění

System sociálního pojištění je financován z povinných odvodů pojistného zaměstnanců, zaměstnavatelů a OSVČ. Sociální pojištění ošetřuje sociální situace, které mohou nastat v životě každého člověka, a účastí na placení sociálního pojištění se mu zakládá právo na poskytnutí pomoci a podpory. Jedná se např. o tyto sociální události: ztráta zaměstnání, mateřství, invalidita, stáří, ztráta živitele. Sociální pojištění se skládá z odvodů na důchodové pojištění, státní politiku zaměstnanosti, nemocenské pojištění.

Dávky nemocenského pojištění jsou: nemocenská, podpora při ošetřování člena rodiny, peněžitá pomoc v mateřství, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství.

Z důchodového pojištění lze čerpat tyto dávky: starobní důchod, invalidní a částečný invalidní důchod, pozůstalostní důchody, sirotčí důchody. (Krebs, 2007)

Nárok pro výplatu těchto dávek je ovšem vázán také splněním dalších podmínek, např. v případě nároku na peněžitou pomoc v mateřství je to minimální doba účasti na pojištění. V případě nároku na důchod je podmíněn zákonem stanoveným počtem odpracovaných let a splněním dosažení určitého věku.

2.2.2 Sociální pomoc

Sociální pomoc vychází z principu osobní odpovědnosti každého občana za svůj život. Sociální pomoc je výrazem lidské solidarity a podpory těm osobám, které svou sociální situaci nedokážou zvládnout vlastními silami a ani s pomocí vlastní rodiny. Cílem je

pomoci jim zvládnout toto přechodné období, usnadnit jim získání kontroly nad svým životem a zamezit propadu do sociální závislosti. Vztahuje se k situacím, kdy jsou ohrožena práva občana, občan se nachází v hmotné nouzi, případně mu tato situace hrozí. Sociální pomoc je určena k zajištění základních životních potřeb, v případě nedostatku hmotných prostředků či v případě závažných sociálních situací. Rozhodujícím měřítkem o potřebnosti sociální pomoci je životní minimum. (Krebs, 2007)

2.2.3 Státní sociální podpora

Prostřednictvím státní sociální podpory bylo vypláceno 9 dávek: rodičovský příspěvek, dávky pěstounské péče, porodné, pohřebné, zaopatřovací příspěvek, přídavky na dítě, sociální příplatek, příspěvek na bydlení a pohřebné. Systém devíti dávek státní sociální podpory obsahuje dva základní principy centrálních sociálních redistribucí, a to „od bezdětných k dětným“ a „od bohatých k chudým“ (tzv. horizontální a vertikální dávky) Většina těchto dávek nesla označení jako prvek rodinný, tzn., že byly primárně určeny na podporu rodin s dětmi. Jiné z dávek (např. příspěvek na bydlení) v sobě nesou označení chudinský prvek, neboť byl určen i bezdětným nízkopříjmovým rodinám. (Kotýnková, 2007)

Agenda státní sociální podpory je od 1. dubna 2004 v kompetenci úřadů práce.

3 POSUZOVÁNÍ SOCIÁLNÍ POTŘEBNOSTI PO ROCE 2007

V průběhu let se ukázalo, že systém sociální pomoci byl až příliš štědrý, v důsledku čehož se objevil nový jev označovaný jako „past sociální demotivace“. To znamená, že příjem lidí ze systému dávek byl natolik dostačující, že se mnoha lidem nevyplatilo zaměstnání hledat, neboť na tom byli lépe, než kdyby pracovali. Týkalo se to především lidí s nízkou kvalifikací či rodin s větším počtem dětí. Určitá část příjemců dávek od státu záměrně setrvala v sociálním systému, neboť nebyli motivováni vzít i málo placené zaměstnání. Narůstající procenta dlouhodobě nezaměstnaných lidí, kteří byli závislí na sociálním systému, a také snaha o úsporu státních prostředků, vedly k vytvoření nových opatření. Vyvstala potřeba k ochranné funkci sociálního systému přidat i další tzv. aktivní prvky – donucovací a motivační. (Kotýnková, 2007)

Donucovací prvek měl za úkol ztížit přístup k sociálním dávkám a zavést taková opatření, která měla dlouhodobě nezaměstnané motivovat k práci. Nárok na dávky byl podmíněn určitými povinnostmi uloženými nezaměstnanému, např. přijmout nabízenou práci, zúčastnit se rekvalifikace, školení apod.

V roce 2007 vstoupily v platnost dva nové sociální zákony: zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, a zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, které ošetřují oblast sociální pomoci.

3.1 Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

Zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu definuje životní minimum jako *„společensky uznanou minimální hranici příjmu, pod níž nastává stav nouze. Vymezuje výši nezbytných finančních prostředků pro domácnost k dočasnému zajištění základních životních potřeb jejích členů na velmi skromné úrovni.“*

Životní minimum je zároveň nástroj, který slouží k posouzení dostatečnosti či nedostatečnosti příjmů žadatele o dávky a oprávněnosti jeho nároku, podle životního minima se stanovují částky živobytí. Ze životního minima byly vyloučeny náklady na bydlení, neboť ty se začaly posuzovat podle jiných kritérií v závislosti na lokalitě bydliště apod. Tím se životní minimum stalo jednosložkové. Částka životního minima byla stanovena na 3 126 Kč.

Úhrada nákladů na bydlení je ošetřena zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, prostřednictvím příspěvku na bydlení, a zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, prostřednictvím doplatku na bydlení.

Existenční minimum je dle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, chápáno jako „*souhrn statků a služeb, bez jejichž uspokojování by došlo k ohrožení života a zdraví občana.*“

Částka existenčního minima byla stanovena na 2 020 Kč a byla určena těm, kteří nemají zájem aktivně řešit svou nepříznivou situaci přesto, že jsou toho schopni. Existenční minimum se nevztahuje na nezaopatřené dítě, starobního důchodce, plně invalidní osoby či osoby starší 68 let. (Krebs, 2007)

V roce 2012 došlo k navýšení částky životního a existenčního minima. Částka životního minima činí 3 410 Kč a částka existenčního minima činí 2 200Kč. (www.portal.mpsv.cz)

3.2 Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, definuje způsob a podmínky pomoci lidem, kteří se nacházejí v obtížné životní situaci, nemají dostatek finančních příjmů k zabezpečení svých základních potřeb a zároveň si svůj příjem nemohou zvýšit z důvodů zdravotních, z důvodu věku či z jiných závažných sociálních důvodů.

Dávky hmotné nouze jsou rozděleny na:

- příspěvek na živobytí,
- doplatek na bydlení,
- mimořádná okamžitá pomoc,

Za osobu v hmotné nouzi se nepovažuje:

- osoba, která nepracuje a není zaevidovaná na úřadu práce,
- osoba zaevidovaná na úřadu práce déle jak 12 měsíců a která bez vážného důvodu odmítne nabídku na veřejně prospěšné práce či krátkodobé zaměstnání,
- osoba, která nevyužije prodeje svého majetku, pokud je to možné,
- osoba, která je vyřazená z evidence úřadu práce z důvodu porušení či neplnění svých povinností,
- OSVČ, která není přihlášená k nemocenskému pojištění,

- osoba, která neplní své povinnosti zákonného zástupce dítěte,
- osoba ve výkonu trestu odnětí svobody,
- osoba umístěna k celoročnímu pobytu v ústavu sociální péče. (Kepková, 2008)

3.2.1 Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je základní dávkou pomoci v hmotné nouzi. Výše příspěvku na živobytí je rozdíl mezi částkou živobytí osoby (společně posuzovaných osob) a příjmem osoby (společně posuzovaných osob). Při stanovování výše částky na živobytí se hodnotí i snaha osoby nebo společně posuzovaných osob žijících ve společné domácnosti o zvýšení svých příjmů vlastní aktivitou a snahou. Za snahu o zvýšení příjmu se považuje:

- vlastní práce,
- řádné uplatnění nároků a pohledávek,
- prodej nebo jiné využití vlastního majetku.

Pro účely nároku na dávky se hodnotí příjem žadatele (výdělečná činnost, podpora v nezaměstnanosti či při rekvalifikaci, dávky nemocenského pojištění). Zároveň je zde zakomponován motivační prvek, což znamená, že jsou zvýhodněni ti, kteří příjmu i hůře placené místo. To znamená, že jejich příjem ze zaměstnání se jim nezapočítává celý, nýbrž 70 % jejich dosaženého příjmu. (Příb, Kepková, 2008)

Při stanovování částek na živobytí se vychází z počtu posuzovaných osob žijících ve společné domácnosti a stanovených částek životního minima na tyto společně posuzované osoby. Dle zákona o životním a existenčním minimu je částka životního minima osoby, která je společně posuzována s jinými osobami, odstupňována podle pořadí těchto osob, věku a dle zaopatřenosti. Do konce roku 2011 činila částka životního minima osoby, která je posuzována jako první v pořadí, měsíčně 2 880 Kč. Částka životního minima osoby, která je posuzována jako druhá nebo další v pořadí, činí měsíčně různé částky v závislosti na věku této posuzované osoby a na zaopatřenosti:

- částka 2 600 Kč u osoby od 15 let věku, která není zaopatřeným dítětem,
- 2 250 Kč u nezaopatřeného dítěte od 15 do 26 let věku,
- 1 960 Kč u nezaopatřeného dítěte od 6 do 15 let věku,
- 1 600 Kč u nezaopatřeného dítěte do 6 let věku.

Částka na živobytí je taková výše příjmů, při které jsou zabezpečeny základní životní podmínky žadatele s přihlédnutím k jeho aktivní účasti řešit svůj stav hmotné nouze. Příspěvek na živobytí byl dále bonifikován v závislosti na snaze žadatele a jeho aktivitě. Výše částky živobytí se pohybovala mezi existenčním minimem (spodní hranice) a životním minimem (horní hranice).

V souvislosti s aktivizací dlouhodobě nezaměstnaných byl v zákoně zapracován aktivizační plán. Pokud jedinec pobírá příspěvek na živobytí déle než 6 měsíců, vypracuje úředník spolu s touto osobou aktivizační plán, jehož cílem je zvýšení možností osoby v hmotné nouzi řešit svou situaci. Plán obsahuje časový harmonogram, jednotlivé kroky a konkrétní cíle, které má osoba v hmotné nouzi splnit a které mají vést k vyřešení jeho situace. (Kotýnková, 2007)

V roce 2012 byly částky životního minima u společně posuzovaných osob stanoveny následovně:

- pro jednotlivce 3 410 Kč,
- pro první dospělou osobu v domácnosti 3 140 Kč,
- pro druhou a další dospělou osobu v domácnosti 2 830 Kč,
- pro nezaopatřené dítě ve věku do 6 let 1 740 Kč,
- pro nezaopatřené dítě ve věku 6–15 let 2 140 Kč,
- pro nezaopatřené dítě ve věku 15–26 let 2 450 Kč. (www.portal.mpsv.cz)

3.2.2 Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení je určen k uhrazení nákladů na bydlení těm osobám, kterým nepostačují vlastní příjmy či příjmy rodiny včetně příspěvku na bydlení. Dávka se poskytuje nájemci nebo vlastníku bytu, který má nárok na příspěvek na živobytí. V ojedinělých případech může být poskytnut i osobám, které nemají nárok na příspěvek na živobytí.

Od roku 2012 je výplata doplatku na bydlení časově omezena na 7 let v období posledních 10 kalendářních let. Toto omezení se nevztahuje pro domácnosti, kde žijí lidé starší 70 let

a pro osoby se zdravotním postižením, které bydlí v pro ně postavených nebo upravených bytech. (www.mpsv.cz)

3.2.3 Mimořádná okamžitá pomoc

Dávka mimořádné okamžité pomoci se poskytuje lidem, kteří se ocitnou v situaci, již je nutno okamžitě řešit.

Může se jednat o vážnou mimořádnou událost – přírodní pohromy, požáry apod., nákupy nebo opravu předmětů dlouhodobé potřeby. Může se jednat o úhradu nákladů, které vznikly v souvislosti se vzděláním nebo zájmovou činností dětí. Dále se může jednat o pomoc lidem ohroženým sociálním vyloučením – propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody, o pomoc dětem z dětských domovů a z pěstounské péče, které se osamostatňují apod. (www.mpsv.cz)

4 VEŘEJNÁ A DOBROVOLNICKÁ SLUŽBA

Nutnost ekonomických úspor a také snaha nezaměstnané ještě více motivovat k tomu, aby se aktivně snažili řešit svoji situaci, vedla k tomu, že byla schválena nová opatření. Od 1. ledna 2009 vstoupila v platnost novela zákona č.111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.

Zákon mimo jiné stanovuje rozmezí, po které mohou lidé pobírat příspěvek na živobytí v plné výši, což pro jednotlivce činí 3 126 Kč, maximálně po dobu 6 měsíců. Po uplynutí této doby mají osoby v hmotné nouzi nárok na tzv. existenční minimum, to činí 2 020 Kč pro jednotlivce. Pokud si však chtějí zachovat původní výši příspěvku nebo si ji zvýšit, musí mít nějaký příjem z výdělečné činnosti (např. krátkodobé brigády), veřejně prospěšné práce, nebo se zapojit do výkonu veřejné či dobrovolnické služby. Při odpracování 20 hodin veřejné či dobrovolnické služby zůstává jedinci původní výše příspěvku na živobytí, při odpracování 30 a více hodin se mu tato částka zvýší o polovinu rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem. (Metodický pokyn č. 1/2009)

4.1 Veřejná služba

„Veřejná služba je jednou z možností zachování, popř. rozvíjení pracovních schopností a dovedností osob, které dlouhodobě setrvávají ve stavu hmotné nouze a mají objektivní či subjektivní problémy s nalezením odpovídajícího zaměstnání. Veřejná služba má i důležitý sociální rozměr, podporuje sociální začleňování osob, zvyšuje participaci lidí na životu obce a přispívá k dobrým vztahům mezi osobami v hmotné nouzi a ostatními občany. Zároveň vyjadřuje jeden z motivačních principů pomoci v hmotné nouzi: Ten kdo pracuje, se musí mít lépe než ten, který se pracovat nesnaží.“ (Obec a veřejná služba, 2010, s.6)

Institut veřejné služby organizují samotné obce, nebo mohou její koordinaci pověřit některou příspěvkovou či jinou organizací. Nezaměstnaní, vykonávající veřejnou službu, se mohou podílet na zlepšování životního prostředí v obci, na údržbě a zametání ulic, úklidu v parcích, veřejných prostranstvích, na pomoci v oblasti kulturního rozvoje i v sociální oblasti. Obce uzavírají s občany v hmotné nouzi smlouvu o výkonu veřejné služby, pojistnou smlouvu kryjící odpovědnost za případnou škodu na majetku či zdraví, kterou by způsobil nebo která by byla způsobena osobě vykonávající veřejnou službu. MPSV může obcím poskytnout dotaci na pojistné. Obce mohou rovněž využít dotace

z úřadu práce na vytvoření pracovního místa koordinátora veřejné služby, který by byl vybrán z řad uchazečů o zaměstnání evidovaných na úřadu práce. Za výkon veřejné služby nenáleží finanční odměna. (Obec a veřejná služba, 2010)

Obce nemají zákonem uloženou povinnost organizovat veřejnou službu, záleží jen na nich, jak se rozhodnou. Pokud dojdou k závěru, že je to pro ně příliš zatěžující a neefektivní, přicházejí případní zájemci o možnost, kde si požadované hodiny veřejné služby odpracovat, a v důsledku toho mají nárok pouze na existenční minimum. Zároveň jsou diskriminováni jedinci, kteří ze zdravotních důvodů nemohou veřejnou službu vykonávat.

Z analýzy MPSV vyplývá, že v roce 2010 vykonávalo veřejnou službu přibližně 11 400 lidí měsíčně a využívalo ji 637 obcí ČR (tj. 10 %). V 95 % měla veřejná služba formu úklidu veřejného prostranství či údržby čistoty ulic. (Tisková zpráva MPSV, 3. 6. 2010)

Veřejná služba představuje pro nezaměstnané především zapojení do úklidových prací ve prospěch obce, ačkoliv zákon připouští vícero možností. Pro některé z dlouhodobě nezaměstnaných je však taková činnost vnímána spíše jako potupa a trest než jako motivace. Bývají to jedinci, kteří mají snahu řešit svoji situaci, jsou pracovití, odpovědní, snaživí, mohou mít i odborné vzdělání, určitou profesní zkušenost, a ne svým zaviněním se najednou ocitají v situaci, kterou nemohou vlastními silami ovlivnit a která je pro ně neakceptovatelná. Ne kvůli povinnosti se pracovně zapojit, spíše z důvodu, jakým způsobem se musí zapojit, nízkou atraktivitou veřejné služby. Znamená to, že hledají jinou možnost, a právě tu jim dobrovolnictví nabízí. Pokud v některých obcích není veřejná služba organizována, může být dobrovolnictví jedinou možností, jak se neocitnout na hranici chudoby.

4.2 Dobrovolnická služba

„Dobrovolnictví není obět, ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti, je zdrojem nových zkušeností a dovedností a obohacím v mezilidských vztazích.“
(Sozanská, Tošner, 2002, s. 18)

Dobrovolnictví není v lidské společnosti ničím novým, stále se však setkáváme s lidmi, kteří jsou překvapeni skutečností, že se najde někdo, kdo je ochoten pracovat zadarmo ve prospěch druhých.

Zájem o druhé lidi, vzájemná pomoc, podpora a solidarita jsou základem lidské společnosti, a právě z těchto hodnot dobrovolnictví pramení. Zatímco v západních zemích se ve 20. století vyvíjelo dobrovolnictví přirozeně, u nás došlo k přerušení vývoje dobrovolnictví v důsledku 2. světové války a následně totalitního režimu, kdy byly veškeré nezávislé iniciativy občanů považovány za nežádoucí, ba přímo škodlivé. V 90. letech minulého století se v České republice otevřel prostor pro rozvoj neziskového sektoru a tím i fenoménu dobrovolnictví. Po vzoru dobrovolnictví v zahraničí i u nás vznikaly první metodiky dobrovolnických programů, zakládala se dobrovolnická centra, rozvíjel se management dobrovolnictví. (Sozanská, Tošner, 2002)

Podle Tošnera (2002) je dobrovolnictví založené na svobodném rozhodnutí jedince stát se dobrovolníkem. Musí tedy vycházet z potřeby a motivace dobrovolníků, z potřeb organizace, a zároveň musí respektovat potřeby klientů. Dobrovolník by neměl nahrazovat práci profesionálů a měl by mít možnost vykonávat činnost podle svých představ.

Dobrovolnictví však nemělo oporu v žádném platném právním dokumentu a s tím souvisel problém financování dobrovolnictví a uznání dobrovolnictví jako veřejně prospěšné činnosti. Ke změně došlo v roce 2003, kdy vstoupil v platnost zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě.

4.2.1 Zákon o dobrovolnické službě

Zákonem č.198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, stát akceptuje dobrovolnictví jako prospěšnou činnost, kterou je ochoten za určitých podmínek podporovat. Zákon definuje pojem dobrovolník, dobrovolnictví, dobrovolnická služba, vysílající a přijímající organizace, stanovuje podmínky, za kterých může probíhat realizace dobrovolnictví podporovaného státem, ošetřuje postavení dobrovolníka, jeho práva a ochranu – pojištění pro výkon dobrovolnické služby, výcvik, přípravu.

Dle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, může být dobrovolníkem v ČR osoba starší 15 let, která dobrovolnickou činnost vykonává se souhlasem zákonného zástupce; pokud dobrovolnickou činnost vykonává v zahraničí, je minimální věková hranice 18 let. Dobrovolníkovi za vykonanou službu nenáleží finanční odměna. Dobrovolnická služba může být krátkodobá a dlouhodobá. Dlouhodobá je v případě, pokud trvá déle jak 3 měsíce.

Vysílající organizace je právnická osoba se sídlem v ČR, která dobrovolníky vybírá, eviduje, připravuje pro výkon dobrovolnické služby a uzavírá s nimi smlouvy o výkonu dobrovolnické služby.

Přijímající organizace je podle tohoto zákona právnická či fyzická osoba, pro jejíž potřebu je dobrovolnická služba vykonávána, je způsobilá uzavřít smlouvu s vysílající organizací a schopná dostát závazkům této smlouvy.

V zákoně č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, vymezuje stát taxativně oblasti dobrovolnictví, kde dobrovolník může poskytovat pomoc. Jedná se o:

- pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,
- pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby výše uvedené
- pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

Pokud organizace, splňuje podmínky dle tohoto zákona, může požádat o akreditaci dobrovolnického programu u MV ČR. Akreditace se uděluje na dobu 3 let a představuje známku kvality řízení a vedení dobrovolnictví a zároveň také umožňuje žádat organizacím o státní dotaci na svou činnost.

Povinnost řídit se tímto zákonem mají pouze ty organizace, které mají udělenou akreditaci na dobrovolnickou činnost. Nevýhodou akreditovaného dobrovolnictví jsou určitá omezení v rozsahu dobrovolnických aktivit, neboť je potřeba dbát na to, aby se dobrovolník nestal konkurencí na trhu práce. Dobrovolník nemůže vykonávat takové činnosti, za které může být někdo zaplacen.

Vedle akreditovaného dobrovolnictví v ČR ale existuje celá řada dobrovolnických činností, které se tímto zákonem řídit nemusí, a tím je možná pestrá paleta dobrovolnických iniciativ.

4.2.2 Dobrovolnická služba nezaměstnaných

Dobrovolnická služba nezaměstnaných není záležitostí posledních dvou či tří let, jak by se mohlo zdát. Už v roce 1999 byl ve spolupráci Národního dobrovolnického centra Hestia a dalších partnerů (města, úřady práce) realizován projekt pod názvem Nezaměstnaní jako dobrovolníci, jehož záměrem bylo zapojit do dobrovolnictví nezaměstnané. Cílovou skupinou byli nezaměstnaní absolventi škol. Projekt byl realizován například v Plzni, Liberci, Ústí nad Labem, Opavě, Kroměříži. (Tošner, Sozanská, 2002)

Postupně byla možnost zapojit se do dobrovolnictví nabízena i dalším skupinám nezaměstnaným – matkám po rodičovské dovolené, starším lidem nad 50 let apod. Dobrovolnictví se stalo jedním z mnoha nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti. Přínos pro nezaměstnané spočívá především ve zmírnění negativních následků nezaměstnanosti, předcházení psychosociální krize, uchování pracovních návyků, umožnění společenského kontaktu, získání praxe, uchování sebedůvěry. Pro některé nezaměstnané to je také šance na získání placeného pracovního místa. Dobrovolnictví nezaměstnaných není sice schopno vyřešit nezaměstnanost, ale jeho význam spočívá v začleňování do společnosti lidí, kteří mohou být ohroženi sociálním vyloučením v důsledku nezaměstnanosti. Rozhodnutí vykonávat dobrovolnickou službu je na samotných nezaměstnaných.

Dobrovolnická služba nezaměstnaných se ponejvíce odehrává v sociálně–zdravotní oblasti, kde je velký prostor pro jejich uplatnění. Ne každý zájemce o tuto službu může ovšem splňovat potřebné předpoklady pro práci dobrovolníka. Dobrovolníci se věnují činností, na které kmenoví zaměstnanci nemají dostatek času, věnují se individuálně klientům, pomáhají jim smysluplně zpříjemnit jejich volný čas. To však znamená, že na dobrovolníka jsou kladeny poměrně vysoké požadavky. Takový člověk musí mít sociální inteligenci – být empatický, komunikativní, musí být po psychické stránce v pořádku, měl by být odpovědný, má mít srovnány morální hodnoty, musí umět o své práci přemýšlet. Proto ne každý zájemce těmito kritériím vyhovuje.

Dle § 5 zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, se připouští, že dlouhodobá služba může být za určitých podmínek započítávána do doby důchodového pojištění. Podmínkou je, aby dobrovolník odpracoval alespoň 20 hodin týdně po dobu delší jak 3 měsíce a vysílající organizace se zavázala hradit za dobrovolníka dobrovolné důchodové pojištění, pokud mu důchodové pojištění nehradí stát. Uchazečům o zaměstnání

zaevidovaným na úřadu práce hradí důchodové pojištění stát v době, kdy pobírají podporu v nezaměstnanosti či při rekvalifikaci. Na úhradu tohoto důchodového pojištění pro dobrovolníka si akreditovaná organizace sice může zažádat o dotaci MV ČR, ale pro nedostatek finančních prostředků v dotačním titulu na dobrovolnickou službu se této možnosti v praxi téměř nevyužívá, protože by organizacím chyběly finanční prostředky na další náklady nutné k zajištění projektu. Dobrovolné důchodové pojištění činí aktuálně 1 760 Kč měsíčně.

V této možnosti spatřujeme východisko pro některé dlouhodobě nezaměstnané osoby. Může se to týkat lidí ve věku nad 50 let či rodičů samoživitelů, kteří na trhu práce zažívají diskriminaci a možnost získat práci je pro ně mnohdy těžce realizovatelná. Řešením jejich situace nejsou ani krátkodobé brigády formou dohody o provedení práce, protože z těchto příjmů se neplatí zdravotní, sociální a důchodové pojištění. Pro ně by mohla možnost výkonu dobrovolnické služby v tomto režimu, pokud by splňovali určité požadavky, být řešením, jak si zlepšit vyhlídky na budoucnost. Domníváme se, že tímto problémem by bylo vhodné se více zabývat, neboť pro určitý okruh lidí toto řešení může být motivací, získáním víry v lepší budoucnost. Zároveň by to přinášelo výhodu společnosti, protože tito lidé by měli šanci se v budoucnu vymanit se ze sociální závislosti na pomoci státu. To ovšem za podmínky, že by důchodové pojištění bylo hrazeno státem, neboť ze strany akreditovaných organizací je to téměř nemožné.

4.2.3 Hodnota dobrovolnictví v současné společnosti

Frič (2010) spatřuje společenskou hodnotu dobrovolnictví v jeho schopnosti přispívat k řešení současných sociálních problémů. Může se jednat o přímou pomoc ohroženým lidem, ale také o nepřímou pomoc zapojením do hledání řešení sociálních problémů a lobbováním za jejich realizaci. Dle dosavadních závěrů se míra zapojování dobrovolníků do řešení problémů zvyšuje, a dalším důvodem je i snaha ulevit přetíženému sociálnímu státu.

Šiklová (2010) upozorňuje na to, že se mění struktura a význam práce. Dostatek práce nebude pro všechny lidi, bude ubývat placených pracovních příležitostí, ale dle jejího názoru je nutné zdůrazňovat význam práce jako takové ve smyslu naplnění lidského života, sebeuspokojení, i když za tu práci nedostane člověk zapláceno. To znamená podporovat

činnosti konané ve prospěch druhých lidí či společnosti a oceňovat je a motivovat k této činnosti zejména seniory.

Vzhledem k úbytku pracovních příležitostí z důvodu komputerizace, automatizace a stěhování práce za levnější pracovní silou stále více jednotlivců hledá své životní naplnění, vlastní identitu i mimo výdělečnou činnost prostřednictvím dobrovolnictví. (Frič, 2010)

Podle Friče (2010) s proměnami současné společnosti dochází ke změně pozice občanského sektoru a tím i dobrovolnictví. Roste podíl veřejných služeb, na jejichž zabezpečování se podílejí dobrovolnické organizace, zvyšuje se důležitost dobrovolnictví jako prostoru pro sociální integraci a dochází ke stírání hranic mezi dobrovolnickou činností a placeným zaměstnáním.

O významu dobrovolnictví v současném světě svědčí i to, že rok 2011 byl Evropskou komisí vyhlášen jako Evropský rok dobrovolnictví. Smyslem této celoevropské akce bylo vyzdvihnout dobrovolnou činnost a vzbudit v lidech zájem o tuto činnost. Cílem iniciativy bylo *„snížit překážky pro vykonávání dobrovolné činnosti v E, posílit pravomoci dobrovolnických organizací a zvýšit kvalitu dobrovolnictví, oceňovat a uznávat dobrovolné činnosti, zvýšit povědomí o důležitosti a významu dobrovolnictví.“* (Dobrovolníci mění svět, ec.europa.eu)

4.3 Rozpory mezi zákonem o dobrovolnické službě a dobrovolnickou službou nezaměstnaných v souvislosti se zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Novela zákona č. 111/2006 sb., o pomoci v hmotné nouzi, považuje dobrovolnickou službu vykonávanou v rozsahu alespoň 20 hodin měsíčně za jednu z možností, jak mohou osoby v hmotné nouzi prokázat svou snahu o zvýšení příjmu vlastní prací. Dobrovolnickou službu mohou organizovat pouze ty nestátní neziskové organizace, které mají udělenou akreditaci dle zákona o dobrovolnické službě. Povaha dobrovolnické činnosti by měla být taková, aby nedocházelo k nahrazování odborných pracovníků dobrovolníky. To znamená, že za dobrovolnickou činnost se nepovažuje oblast účetnictví, sociální péče, úklid, údržba apod. (Metodický pokyn č. 1/2009)

„Jednou ze základních podmínek je však svobodné rozhodnutí dobrovolníka vykonávat dobrovolnickou službu bez nároku na odměnu. Jeho motivace k výkonu dobrovolnické služby by tedy neměla být vedena snahou o zvýšení příspěvku na živobytí, popř. povinností plnění individuálního akčního plánu zpracovaného na úřadu práce. Nejednalo by se o dobrovolnickou službu.“ (Dobrovolnická služba a veřejná služba – komentář MV ČR)

Na dobrovolnictví dlouhodobě nezaměstnaných, kteří vykonávají DS v souvislosti s udržením výše dávek hmotné nouze, se vytvořily dva protichůdné názory.

První názor se opírá o terminologii o dobrovolnictví dle zákona o dobrovolnické službě a jeho dodržování. Z tohoto pohledu je však zapojování dlouhodobě nezaměstnaných do dobrovolnické služby na základě novely zákona č.111/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi, zákon o dobrovolnické službě porušován. Základní rozpory jsou vnímány v těchto bodech:

- Dobrovolnická služba má být vykonávána bez nároku na odměnu. Dobrovolník nesmí za svou činnost přijmout finanční odměnu.
- Za dobrovolnickou službu není považována činnost týkající se uspokojování osobních zájmů.
- Klade se důraz na svobodné rozhodnutí vykonávat dobrovolnickou službu.
- Dobrovolnická služba nemá nahrazovat placené zaměstnance.

Stanovisko vychází z oprávněných obav, že by mohlo docházet ke zneužívání dobrovolnictví a tím i jeho devalvaci. Dobrovolníkem by se měl stát člověk, který přichází na základě vlastního rozhodnutí, a ne proto, že musí, neboť by mohl přijít o dávky hmotné nouze. Lze se však obávat, že dobrovolníci budou zneužíváni na úklidové práce, a že bude docházet k porušování rovného přístupu dobrovolníků, kteří budou děleni na běžné dobrovolníky a dobrovolníky tzv. „hodináře“.

(www.dobrovolnik.cz/res/data/009/001176.pdf)

Vyhrocená situace nastala zejména v počátcích platnosti novely tohoto zákona, kdy byly akreditované dobrovolnické organizace zahlcovány těmito dlouhodobě nezaměstnanými, z nichž většina neměla požadované osobnostní a psychické předpoklady pro výkon dobrovolnické služby. Příčiny spočívaly v tom, že v obcích ještě nebyl zřízen institut veřejné služby, a proto byla dobrovolnická služba prakticky jedinou možností, jak si

odpracovat potřebné hodiny. Velkou roli zde hrála neznalost principů a zásad, na kterých staví dobrovolnictví, ze strany úředníků na sociálních odborech, kteří hromadně odkazovali nezaměstnané na dobrovolnická centra.

Dobrovolnická služba je vhodná pro osoby, které se nacházejí v hmotné nouzi teprve krátkou dobu, které mají uchovány pracovní návyky a je předpoklad, že splňují nároky pro výkon dobrovolnické služby. (Metodický pokyn č. 1/2009)

Odlišný názor vychází z přímé zkušenosti z práce s nezaměstnanými a v úvahu je brána i lidská stránka věci – aktuální situace nezaměstnaného, psychosociální souvislosti a možnost volit mezi více alternativami, využití lidského potenciálu nezaměstnaných a nedostatečná nabídka uplatnění ve veřejné službě. Dobrovolnická služba je spíše alternativní možností, volbou pro úzký okruh dlouhodobě nezaměstnaných, kteří jsou schopni obstát požadavkům na dobrovolnickou službu.

5 AKTUÁLNÍ STAV V ROCE 2012

V době, kdy jsme se rozhodovali o zaměření diplomové práce, bylo toto téma velmi aktuální. V průběhu zpracování diplomové práce však nastaly nové skutečnosti. Konkrétně byly schváleny další novelizace týkající se celé struktury sociálního systému. V podstatě do konce roku 2011 nebylo jasné, zda bude sociální reforma schválena, v jakém rozsahu a s jakými dopady. Ve vztahu k nezaměstnaným se v nastavení sociálního systému nadále zpříšňují pravidla pro vyplácení různých dávek.

5.1 Veřejná služba v roce 2012

V novele zákona o zaměstnanosti se mění pravidla v motivačním systému práce s nezaměstnanými. Zůstala zachována veřejná služba, která se nově vztahuje i na osoby pobírající podporu v nezaměstnanosti déle jak dva měsíce. Rozsah veřejné služby je stanoven až na 20 hodin týdně, tj. poloviční úvazek. Odmítnutí výkonu veřejné služby znamená pro nezaměstnaného sankční vyřazení z úřadu práce a ztrátu nároku na dávky hmotné nouze. To znamená, že takový člověk přichází o právo na jakoukoliv pomoc od státu. Navíc si musí hradit zdravotní pojištění. Přednostně mohou být na veřejnou službu vyzváni dlouhodobě nezaměstnaní nebo lidé, kteří se opakovaně ocitají v evidenci na úřadu práce. Neznamena to tedy, že automaticky každý nezaměstnaný musí vykonávat veřejnou službu. Rovněž neplatí, že každý, kdo bude vyzván k výkonu veřejné služby, ji bude muset odpracovat v rozsahu 20 hodin týdně. Bude záležet na požadavcích jednotlivých obcí, institucí a organizací, které budou mít zájem o veřejnou službu. (Tisková zpráva MPSV ze 13. 12. 2011)

V praxi to může znamenat, že některý nezaměstnaný odpracuje za měsíc 80 hodin a jiný např. jen hodinu, ale výše jejich dávek zůstane stejná. Od nového roku dostanou všichni příspěvek na živobytí v částce životního minima. Je zrušeno zvýhodnění příspěvku na živobytí, který náležel nezaměstnanému, pokud výkon veřejné či dobrovolnické služby činil 30 hodin a více. Zde se naprosto vytrácí motivační prvek.

Dovolujeme si poukázat na nerovnost tohoto přístupu, neboť bude záležet víceméně na štěstí nezaměstnaného, zda jej k výkonu veřejné služby povolají, na jak dlouho a v jakém rozsahu. Mezi lidmi to může zvyšovat již napjaté ovzduší.

V rámci restrukturalizace a úspor přechází organizování veřejné služby pod krajské pobočky úřadu práce. Koordinátoři krajských poboček úřadu práce uzavírají smlouvy s organizacemi či městy, které mají zájem o veřejnou službu, monitorují požadavky na veřejnou službu a vedou evidenci osob vykonávajících veřejnou službu, zajišťují jednotný elektronický informační systém. Jednotlivé pobočky úřadů práce budou spolupracovat s obcemi, navrhnout nezaměstnané na výkon veřejné služby a hodnotit jejich práci. (Zákon č. 3366/2011 Sb.)

Nové pojetí veřejné služby má docílit:

- obnovení pracovních návyků u dlouhodobě nezaměstnaných,
- zvýšení šancí na trhu práce,
- zamezení nelegální práce,
- zvýšení společenského statusu nezaměstnaných,
- rozšíření veřejné služby po celé ČR (Tisková zpráva MPSV ze dne 13. 12. 2011)

V tiskové zprávě MPSV je uvedena celá řada aktivit, které lze vykonávat v rámci veřejné služby. Může se například jednat o:

- pomoc při odstraňování škod po povodních, při pořádání charitativních sbírek, úklid muzea, pomocné práce v depozitáři muzea,
- pomoc v domě dětí s pořádáním kulturních akcí, v oblasti sportu, cestovního ruchu,
- práce v městské knihovně (balení knih, výpůjčka knižního fondu, úklid v knihovně),
- pomoc v dobrovolnických organizacích a v neziskových organizacích,
- pečovatelská služba – dovoz obědů (objednávky, dovoz, rozvoz obědů pro seniory v obci), pomocné práce v pečovatelské službě, pečovatelské úkony,
- pomocné a úklidové práce v domovech pro seniory, v domovech důchodců (prádelny, údržba domů, omezeně i pomoc v péči o seniory), pomoc v kuchyni, úklid pokojů v domě seniorů, sezonní mytí oken v objektech, ve kterých sídlí kluby důchodců a jídelny pro seniory, jejichž zřizovatelem je město,
- pomocné práce na recepci v azylovém domě pro klienty s pracovním omezením, pomocné práce při údržbě azylového domu, popř. jiných zařízení,

- úklidové práce v domech s pečovatelskou službou v době pracovní neschopnosti uklízeček, úklidové práce na Charitě a v denním stacionáři, pomocné práce v kuchyni, pomoc v humanitárním skladu a v šatníku,
- pomoc seniorům v domácnosti, základní poradenství (podávání informací), společník/společnice při procházkách,
- ve spolupráci s městskou policií dohled nad veřejným pořádkem, hlídání přechodů pro chodce před základními školami, řízení dopravy na přechodu pro chodce, udržování „dětských koutků“ a dětských hřišť, práce s romskou komunitou,
- pomoc při údržbě a úklidu hřbitova, jeho otvírání a zavírání, výpomoc ve psím útulku,
- malování společných prostor v obytných domech města + ubytoven, úklid prostoru fary a kostela, práce pro místní sportovní oddíl, práce pro místní dobrovolné hasiče,
- pomoc příspěvkovým organizacím obce – úklidy půd, příprava na malování, natírání plotů, herních prvků apod., roznáška písemností po městě,
- pomocné obslužné práce při péči o žáky.

Popis uváděných činností je bezesporu velmi pestrý a může opravdu přinést pocit naplnění a uspokojení řadě nezaměstnaných osob.

Dovolíme si ovšem poukázat na možná úskalí:

- Může dojít ke snížení pracovních příležitostí osob s nedostatečným vzděláním či omezenými schopnostmi, pokud tyto práce budou vykonávány v rámci veřejné služby. Jde o různé pomocné práce, úklidy apod.
- Vzhledem k nedostačujícímu financování sociálních služeb může docházet k nahrazování placených zaměstnanců nezaměstnanými lidmi ve veřejné službě.
- Práce s ohroženými lidmi vyžaduje lidský přístup, sociální dovednosti, toleranci a trpělivost – může hrozit riziko snížení kvality poskytovaných služeb, znehodnocení práce pečovatелů, sociálních pracovníků, zneužití klientů.
- Snaha organizací ušetřit finanční náklady na mzdy – záměrné propouštění zaměstnanců nebo rušení pracovních míst.
- Omezení dobrovolnických příležitostí.

5.2 Dobrovolnická služba v roce 2012

V souvislosti s novelou zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, již není osoba v hmotné nouzi bonifikována za výkon dobrovolnické služby podle zákona č. 198/2002., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Pokud se některá organizace, která má udělenou akreditaci podle zákona o dobrovolnické službě, bude chtít zapojit do organizování veřejné služby, je nutné oddělit veřejnou a dobrovolnickou službu. To znamená oddělit je administrativně i finančně. Na osoby vykonávající veřejnou službu se nevztahuje zákon o dobrovolnické službě a ani dotace Ministerstva vnitra ČR. (Vyjádření ke změnám v souvislosti se Sociální reformou I, online)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

V teoretické části diplomové práce jsme popsali úskalí, které souvisí s nezaměstnaností a jakým směrem se ubírají nová opatření, jež mají přispět k řešení nezaměstnanosti a jejích důsledků. Podrobněji jsme se zaměřili na dobrovolnickou službu nezaměstnaných. Ve výzkumu se chceme zaměřit na zhodnocení dopadu novely zákona o hmotné nouzi z roku 2009 na dobrovolnickou službu. Přesto, že současný stav je dnes pozměněn v důsledku sociální reformy, mohou být výsledky výzkumu přínosné pro další rozvoj dobrovolnictví a při hledání nových forem dobrovolnictví. V kapitole 4.3. se uvádí, že základním předpokladem pro zapojení do dobrovolnické služby je svobodné rozhodnutí dobrovolníka a důležitá je proto motivace dobrovolníka. Jeho motivací by neměla být jenom snaha zachovat si výši příspěvku na živobytí či jeho zvýšení. Výzkumný problém se vztahuje k samotným dobrovolníkům, jejich motivaci k zapojení do dobrovolnické služby a přínosům dobrovolnické služby, tak jak ji vnímají oni sami.

Cílem výzkumu bude zjistit, zda obavy z devalvace dobrovolnictví z důvodů nevhodné motivace dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků jsou opodstatněné. To znamená, že jejich motivace se nebude zásadně lišit od motivace běžných dobrovolníků.

6.1 Motivace dobrovolníků

„Motivace je proces iniciovaný výchozím motivačním stavem, v jehož obsahu se odráží nějaký deficit ve fyzickém či sociálním bytí jedince, a směřující k odstranění tohoto deficitu, které je prožíváno jako určitý druh uspokojení.“ (Nakonečný, 1996, s. 25)

Jak uvádí Janoušek a Slaměník (2008), každé chování jedince je motivované, i když si nemusí motivy plně uvědomovat nebo si je nemusí být ochoten připustit sám před sebou či druhými lidmi, protože tyto motivy se nemusí slučovat s normami či požadavky okolí nebo společnosti.

S dobrovolnictvím je spjata prosociální chování a altruismus.

Slaměník, Janoušek (2008, s. 285) definují prosociální chování *„jako jakýkoli akt chování vykonaný ve prospěch druhého člověka nebo skupiny osob, jako pomáhající chování, jehož cílem je přinést užitek jiným.“*

Altruismus lze dle jejich názoru (Slaměník, Janoušek, 2008) chápat jako specifický druh prosociálního chování, jehož hlavním znakem je nezištnost, pomáhání bez ohledu na vlastní prospěch.

Každý člověk, který chce být dobrovolníkem, má nějakou motivaci. Může být vnější (vliv sociálního okolí), nebo vnitřní (dobrovolnictví je zajímavá samo o sobě). (Frič 2010)

Ve zkoumání motivace dobrovolníků existují dva přístupy k tomuto jevu.

6.1.1 Psychologický přístup motivace k dobrovolnictví

Psychologický přístup navazuje na tradici, která dobrovolníka vidí jako člověka, který by měl mít díky své vrozené empatii vůči jiným nezištnou, tj. altruistickou motivaci. Tím se liší od těch, kteří tutéž činnost dělají pro peníze či svůj vlastní zájem. Obsahuje „*koncept prosociální osobnosti, jež se od jiných odlišuje specifickým souborem hodnot, potřeb a vlastností, které ji k dobrovolnické činnosti předurčují, resp. motivují.*“ (Finkelstein, Penner, Fritzsche, in Frič, 2010, s. 105) Jedná se o altruistickou (nezištnou) motivaci, pro kterou je typická láska k bližnímu, empatie, soucit s lidmi v nouzi, snaha pomáhat potřebným. Někteří vědci však zpochybňují nezištnost této motivace. Dle jejich názoru altruistická motivace obsahuje prvky egoismu. Podle Ghiselina (in Frič, 2010), každý, kdo pomáhá druhým, vždycky něco získá, ať to očekává či nikoliv. Například nové zkušenosti, nové přátele, ale i dobrý pocit je v takovém případě zisk. Jde o spojení dobročinnosti a vlastního prospěchu.

6.1.2 Sociologický přístup motivace k dobrovolnictví

Sociologický přístup vychází z předpokladu, že motivace k dobrovolnické činnosti je podmíněna sociálně. Není důležité zjišťovat, jací lidé jsou, ale v jaké jsou sociální situaci. Sociální motivace se snaží odhalit, z jakých důvodů se lidé stávají dobrovolníky. Sociologové hovoří o tzv. normativní motivaci. Zapojení do dobrovolnictví je spjata se socializací jedince ve skupinách a je motivováno občanskými ctnostmi a kulturou dobročinnosti. Zároveň jsou zde přítomny určité normy, které jsou sociálně podmíněny a jejich dodržování je kontrolováno a odměňováno. Dobrovolníci, kteří jsou normativně motivováni, se ztotožňují s myšlenkami budování lepší společnosti, ideálem dobrého člověka. (Frič, 2010)

Musick a Wilson (in Frič, 2010, s. 108) uvádějí tři základní normy:

- norma generalizované reciprocity,
- norma spravedlnosti,
- norma sociální odpovědnosti.

6.2 Metodologie výzkumu

Předmětem výzkumu je zkoumání motivace dobrovolníků. Pro výzkum motivace dobrovolníků jsme zvolili smíšený výzkum. Jde o kombinaci kvantitativního a kvalitativního výzkumu.

V kvantitativním výzkumu se „*empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy.*“ (Chráska, 2007, s. 12)

Kvalitativní výzkum zkoumá jevy a problémy v přirozeném prostředí, jeho cílem je porozumět chování a prožívání lidí na základě poznatků získaných pomocí různých postupů a metod. (Švaříček, Šedřová, 2007)

Tímto postupem lze „*vytvořit dostatečně hlubokou teorii potvrzenou na širokém vzorku.*“ (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 25).

Abychom splnili cíl výzkumu, chceme získané informace a poznatky o motivaci dobrovolníků porovnat mezi skupinou běžných dobrovolníků a dobrovolníků tzv. „hodinářů“.

Běžný dobrovolník je dobrovolník, který vykovává dobrovolnickou službu, aniž by byla podmíněna uchováním nároku na dávku hmotné nouze.

Dobrovolník tzv. „hodinář“ je dobrovolník z řad dlouhodobě nezaměstnaných osob, který odpracované hodiny vykazuje pro účely zachování či navýšení dávky hmotné nouze.

Označení běžný dobrovolník a dobrovolník „hodinář“ budeme používat pouze pro rozlišení obou skupin dobrovolníků v rámci tohoto výzkumného šetření.

6.3 Metody sběru dat

Protože se jedná o smíšený výzkum, byly použity dvě metody sběru dat.

6.3.1 Dotazník

Kvantitativní výzkum proběhl formou dotazníkového šetření. Pro tento výzkum jsme si zvolili dotazník, který vytvořili američtí psychologové Gil Clary a Mark Snyder a nazvali jej VFI (Volunteer Function Inventory) „Inventář funkce dobrovolníka“. Jedná se o funkční přístup k motivaci dobrovolníků a vychází z předpokladu, že jedna lidská činnost může plnit různé funkce, u různých lidí může uspokojovat různé motivy nebo může být vykonávána z různých psychologických důvodů, přičemž všichni lidé mají stejné základní psychologické potřeby. Podstata funkčního přístupu tkví v názoru, že lidé se chovají určitým způsobem, pokud toto chování uspokojuje jejich jednu či více osobních potřeb. (Clary, Snyder, 1999)

Dotazník jsme přeložili do českého jazyka. Vložili jsme do něj tři otázky, které napomohou rozlišení dobrovolníků. Otázka vztahující se k věku, pohlaví dobrovolníka a otázka, která rozřadí dobrovolníky do dvou skupin – běžní dobrovolníci a dobrovolníci tzv. „hodináři“. Dotazník se skládá ze dvou částí a celkem obsahuje 48 výroků. První část dotazníku zkoumá motivaci dobrovolníků, a druhá část zjišťuje, co dobrovolnictví dobrovolníkům přináší – výsledky dobrovolnické služby.

VFI má šest kategorií funkcí a jim odpovídajících motivací:

- Hodnotová funkce - jedinec vykonává dobrovolnickou činnost, aby vyjádřil nebo vykonal důležité hodnoty, jako např. humanismus a pomoc lidem, kteří nemají takové štěstí jako oni samí. Souvisí s altruistickým zaměřením člověka.
- Funkce porozumění – dobrovolník se chce dozvědět více o světě a/nebo si procvičit dovednosti, které často nepoužívá. Dobrovolník se chce dál učit, získávat nové zkušenosti.
- Funkce růstová – jednatel chce prostřednictvím dobrovolnické práce vyrůst a rozvinout se po duševní stránce, zvýšit svou sebeúctu, respekt.
- Kariérní funkce – dobrovolník má za cíl získat zkušenosti, které napomohou rozvoji jeho kariéry či pracovních příležitostí prostřednictvím dobrovolnické práce.
- Sociální funkce – dobrovolnická práce umožňuje člověku posílit jeho sociální vztahy, interpersonální rozvoj.

- Ochranná funkce (projektivní) – jednatel využívá dobrovolnictví k tomu, aby omezil své negativní pocity, jako např. vinu, aby ochránil své ego, nebo uspokojil své osobní potřeby. Může to být i způsob řešení vlastních problémů. (Clary, Snyder, 1999)

Z výsledků z dotazníku VFI můžeme získat informace o vnitřní struktuře motivace dobrovolníků, můžeme zjistit, které z motivačních funkcí jsou nejvíce naplňovány.

6.4 Výzkumný problém

Existují odlišnosti v motivaci pro zapojení do dobrovolnické služby u dobrovolníků z řad dlouhodobě nezaměstnaných, kteří odpracované dobrovolnické hodiny vykazují pro účely zachování či navýšení dávek hmotné nouze, a u běžných dobrovolníků?

6.5 Hlavní výzkumná otázka

Existují statisticky významné rozdíly v motivaci k dobrovolnictví mezi běžnými dobrovolníky a dobrovolníky z řad dlouhodobě nezaměstnaných, kteří odpracované dobrovolnické hodiny vykazovali pro účely zachování či navýšení příspěvku na živobytí?

DVO 1: Které motivace vykazují u dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků nejvyšší hodnotu?

DVO 2: Které motivace vykazují u dobrovolníků nejvyšší hodnotu?

DVO 3: Které motivace vykazují u dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků nejnižší hodnotu?

DVO 4: Které motivace vykazují u dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků nejnižší hodnotu?

DVO 5: Jakým způsobem hodnotí přínos dobrovolnické služby dlouhodobě nezaměstnaní dobrovolníci?

DVO 6: Jakým způsobem hodnotí přínos dobrovolnické služby běžní dobrovolníci?

6.6 Stanovení hypotézy

H1: Existuje statisticky významný rozdíl v motivaci mezi dobrovolníky a dlouhodobě nezaměstnanými dobrovolníky?

H1₀: Mezi motivací dobrovolníků a dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků neexistuje statisticky významný rozdíl.

H1_A: Mezi motivací dobrovolníků a dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků existuje statisticky významný rozdíl.

H2: Existuje statisticky významný rozdíl v hodnocení přínosu dobrovolnické služby mezi dobrovolníky a dlouhodobě nezaměstnanými dobrovolníky?

H2₀: Mezi hodnocením přínosu dobrovolnické služby dobrovolníků a dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků neexistuje statisticky významný rozdíl.

H2_A: Mezi hodnocením přínosu dobrovolnické služby dobrovolníků a dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků existuje statisticky významný rozdíl.

Nezávisle proměnná je status dobrovolníka – běžný dobrovolník, tedy dobrovolník, který vykonává dobrovolnickou službu, aniž by byla podmíněna uchováním nároku na dávky hmotné nouze, a dobrovolník z řad dlouhodobě nezaměstnaných, který odpracované dobrovolnické hodiny vykazuje pro účely zachování či navýšení dávky hmotné nouze.

Závisle proměnné – motivační funkce.

6.7 Strukturovaný rozhovor

Pro hlubší porozumění motivace dobrovolníků je dotazníkové šetření doplněno rozhovory s dobrovolníky. Jedná se o polostrukturovaný rozhovor s dlouhodobě nezaměstnanými dobrovolníky. Rozhovory s dobrovolníky je sledováno hlubší porozumění jejich motivace.

- Co bylo pro Vás impulsem zapojit se do dobrovolnické činnosti?
- Kde jste se dozvěděl/a o dobrovolnictví?
- Čeho si nejvíc ceníte na Vaší dobrovolnické službě?
- V čem vnímáte největší smysl Vaší dobrovolnické služby pro druhé?
- Co Vás na dobrovolnictví nejvíc překvapilo pozitivně či negativně?
- Naučil/a jste se něco nového v dobrovolnické službě?
- Pomohla Vám dobrovolnická činnost nějakým způsobem ve Vašem životě?

6.8 Výzkumný soubor

Základní výzkumný soubor tvořili dobrovolníci ze dvou dobrovolnických center vsetínkého regionu – ve Vsetíně a ve Valašském Meziříčí. V obou dobrovolnických centrech vykonávali dlouhodobě nezaměstnaní dobrovolníci dobrovolnickou službu, kterou vykazovali pro účely zachování či navýšení dávky hmotné nouze. Pro tato dobrovolnická centra jsme se rozhodli z důvodu dostupnosti, znalosti terénu, zastoupení obou zkoumaných skupin dobrovolníků a také z důvodu dosažení odpovídajícího počtu dobrovolníků. Z uvedených důvodů byl zkoumán celý základní soubor, jedná se o tzv. „vyčerpávající soubor“. (Chrástka, 2007, s. 20)

Respondenti byli osloveni prostřednictvím e-mailů, telefonicky či dopisem. S výzkumem byli seznámeni i koordinátoři, kteří v případě potřeby pomohli s případnými nejasnostmi v dotazníku.

Jednalo se o dvě skupiny dobrovolníků (věk nebyl rozhodující):

- Dobrovolníci, kteří vykonávali dobrovolnickou službu, aniž by byla podmíněna uchováním nároku na dávky hmotné nouze (studenti, senioři, aktivní pracující lidé, matky na RD).
- Dobrovolníci, kteří vykazovali odpracované dobrovolnické hodiny pro účely zachování příspěvku na živobytí.

Z výzkumného souboru byl se 4 nezaměstnanými dobrovolníky (2 muži a 2 ženy) proveden strukturovaný rozhovor.

7 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Dotazníky vyplňovali jednotliví dobrovolníci samostatně buď v elektronické formě, nebo v papírové formě. Bylo rozesláno celkově 110 dotazníků, vyplněné dotazníky zaslalo 94 respondentů. Dobrovolníci byli bez ohledu na věk rozděleni do dvou skupin podle toho, zda musí vykazovat odpracované dobrovolnické hodiny pro účely zachování příspěvku na živobytí.

První skupinu tvořili tzv. „běžní dobrovolníci“, což jsou lidé, kteří se pro dobrovolnickou činnost rozhodli sami a nikde nevykazují, kolik hodin odpracovali. Patří k nim studenti, senioři, matky na rodičovské dovolené, ale i aktivně pracující lidé. Těchto respondentů bylo 47.

Druhou skupinu představovali lidé, kteří jsou dlouhodobě nezaměstnaní a kteří vykazují odpracované dobrovolnické hodiny pro účely zachování příspěvku na živobytí, tzv. „hodináři“. I těchto respondentů bylo 47.

Dotazník obsahoval pouze tři soubory tzv. tvrdých dat – pohlaví, věkové rozmezí a údaj, zda dobrovolník vykazuje dobrovolnické hodiny pro účely zachování příspěvku na živobytí.

Ve 47 otázkách hodnotili respondenti, nakolik souhlasí nebo nesouhlasí s výroky, jak moc jsou pro ně důležité, popř. nakolik pro ně platí, nebo neplatí.

Otázka č. 48 je výběrová, ptá se na plány respondenta za rok.

7.1 Metodika zpracování dat

Pro popis dat byla použita základní popisná statistika (frekvenční tabulky pro nominální znaky, medián a 95 % interval spolehlivosti (IS) pro ordinální znaky, aritmetický průměr, směrodatná odchylka pro metrické znaky).

Pro hodnocení rozložení nominálních znaků v souboru „hodinářů“ a „dobrovolníků“ byl použit χ^2 test a Fisherův exaktní test (v případě počtů v kategoriích ≤ 5). Pro hodnocení ordinálních znaků byl použit Wilcoxonův test pro dva výběry a pro metrická data pro ověření předpokladu normality byl použit t-test pro dva výběry.

Statistické testy byly hodnoceny na hladině významnosti 5 %. Pro zpracování byl použit program Stata v. 10.

Výsledky byly zpracovány do tabulek a grafů v MS Excelu.

95% interval spolehlivosti – udává interval, ve kterém se s pravděpodobností 95 % bude vyskytovat sledovaný medián.

7.2 Popis výzkumného vzorku

Vzhledem k tomu, že by mohly eventuálně rozdíly ve složení souboru podle pohlaví a věku následně ovlivnit výsledky motivací, otestovali jsme, zda se soubory neliší.

Tab. 1 Rozdělení respondentů podle pohlaví

Pohlaví	Muži	Ženy	Total
Běžní dobrovolníci	12	35	47
	26,00 %	74,00 %	100,00 %
Dobrovolníci „hodináři“	6	41	47
	13,00 %	87,00 %	100,00 %
Total	18	76	94
	19,00 %	81,00 %	100,00 %

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

Pearsonův chí-kvadrát (1) = 2,4737 P = 0,116 NS

Ve složení souboru podle pohlaví nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl (p = 0,116).

Tab. 2 Věkové složení respondentů

Věk	Dobrovolníci „hodináři“	Běžní dobrovolníci	Total
1 (18 – 25)	3	13	16
	6,00 %	28,00 %	17,00 %
2 (26 – 35)	9	9	18
	19,00 %	19,00 %	19,00 %
3 (36 – 45)	12	8	20
	26,00%	17,00%	22,00%
4 (46 – 55)	11	8	19
	23,00 %	17,00 %	20,00 %
5 (56 – 65)	12	5	17
	26,00 %	11,00 %	18,00 %
6 (65 a více)	0	4	4
	0,00 %	8,00 %	4,00 %
Total	47	47	94
	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

Protože ve věkové kategorii 6 (věk 65 let a více) byli zastoupeni jenom běžní dobrovolníci, sloučili jsme tuto kategorii s kategorií číslo 5, abychom je mohli statisticky testovat.

Tab. 3 Věkové složení respondentů pro testování

Věk	Dobrovolníci „hodináři“	Běžní dobrovolníci	Total
1 (18 – 25)	3	13	16
	6,00 %	28,00 %	17,00 %
2 (26 – 35)	9	9	18
	19,00 %	19,00 %	19,00 %
3 (36 – 45)	12	8	20
	26,00 %	17,00 %	22,00 %
4 (46 – 55)	11	8	19
	23,00 %	17,00 %	20,00 %
5 (56 a více)	12	9	17
	26,00 %	19,00 %	22,00 %
Total	47	47	94
	100,00 %	100 %	100,00 %

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

Pro posouzení věkového rozložení souboru byl použit Fischerův exaktní test (v případě počtů v kategoriích ≤ 5).

Fischerův exaktní test = 0,090 S. Nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl ve věkovém složení dobrovolníků „hodinářů“ a běžných dobrovolníků.

Můžeme říct, že výsledky, kdy se bude pracovat s celými soubory, nebudou významně zkresleny pohlavím ani věkem.

7.3 Vyhodnocení otázek v dotazníku

Pro vyhodnocení jednotlivých otázek byla použita základní popisná statistika (medián, 95% interval spolehlivosti (IS)) a pro hodnocení ordinálních znaků Wilcoxonův test pro dva výběry. Statistické testy byly hodnoceny na hladině významnosti 5 %.

7.3.1 Hodnotová funkce

Hodnotová funkce motivace byla zjišťována pomocí těchto otázek:

Otázka č. 3: *Mám zájem a obavy o lidi, kteří nemají takové štěstí jako já.*

Otázka č. 8: *Mám upřímný zájem a obavy o konkrétní skupinu, které pomáhám.*

Otázka č. 16: *Pocituji soucit vůči lidem v nouzi.*

Otázka č. 19: *Cítím, že je důležité pomáhat ostatním.*

Otázka č. 22: *Mohu udělat něco pro věc, která je pro mě důležitá.*

Tab. 4 Hodnotová funkce motivace

Funkce hodnotová									
Otázka č.	Dobrovolníci „hodináři“				Dobrovolníci				p-hodnota
	Počet	95% IS		Medián	Počet	95% IS		Medián	
3	47	5,0	6,0	5	47	4,3	6,0	6	0,5656
8	46	6,0	7,0	6	47	6,0	6,7	6	0,7166
16	47	6,0	7,0	6	47	5,0	6,0	6	0,0531
19	47	6,0	7,0	7	46	7,0	7,0	7	0,1306
22	47	5,0	7,0	6	46	5,0	6,0	6	0,8865

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

Z tabulky č. 4 vyplývá, že největší důležitost přikládaly obě skupiny respondentů otázce č. 19: *Cítím, že je důležité pomáhat ostatním.* U jednotlivých otázek, které spadají do kategorie hodnotové funkce motivace, jsme nezjistili statisticky významný rozdíl mezi odpověďmi dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků a dobrovolníků.

7.3.2 Funkce porozumění

Funkce porozumění byla zjišťována pomocí těchto otázek:

Otázka č. 12: *Mohu se tak dozvědět více o věci, pro kterou pracuji.*

Otázka č. 14: *Dobrovolnická služba mi dovoluje dostat nový pohled na věci.*

Otázka č. 18: *Dobrovolnická služba mi umožňuje se učit prostřednictvím přímé „praktické“ zkušenosti.*

Otázka č. 25: *Mohu se naučit, jak jednat s různými typy lidí.*

Otázka č. 30: *Mohu zkoumat své vlastní silné stránky.*

Tab. 5 Funkce porozumění

Funkce porozumění									
Otázka č.	Dobrovolníci „hodináři“				Dobrovolníci				p-hodnota
	Počet	95% IS		Medián	Počet	95% IS		Medián	
12	47	5,0	7,0	6	47	5,0	6,0	6	0,4001
14	47	5,0	6,7	6	47	5,3	6,7	6	0,8046
18	47	6,0	7,0	6	47	5,0	6,0	6	0,4271
25	47	6,0	7,0	7	46	6,0	6,1	6	0,1796
30	47	5,0	6,0	6	46	4,9	6,0	5	0,1156

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

Největší význam přikládali dobrovolníci „hodináři“ otázce č. 25: *Mohu se naučit jednat s různými typy lidí.* Nejmenší důležitost přikládali běžní dobrovolníci otázce č. 30. *Mohu zkoumat své silné stránky.* U jednotlivých otázek pro funkci porozumění neexistují statisticky významné rozdíly mezi dlouhodobě nezaměstnanými dobrovolníky a běžnými dobrovolníky.

7.3.3 Růstová funkce

Růstová funkce byla zjišťována pomocí těchto 5 otázek:

Otázka č. 5: *Dobrovolnická činnost mi pomáhá, abych se cítil důležitý.*

Otázka č. 13: *Dobrovolnická služba zvyšuje mou sebeúctu.*

Otázka č. 26: *Dobrovolnická služba mi dává pocit, že jsem potřebný.*

Otázka č. 27: *Dobrovolnická služba mi dává lepší pocit ze sebe sama.*

Otázka č. 29: *Dobrovolnická služba je cesta, jak získat přátele.*

Tab. 6 Růstová funkce

Růstová funkce									
Otázka č.	Dobrovolníci „hodináři“				Dobrovolníci				p-hodnota
	Počet	95% IS		Medián	Počet	95% IS		Medián	
5	47	3,3	5,0	5	47	2,0	4,0	3	0,0264
13	47	5,0	6,0	6	47	3,0	4,0	3	0,0010
26	47	6,0	7,0	7	46	4,0	6,0	5	0,0109
27	47	5,0	6,7	6	46	4,0	5,0	5	0,0156
29	47	5,0	6,0	5	46	4,0	5,0	5	0,1458

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

Z tabulky č. 6 vyplývá, že existují statisticky významné rozdíly v přisuzování důležitosti výroků mezi dobrovolníky „hodináři“ a běžnými dobrovolníky u otázek vztahujících se k růstové funkci. Konkrétně u otázky č. 5: *Dobrovolnická činnost mi pomáhá, abych se cítil důležitý*, u otázky č.13: *Dobrovolnická služba zvyšuje mou sebeúctu*, u otázky č.26: *Dobrovolnická služba mi dává pocit, že jsem potřebný* a u otázky č. 27: *Dobrovolnická služba mi dává lepší pocit ze sebe sama*. P-hodnota u Wilcoxonova testu pro dva výběry je v těchto případech nižší než 0,05 ($p \leq 0.05$). Dobrovolníci „hodináři“ přisuzují těmto výročkům větší důležitost než běžní dobrovolníci. Nejnižší důležitost přikládali běžní dobrovolníci otázkám č. 5 a č. 13.

7.3.4 Kariérní funkce

Kariérní funkce byla zjišťována na základě těchto otázek:

Otázka č. 1: *Dobrovolnická činnost mi může pomoci dostat se a „prorazit“ v místě, kde bych rád pracoval.*

Otázka č. 10: *Mohu získat nové kontakty, které mi mohou pomoci při hledání zaměstnání.*

Otázka č. 15: *Dobrovolnická služba mi dovoluje poznat různé profesní možnosti.*

Otázka č. 21: *Dobrovolnická služba mi pomůže uspět ve mnou vybrané profesi.*

Otázka č. 28: *Dobrovolnická služba bude vypadat dobře v mém životopise.*

Tab. 7 Kariérní funkce

Kariérní funkce									
Otázka č.	Dobrovolníci „hodináři“			Dobrovolníci			p-hodnota		
	Počet	95% IS		Medián	Počet	95% IS		Medián	
1	45	5,0	6,0	5	46	1,0	4,0	2,5	0,0004
10	47	5,0	7,0	6	47	2,0	5,0	4	0,0036
15	47	4,0	6,0	5	47	5,0	6,0	5	0,9847
21	47	4,0	5,0	4	46	1,0	4,0	3	0,0599
28	47	3,0	5,0	4	46	2,0	4,0	3	0,1041

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

Z tabulky č. 7 vyplývá, že existuje statisticky významný rozdíl v hodnocení výroků u otázky č. 1: *Dobrovolnická činnost mi může pomoci dostat se a „prorazit“ v místě, kde bych rád pracoval* a u otázky č. 10: *Mohu získat nové kontakty, které mi mohou pomoci při hledání zaměstnání*. P-hodnota u Wilcoxonova testu pro dva výběry je opět nižší než 0,05 ($p \leq 0,05$). Pro dlouhodobě nezaměstnané dobrovolníky je v motivaci důležité, že dobrovolnictví by jim mohlo pomoci při hledání nového pracovního uplatnění. Nejnižší hodnotu přisuzovali běžní dobrovolníci otázce č. 1.

7.3.5 Sociální funkce

Sociální funkce byla zjišťována pomocí otázek:

Otázka č. 2: *Moji přátelé pracují jako dobrovolníci.*

Otázka č. 4: *Moji blízcí si přejí, abych pracoval jako dobrovolník.*

Otázka č. 6: *Lidé, které znám, sdílejí společný zájem o práci prospěšnou pro společnost.*

Otázka č. 17: *Lidé, kteří jsou mi blízcí, přisuzují práci prospěšné pro společnost vysokou hodnotu.*

Otázka č. 23: *Dobrovolnická služba je důležitá činnost pro lidi, které znám nejlépe.*

Tabulka 8 Sociální funkce

Sociální funkce									
Otázka č.	Dobrovolníci „hodináři“			Dobrovolníci			p – hodnota		
	Počet	95% IS	Medián	Počet	95% IS	Medián			
2	46	1,0	4,1	3	46	1,0	4,0	3	0,4768
4	47	2,0	3,7	2	47	1,0	2,7	1	0,0695
6	47	3,0	5,0	4	47	4,0	5,0	4	0,3180
17	47	4,3	6,0	5	47	4,0	5,0	5	0,1779
23	47	3,0	5,0	4	46	3,0	5,0	3,5	0,4738

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

U souboru otázek, které tvoří kategorii sociální funkce, nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl mezi dlouhodobě nezaměstnanými dobrovolníky a běžnými dobrovolníky. Nejnižší hodnotu získala u obou skupin respondentů otázka č. 4: *Moji blízcí si přejí, abych pracoval jako dobrovolník.*

7.3.6 Ochranná funkce

Kategorie ochranná funkce je tvořena z těchto otázek:

Otázka č. 7: *Ať se cítím sebehůř, dobrovolnická práce mi pomáhá na to zapomenout.*

Otázka č. 9: *Při dobrovolnické práci se cítím méně osamělý.*

Otázka č. 11: *Dobrovolnická služba mi pomáhá ulevit od jistého druhu pocitu viny z toho, že mám více štěstí jako jiní.*

Otázka č. 20: *Dobrovolnická služba mi pomáhá při řešení vlastních osobních problémů.*

Otázka č. 24: *Dobrovolnická služba je dobrým únikem z mých vlastních problémů.*

Tab. 9 Ochranná funkce

Ochranná funkce									
Otázka č.	Dobrovolníci „hodináři“			Dobrovolníci			p-hodnota		
	Počet	95% IS	Medián	Počet	95% IS	Medián			
7	46	5,0	6,0	6	47	3,0	5,0	4	0,0049
9	47	5,0	6,0	6	47	3,0	4,0	3	0,0002
11	47	2,0	4,0	3	47	1,0	3,0	2	0,0717
20	47	2,3	5,0	5	46	1,9	4,0	2	0,0121
24	47	2,0	4,0	3	46	1,0	2,1	2	0,1040

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

Z tabulky č. 9 vyplývá, že byl zjištěn statisticky významný rozdíl mezi hodnocenými skupinami respondentů u souboru otázek pro zjištění ochranné funkce motivace. Konkrétně šlo o otázku č.7: *At' se cítím sebehůř, dobrovolnická práce mi pomáhá na to zapomenout*, kde p-hodnota = 0,0049, o otázku č. 9: *Při dobrovolnické práci se cítím méně osamělý*, zde p – hodnota = 0,0002, a u otázky č. 20: *Dobrovolnická služba mi pomáhá při řešení vlastních osobních problémů* je p-hodnota = 0,0121, přičemž hladina významnosti je $p \leq 0.05$. Dlouhodobě nezaměstnaní dobrovolníci ohodnotili tyto otázky vyšší hodnotou než druhá skupina respondentů – dobrovolníků. Pro druhou skupinu respondentů (běžní dobrovolníci) mají malý význam otázky č. 11, č. 20 a č. 24.

7.3.7 Výsledky dobrovolnické činnosti – hodnotová funkce

Přínos dobrovolnické služby u hodnotové funkce byl posuzován na základě otázek:

Otázka č. 33: *Lidem, o které mám upřímnou starost, se dostává pomoci prostřednictvím mé dobrovolnické služby.*

Otázka č. 39: *Prostřednictvím dobrovolnické služby dělám něco pro věc, ve kterou věřím.*

Tab. 10 Výsledky hodnotová funkce

Výsledky – hodnotová funkce									
Otázka č.	Dobrovolníci „hodináři“				Dobrovolníci				p-hodnota
	Počet	95% IS		Medián	Počet	95% IS		Medián	
33	46	4,0	6,1	5,5	46	4,0	5,0	5	0,0273
39	46	6,0	7,0	6	47	6,0	7,0	6	0,6218

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

Výsledky hodnotové funkce vycházejí ze dvou otázek. U otázky č. 33: *Lidem, o které mám upřímnou starost, se dostává pomoci prostřednictvím mé dobrovolnické služby*, jsme zjistili, že existuje statisticky významný rozdíl mezi hodnocením dobrovolníků „hodinářů“ a běžných dobrovolníků. P-hodnota je 0,0273, tedy $p \leq 0,05$.

7.3.8 Výsledky dobrovolnické činnosti – funkce porozumění

Výsledky porozumění byly zhodnoceny na základě těchto otázek:

Otázka č. 36: *Prostřednictvím dobrovolnické služby jsem se naučil, jak jednat se širší škálou různých lidí.*

Otázka č. 42: *Dobrovolnickou službou jsem se dozvěděl více o věci, pro kterou pracuji.*

Tab. 11 Výsledky – funkce porozumění

Výsledky – funkce porozumění									
Otázka č.	Dobrovolníci „hodináři“				Dobrovolníci				p-hodnota
	Počet	95% IS		Medián	Počet	95% IS		Medián	
36	46	6,0	7,0	6	46	5,0	6,0	6	0,2759
42	46	5,0	7,0	6	47	5,0	6,0	5	0,1160

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

U výsledků funkce porozumění nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl mezi hodnocením obou skupin respondentů.

7.3.9 Výsledky dobrovolnické činnosti – růstová funkce

Pro hodnocení výsledků u růstové funkce bylo použito otázek:

Otázka č. 34: *Díky dobrovolnické službě se cítím lépe.*

Otázka č. 40: *Dobrovolnickou službou se zvyšuje má sebeúcta.*

Tab. 12 Výsledky růstová funkce

Výsledky – růstová funkce									
Otázka č.	Dobrovolníci „hodináři“				Dobrovolníci				p – hodnota
	Počet	95% IS		Medián	Počet	95% IS		Medián	
34	46	5,0	6,0	5	46	4,0	6,0	5	0,3018
40	46	5,0	6,0	5	47	3,0	4,7	4	0,0007

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

U výsledků růstové funkce byl zjištěn statisticky významný rozdíl u otázky č. 40: *Dobrovolnickou službou se zvyšuje má sebeúcta.* P-hodnota činí 0,0007, to znamená, že $p \leq 0,05$.

7.3.10 Výsledky dobrovolnické činnosti – kariérní funkce

Výsledky dobrovolnické činnosti u kariérní funkce byly hodnoceny otázkami:

Otázka č. 31: *Při dobrovolnické službě jsem získal nové kontakty, které mi možná pomohou v mém podnikání nebo profesi.*

Otázka č. 37: *Jako dobrovolník jsem měl možnost seznámit se s různými profesními možnostmi.*

Tab. 13 Výsledky – kariérní funkce

Výsledky – kariérní funkce									
Otázka č.	Dobrovolníci „hodináři“				Dobrovolníci				p-hodnota
	Počet	95% IS		Medián	Počet	95% IS		Medián	
31	46	3,9	5,0	5	46	2,0	4,0	3	0,0378
37	46	3,0	5,1	4,5	47	3,0	5,0	4	0,4418

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

U výsledků kariérní se potvrdil statisticky významný rozdíl u otázky č. 31. *Při dobrovolnické službě jsem získal nové kontakty, které mi možná pomohou v mém podnikání nebo profesi.* P-hodnota je 0,0378, to znamená, že $p \leq 0,05$.

7.3.11 Výsledky dobrovolnické činnosti – sociální funkce

Výsledky u sociální funkce motivace byly hodnoceny na základě otázek:

Otázka č. 32: *Lidé, které znám nejlépe, ví, že pracuji jako dobrovolník.*

Otázka č. 38: *Mí přátelé se dozvěděli, že pracuji jako dobrovolník.*

Tab. 14 Výsledky - sociální funkce

Výsledky – sociální funkce									
Otázka č.	Dobrovolníci „hodináři“				Dobrovolníci				p-hodnota
	Počet	95% IS		Medián	Počet	95% IS		Medián	
32	46	5,9	7,0	6	46	4,0	6,0	5,5	0,0954
38	46	4,9	7,0	6	47	4,0	6,0	5	0,0521

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

Výsledky sociální funkce zkoumají, nakolik je pro dobrovolníky důležité, zda o jejich zapojení ví i blízké okolí. Nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl mezi hodnocením u obou skupin respondentů.

7.3.12 Výsledky dobrovolnické činnosti – ochranná funkce

Výsledky u ochranné funkce motivace byly zhodnoceny na základě otázek:

Otázka č. 35: *Dobrovolnická služba mi dává příležitost uniknout před svými vlastními problémy.*

Otázka č. 41: *Díky práci dobrovolníka jsem byl schopen si vyřešit některé své osobní problémy.*

Tab. 15 Výsledky - ochranná funkce

Výsledky – ochranná funkce									
Otázka č.	Dobrovolníci „hodináři“				Dobrovolníci				p-hodnota
	Počet	95% IS		Medián	Počet	95% IS		Medián	
35	46	3,0	5,0	3,5	45	1,0	3,0	2	0,0123
41	46	2,9	5,0	4	47	1,0	3,0	2	0,0162

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

U obou otázek hodnotící výsledky u motivace ochranné funkce byl zjištěn statisticky významný rozdíl mezi dlouhodobě nezaměstnanými dobrovolníky a běžnými dobrovolníky. U otázky č. 35: *Dobrovolnická služba mi dává příležitost uniknout před svými vlastními problémy*, je p-hodnota 0,0123 a u otázky č. 41: *Díky práci dobrovolníka jsem byl schopen si vyřešit některé své osobní problémy*, kde p-hodnota je 0,0162, to znamená, že $p \leq 0,05$.

7.3.13 Výsledky dobrovolnické činnosti – uspokojení

Uspokojení z dobrovolnické služby bylo vyhodnocováno na základě těchto otázek:

Otázka č. 43: *Práce dobrovolníka mě baví.*

Otázka č. 44: *Moje zkušenost coby dobrovolníka mě osobně naplňuje.*

Otázka č. 45: *Zkušenost při dobrovolnické službě je přínosná.*

Otázka č. 46: *Dobrovolnickou službou jsem mohl udělat důležitý přínos.*

Otázka č. 47: *Práci dobrovolníka jsem vykonal hodně dobře.*

Tab.16 Výsledky – uspokojení

Výsledky – uspokojení									
Otázka č.	Dobrovolníci „hodináři“				Dobrovolníci				p-hodnota
	Počet	95% IS		Medián	Počet	95% IS		Medián	
43	46	6,0	7,0	7	47	7,0	7,0	7	0,3178
44	46	5,0	7,0	6	47	6,0	7,0	6	0,3549
45	46	6,0	7,0	6,5	47	6,0	7,0	7	0,7098
46	46	5,0	6,0	6	47	5,0	6,0	5	0,1424
47	46	5,0	6,0	6	47	4,0	5,0	5	0,0732

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

V oblasti uspokojení z dobrovolnické činnosti nevykazuje hodnocení obou skupin respondentů statisticky významné rozdíly. Vyšší míru v ohodnocení otázek č. 46 a č. 47 dávali dobrovolníci „hodináři“.

7.3.14 Vyhodnocení otázky č. 48

Tab. 17 Otázka č. 48

Za rok touto dobou budu:				
	A – pracovat jako dobrovolník pro tuto organizaci	B – pracovat jako dobrovolník pro jinou organizaci	C – nebudu pracovat jako dobrovolník	Total
Dobrovolníci „hodináři“	27	4	16	47
	57 %	9 %	34 %	100 %
Dobrovolníci	41	1	4	46
	89 %	2 %	9 %	100 %
Total	68	5	20	93
	73 %	5 %	22 %	100 %

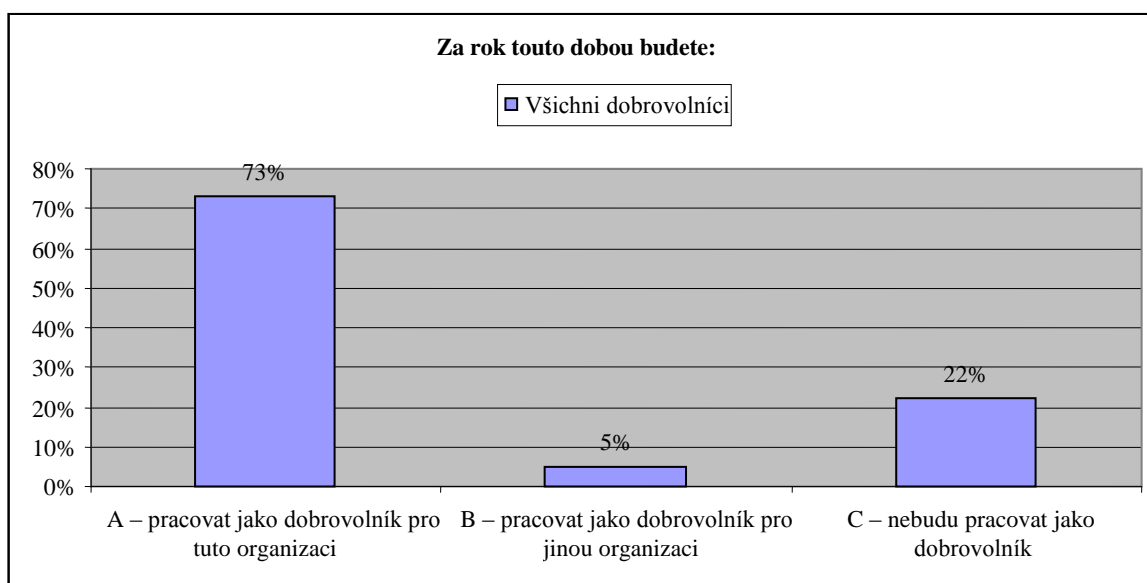
Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

U otázky č. 48 odpovídali respondenti, jak předpokládají, že se za rok bude vyvíjet jejich dobrovolnická činnost. U této otázky byl zjištěn statisticky významný rozdíl ($p=0,002$) mezi dobrovolníky „hodináři“ a dobrovolníky.

Fischerův exaktní test = 0.002 S

Možnost A zvolilo 89 % dobrovolníků a 57 % dobrovolníků „hodinářů“. To znamená, že tito respondenti předpokládají, že za rok touto dobou budou stále pracovat jako dobrovolníci pro stávající organizaci. Odpověď B zvolilo 5 % všech dobrovolníků. Ti předpokládají, že za rok touto dobou budou jako dobrovolníci pomáhat v jiné organizaci. Odpověď C (za rok touto dobou nebudou jako dobrovolníci pracovat vůbec) zvolilo 34 % dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků a pouze 9 % dobrovolníků.

Graf 1. Otázka č. 48

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

7.3.15 Otázky s největší a nejmenší důležitostí

Z grafů v příloze můžeme vyčíst rozdíly v hodnocení jednotlivých otázek mezi dlouhodobě nezaměstnanými dobrovolníky „hodináři“ a běžnými dobrovolníky, a také maximální a minimální hodnoty mediánu pro oba soubory.

Obě skupiny respondentů se shodovali v ohodnocení otázky č. 19: *Cítím, že je důležité pomáhat ostatním*, kdy hodnota mediánu je 7. Nejnižší hodnotu u obou skupin získala otázka č. 4: *Moji blízcí si přejí, abych pracoval jako dobrovolník*. U výsledků motivace

se obě skupiny respondentů shodly v ohodnocení otázky č. 43: *Práce dobrovolníka mě baví*, která získala hodnotu mediánu 7, a také u otázky č. 45: *Zkušenost při dobrovolnické službě je přínosná*. Nejnižší hodnotu získala otázka č. 35: *Dobrovolnická služba mi dává příležitost uniknout před svými vlastními problémy*.

Tab. 18 Otázky s nejmenší a největší důležitostí

Funkce FVI	Hodnota	Otázka č.	Medián	Otázka č.	Medián	Otázka č.	Medián
Dobrovolníci "hodináři"	maximální	19	7	25	7	26	7
	minimální	4	2				
Dobrovolníci	maximální	19	7				
	minimální	4	1				
Výsledky VFI	Hodnota	Otázka č.	Medián	Otázka č.	Medián		
Dobrovolníci "hodináři"	maximální	43	7	45	6,5		
	minimální	35	3,5				
Dobrovolníci	maximální	43	7	45	7		
	minimální	35	2	41	2		

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

7.4 Vyhodnocení jednotlivých funkcí motivace

Po vyhodnocení jednotlivých otázek v dotazníku jsme přistoupili k vyhodnocení jednotlivých funkcí motivace u dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků a dobrovolníků. Byla zde použita základní popisná statistika: aritmetický průměr, směrodatná odchylka. Následně jsme porovnali jednotlivé výsledky funkcí motivace mezi dlouhodobě nezaměstnanými dobrovolníky a běžnými dobrovolníky pomocí t-testu pro dva výběry. Z tabulky č. 19 vyplývá, že statisticky významné rozdíly mezi motivací dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků „hodinářů“ a běžných dobrovolníků se objevily u VFI

kariérní s p-hodnotou 0,0205, u VFI růstové s p-hodnotou 0,0015 a u VFI ochranné s p-hodnotou 0,0009. Těmto funkcím přiřadali větší význam dlouhodobě nezaměstnaní dobrovolníci.

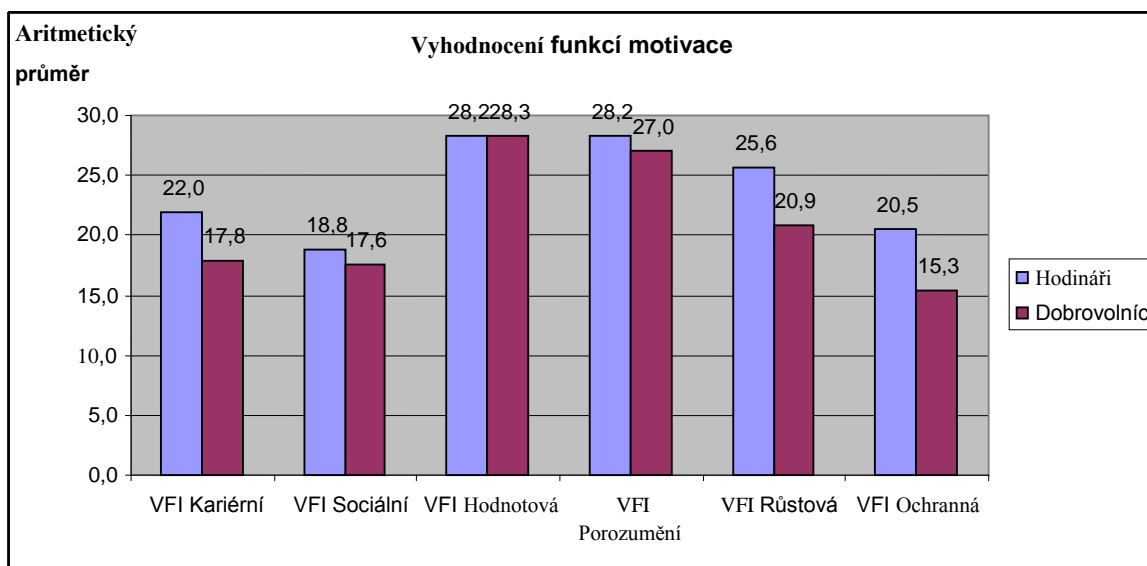
U výsledků FVI dobrovolníků se rovněž objevily statisticky významné rozdíly mezi dlouhodobě nezaměstnanými dobrovolníky „hodináři“ a dobrovolníky, a to u výsledků růstových, kde p-hodnota je 0,0122, a u výsledků ochranných, kde p-hodnota je 0,0032.

Tab. 19 Vyhodnocení jednotlivých funkcí motivace dobrovolníků

Funkce motivace	Dobrovolníci "hodináři"			Dobrovolníci			p- hodnota
	Počet	Ar. průměr	SD	Počet	Ar. průměr	SD	
VFI kariérní	45	22,0	8,8	45	17,8	8,0	0,0205
VFI sociální	46	18,8	7,6	45	17,6	6,9	0,4068
VFI hodnotová	46	28,2	6,0	46	28,3	4,4	0,9686
VFI porozumění	47	28,2	6,4	46	27,0	5,6	0,3269
VFI růstová	47	25,6	7,3	46	20,9	6,6	0,0015
VFI ochranná	46	20,5	7,8	46	15,3	6,5	0,0009
Výsledky VFI dobrovolníků	Počet	Ar. průměr	SD	počet	Ar. průměr	SD	p - hodnota
Výsledky kariérní	46	8,3	3,8	46	7,1	3,5	0,1104
Výsledky sociální	46	10,7	3,7	46	9,3	4,1	0,0996
Výsledky hodnotové	46	10,9	2,9	46	10,3	2,5	0,2994
Výsledky růstové	46	10,1	3,4	46	8,3	3,5	0,0122
Výsledky ochranné	46	7,2	3,8	45	5,1	3,0	0,0032
Výsledky porozumění	46	11,3	2,9	46	10,4	3,1	0,1521
Výsledky uspokojení	46	28,8	5,3	47	28,1	6,0	0,5914

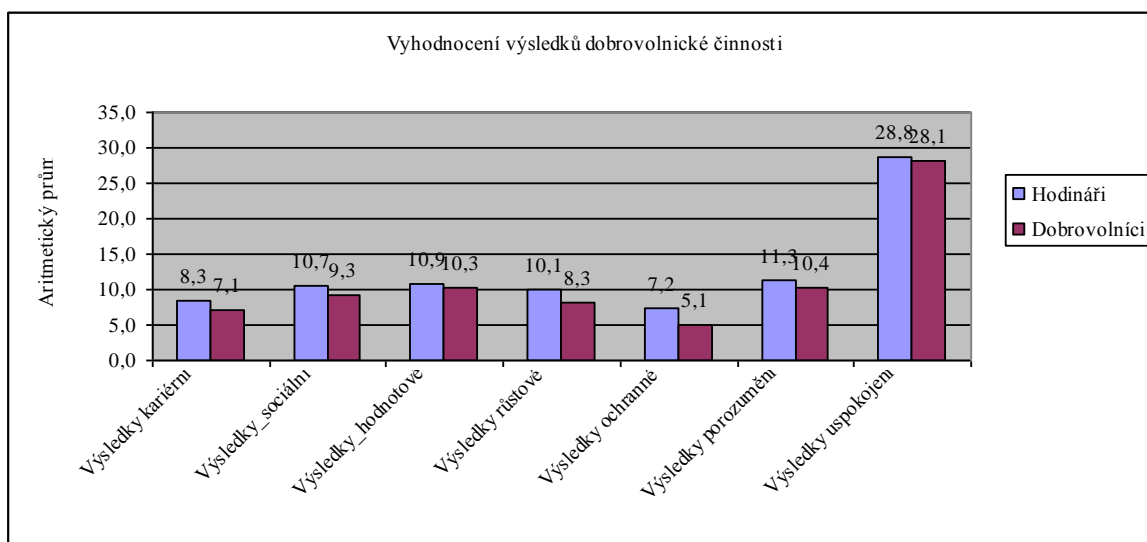
Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

Graf 2 Vyhodnocení funkcí motivace u obou skupin respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

Graf 3 Vyhodnocení výsledků motivace u obou skupin respondentů

Zdroj: Vlastní výzkum realizovaný ve Vsetíně a Valašském Meziříčí v únoru 2012

Z grafu 2 a grafu 3 můžeme vyvodit odpověď na dílčí výzkumné otázky.

DVO 1: Které motivace vykazují u dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků nejvyšší hodnotu?

U dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků vykazují nejvyšší hodnotu funkce motivace hodnotová a funkce motivace porozumění. Hodnotová funkce souvisí s altruistickým zaměřením člověka, zájmem o problémy druhých lidí a ochotou jim pomáhat. Funkce motivace porozumění vyjadřuje zájem dobrovolníka získávat nové zkušenosti, touhu učit se novým věcem, procvičit si dovednosti, které často nepoužívá.

DVO 2: Které motivace vykazují u dobrovolníků nejvyšší hodnotu?

U dobrovolníků vykazují nejvyšší hodnotu rovněž funkce motivace hodnotová a funkce porozumění. Funkce motivace hodnotová souvisí s altruistickým zaměřením člověka, zájmem o problémy druhých lidí a ochotou jim pomáhat. Funkce motivace porozumění vyjadřuje zájem dobrovolníka získávat nové zkušenosti, touhu učit se novým věcem, procvičit si dovednosti, které často nepoužívá.

DVO 3: Které motivace vykazují u dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků nejnižší hodnotu?

Nejnižší hodnotu u dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků vyazuje sociální funkce motivace. Sociální funkce motivace souvisí s interpersonálním rozvojem dobrovolníka, umožňuje člověku posílit jeho sociální vztahy.

DVO 4: Které motivace vykazují u dobrovolníků nejnižší hodnotu?

U dobrovolníků vykazují nejnižší hodnotu funkce motivace ochranná, která znamená, že jedinec v zapojení do dobrovolnické činnosti hledá způsob řešení vlastních problémů, může sloužit jako ochrana jeho ega či útěk od negativních jevů v sobě samém.

DVO 5: Jakým způsobem hodnotí přínos dobrovolnické služby dlouhodobě nezaměstnaní dobrovolníci?

Největší přínos ze zapojení do dobrovolnické služby představuje u dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků oblast uspokojení. Nejnižší hodnocení se ukázalo v oblasti výsledků ochranných.

DVO 6: Jakým způsobem hodnotí přínos dobrovolnické služby běžní dobrovolníci?

Rovněž u běžných dobrovolníků největší přínos ze zapojení do dobrovolnické služby představuje oblast uspokojení. Nejnižší hodnocení se ukázalo v oblasti výsledků ochranných.

Celkově skupina respondentů z řad dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků vykazuje vyšší hodnocení ve všech kategoriích funkcí motivace i u všech výsledků dobrovolnické činnosti.

Z tabulky č. 19 můžeme odpovědět na hypotézy, které jsme si stanovili na počátku výzkumu:

H1: Existuje statisticky významný rozdíl v motivaci mezi dobrovolníky a dlouhodobě nezaměstnanými dobrovolníky?

Statisticky významný rozdíl v motivaci mezi dlouhodobě nezaměstnanými dobrovolníky a dobrovolníky byl potvrzen u třech funkcí motivace. Statisticky významný rozdíl byl zjištěn u funkce motivace kariérní s p-hodnotou 0,0205, u motivace růstové s p-hodnotou 0,0015, a u motivace ochranné s p-hodnotou 0,0009. V těchto případech zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní hypotézu. U ostatních funkcí motivace – funkce sociální, funkce hodnotové a funkce porozumění - nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl.

H2: Existuje statisticky významný rozdíl v hodnocení přínosu dobrovolnické služby mezi dobrovolníky a dlouhodobě nezaměstnanými dobrovolníky?

V hodnocení přínosu dobrovolnické služby mezi dlouhodobě nezaměstnanými dobrovolníky a dobrovolníky byl potvrzen statisticky významný rozdíl, a to v oblasti výsledků růstových, kde p-hodnota je 0,0122 a výsledků ochranných s p-hodnotou 0,0032. V těchto dvou případech zamítáme nulovou hypotézu a přijímáme alternativní hypotézu. Statisticky významný rozdíl nebyl zjištěn u výsledků kariérních, sociálních, hodnotových, výsledků porozumění a výsledků uspokojení.

8 ANALÝZA A INTERPRETACE ROZHovorŮ

V měsíci březnu byly uskutečněny rozhovory se čtyřmi respondenty. Jednalo se o dvě ženy a dva muže, všichni jsou dlouhodobě nezaměstnaní.

Respondent Josef, věk 57,5 let. Zaměstnání nemá od roku 2001. Má dlouhodobé zdravotní problémy, které jej omezují při hledání vhodného pracovního místa.

Respondent Karel, věk 56 let. Je nezaměstnaný přibližně 5 až 6 let. I on se potýká s vážnějšími zdravotními problémy, které výrazně snižují jeho šance na trhu práce.

Respondentka Věra, věk 39 let. Je samoživitelka, která pečuje o tři děti ve věku 9 – 14 let. Dvě z dětí mají diagnostikovanou poruchu učení. O zaměstnání přišla před 4 lety.

Respondentka Lenka, věk 58 let. O zaměstnání přišla před 4 lety z důvodu reorganizace. Pracovala jako úřednice ve státní správě.

Rozhovory byly přepsány a následně analyzovány technikou otevřeného kódování. Technika kódování spočívá v opakovaném pročitání textu a vytvářením kódů. Mezi kódy se následně hledá podobnost. Významově podobné kódy byly seskupeny do kategorií. Vzhledem k pojetí výzkumu nás zajímala počáteční motivace dobrovolníků a dále i to, jaký přínos mělo pro dobrovolníky zapojení do dobrovolnické služby. Na základě analýzy rozhovorů byly stanoveny tyto kategorie: **ochrana, hodnoty, porozumění, kariéra**, které se vážou k počáteční motivaci dobrovolníků. Další kategorie vyplynuly na základě hodnocení získaných zkušeností dobrovolníky během dobrovolnické služby. Jedná se o tyto kategorie: **přínos-hodnoty, rozvoj dobrovolníka, uspokojení, porozumění, negativa**.

Značky kódů J, K, L, V jsou dány podle jmen respondentů. Jména byla z důvodu zachování anonymity pozměněna.

8.1 Ochrana

Kategorie „ochrana“ byla vytvořena na základě kódů: J2 – nutnost, J4 – udržení výše příspěvku na živobytí, J7 – zdravotní důvody, K1 – nutnost, K2 – nemožnost volby, K3 – zdravotní důvody, L1 – nutnost, L2 – nemožnost volby, L3 – udržení výše příspěvku na živobytí, L6 – vítaná změna prostředí, V3 – nutnost, V4 – udržení výše příspěvku na živobytí. Kategorie „ochrana“ zahrnuje důvody dobrovolníků, které je vedly k zapojení do

dobrovolnické činnosti. Dobrovolnictví pro ně představuje možnost řešení určitých osobních problémů či potřeb, což v tomto případě mělo přímou souvislost zejména se zachováním příspěvku na živobytí.

Řešení vlastních problémů prostřednictvím dobrovolnictví nacházíme u všech respondentů. (J4): „...byl to takový stimul finanční pro sociální odbor...“ Respondent Karel se vyjadřuje (K1): „...Je to blbě, že to tak říkám, ale bylo to nutnost vykonávat veřejně prospěšné práce...“ (L1): „...krok, ke kterému byl člověk ve své době prakticky donucen - okolnostmi i realitou...“ (L2): „...v dané době se nabízela prakticky jen tato možnost...“ (L3): „...aby byl zachován nárok na sociální dávky – jevílo se mi to, ale i jako určitá forma pomoci nám, nezaměstnaným...“ (V3): „... když se to přivázalo na sociální dávky...“ (V4): „...bylo to pro mě i výhodné...“ Respondenti taktéž zmiňují své zdravotní problémy jako důvod pro zapojení do dobrovolnické služby. (J7) : „...sám sice na tom nejsu zdravotně nejlíp, ...“ (K3): „...mám problémy jako s pohybovou soustavou...“

Zajímavá byla pro dobrovolníky možnost změnit prostředí. (L6): „...přijít na jiné myšlenky a nezaobírat se sama sebou...“

8.2 Hodnoty

Kategorie s názvem „ hodnoty“ se vztahuje k motivaci, která se na počátku u těchto dobrovolníků objevila také. Do této kategorie byly zařazeny tyto kódy: J1 – zájem o lidi kolem sebe, J3 – předchozí vlastní iniciativa, J8 – soucit s lidmi, V1 – předchozí vlastní iniciativa, V2 – zájem o lidi kolem sebe. Vyjadřuje předchozí zkušenost s pomáháním a dobrovolnictvím, předtím, než vstoupila v platnost novela zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. Tato kategorie ukazuje na skutečnost, že u respondentů je zastoupen i altruistický prvek motivace. (J1): „...už jsem tuhle práci dělal..., dělal jsem to prakticky půl života...“ (J3): „...už asi dva roky předtím jsem docházel do domácnosti...“ Josef k tomu podotýká (J8): „... vždycky mi bylo líto těch lidí, kteří si nemohli kolem sebe udělat nebo ne všechno, ...“

Rovněž respondentka Věra popisuje svou předchozí zkušenost (V1): „...Vlastně už předtím jsem pracovala tak trochu výpomocně v organizacích, které se zaměřovaly třeba na postižené děti...“ (V2): „...takže tam jsem vlastně docházela takhle mimo jakékoliv organizace.“

8.3 Porozumění

Kategorie s názvem „porozumění“ obsahuje kód: L4 – nová příležitost. Vyjadřuje očekávání dobrovolníků, že zapojení do dobrovolnické služby jim může přinést něco nového či zajímavého. (L4): „...vnímala jsem to jako šanci poznat nové lidi, nové prostředí, nové zkušenosti...“

8.4 Kariéra

Kategorie s názvem „kariéra“ zahrnuje důvody, kdy dobrovolník zapojením do dobrovolnické služby chce získat nové dovednosti a zkušenosti, které by mu mohly pomoci získat nové zaměstnání. V této kategorii je pouze jeden kód: L5 – získání praxe. (L5): „... Vnímala jsem to ...i jako možnost něco nového se naučit a zvýšit tak svou hodnotu pro případného zaměstnavatele...“

8.5 Přínos – hodnoty

Z rozhovorů s dobrovolníky vyplynulo, že si uvědomují, s jakými problémy se denně potýká celá řada lidí – klientů, které měli příležitost poznat, a není jim lhostejná jejich situace. Jsou rádi, když vidí, že jejich pomoc je přínosná a má smysl. Do této kategorie jsme zařadili tyto kódy: J6 – pomoc konkrétním lidem, J9 – užitečná činnost, J11 – překvapení nad zájmem lidí, K4 – zájem o klienta, K5 – vytvoření vztahu mezi klientem a dobrovolníkem, K6 – užitečná činnost, K7 – pomoc konkrétnímu člověku, L9 – užitečná činnost, L11 – pomoc konkrétním lidem, V 10 – zájem o kvalitu života klientů, V11 – rozšiřování dovedností klientů, V12 – podpora klientů.

(J6): „...když jsem viděl, že ti lidé, kteří jsou na tom tak špatně a třeba ta rodina na ně nějak moc nedbá, jenom sem tam někdy a že potřebují pomoc v různých těch činnostech, tak..., tak jsem sem chodil k jedné paní a jejímu manželovi a potom jsem se zapojil do širšího v domě s chráněným bydlením...“ (J9): „...a že jim můžu pomoci...“

Pan Karel vnímá svůj přínos vůči klientovi už tím, že je pro něj prostředníkem se světem. (K4): „...je nutné získat k člověku jako vztah, k tomu člověku, o kterého se člověk stará...“ (K5): „... jako Milan o kterého se starám, tak vlastně, je na něm vidět, že každý na něj z vysoka tohle a ...nikdo jaksi nemá zájem, no. Tak sa snažím, no. Tak neříkám, že, ... no přirostl mě k srdci.“ (K4): „...ale jak si na to zvyknete, na toho člověka, tak už to de

samo...“ Vyjadřuje názor, že (K6): „...že, pomáhat bysme si měli, jako...“ Zároveň však poukazuje, že pomáhání může být někdy opravdu složité vzhledem k dnešní situaci.

Podobně svou přítomnost hodnotí i paní Věra. (V10): „...U těch starých, starších dam, myslím, že to bylo vyloženo o příjemně stráveném času.“

Dobrovolníci pozitivně hodnotí možnost vidět účinek své pomoci. (L9): „...pokud jsem vycítila, že je teď momentálně potřeba pomoci, okamžitě jsem tak učinila...“ (L11): „...snažila jsem se tedy těmto osobám poskytnout přiměřenou podporu...“

(V11): „...že ty děti se něco naučily a zapamatovaly si...“ (V 12): „...a pomohlo jim to možná i trošku v tom vážit si víc sám sebe.“

Jako velmi příjemnou byla hodnocena skutečnost, kolik dobrovolníků je zapojeno do pomoci druhým lidem. (J11): „...to, že se do toho zapojuje hodně lidí. Aspoň tady v této skupině a s jakým elánem do toho jsou, nehledě na svůj čas...“

8.6 Rozvoj dobrovolníka

Tato kategorie zahrnuje vlastní pocity dobrovolníků. Jsou zde zařazeny tyto kódy: J15 – uznání a respekt od okolí, K11 zlepšení sebevědomí, L19 – uznání od okolí, V16 – zlepšení sebevědomí.

Dobrovolníci zaznamenali určité pozitivní ohlasy od svého okolí za to, že pomáhají, což vnímají jako příjemnou zkušenost.

(J15): „...mi lidé párkrát dali najevo, že si toho vlastně váží, že pomáhám...“

(L19): „...je to pochvala a poděkování těch, s nimiž jsem přišla za uplynulou dobu do styku. Jsem přesvědčena, že slova uznání byla spontánní.“

Dalším přínosným aspektem je pro dobrovolníky i pocit zlepšení sebevědomí.

(K11): „...tak trošku to zvedne člověku sebevědomí, určitě, to jako, ne že ne...“

(V16): „...Protože tam opravdu to zakrnění, sedění doma, klesání sebevědomí, to by určitě mělo takové tendence.“

8.7 Porozumění

Kategorie porozumění se vztahuje k tomu, co dobrovolníci získali během své činnosti. Tedy upevnění stávajících dovedností či získání nových. Nejvíce ji vystihují kódy: J14 - zlepšení osobnostních dovedností a schopností, K8 – sebepoznání, K10 – zlepšení osobnostních dovedností a schopností, L14 – obohacení v poznání, L18 – zlepšení osobnostních dovedností a schopností, V7 – nové zkušenosti, V15 – zlepšení osobnostních dovedností a schopností.

Dobrovolníci někdy vyjádřili i údiv na sebeobjevením určitých vlastností či dovedností.

J(14): „...*naučil jsem se více ovládat, více trpělivosti, kolikrát to bylo opravdu dost.*“

K(8): „...*nevěděl jsem, že su takový. Že jsem to nevěděl, do té doby...*“

Z rozhovorů vyplývá i pozitivní hodnocení ze získání nových zkušeností.

K(10): „...*trpělivost, vysvětlovat nebo mluvit, mluvit, mluvit...*“

L(14): „...*naučila jsem jednat s osobami zdravotně znevýhodněnými, nesoběstačnými, imobilními, někdy zpočátku i nedůvěřivými...*“ (L18): „...*Dobrovolnickou činnost považuji za určitý doplněk a obohacení. Rozšířila schopnost sebeovládání...Mohu tak vnímat svůj život jako smysluplný...*“

V (7):“ ...*úžasné v tom, že spousta toho životního moudra, toho takového toho klidu, stáří, smíření i pokory. To mi jako dalo hodně.*“ V(15): „...*kromě vycházení s lidma, a i takové nějaké diplomacii...*“

8.8 Uspokojení

Kategorie uspokojení představuje oblast, která je u dobrovolníků velmi individuální a zahrnuje, jakým způsobem je dobrovolnická činnost naplňuje. Obsahuje tyto kódy: J5 – možnost dělat, co ho baví, J10 – radost z činnosti, L8 – pozitivní změna v životě, L9 – vyplnění volného času, L10 – zpětná vazba, L15 – nové sociální vazby, L16 – přátelství, L17 – relaxace, odpočinek, V5 – nová přátelství, V6 – reciprocita, V8 – možnost sdílení, V9 – odpočinek, relaxace, V13 – naplnění, V17 – vyplnění volného času, V18 – změna stereotypu.

Dobrovolníci nacházejí ve své činnosti pozitiva, která obohacují jejich vnímání sebe sama (J5):“ ...*Tak cením, můžu pomáhat...*“ (J10):“...*takový ten pocit, že su k něčemu...*“

(V6): „...bylo to přínosem vlastně oboustranně.“

Přínosná je možnost získávání nových zkušeností (V8): „...ta práce s dětmi, zase to jejich nadšení a nevázanost, fantazie...“

L(10): „...setkala jsem se nejen s pochopením, ale i poděkováním.“

Pro dobrovolníky hraje roli také obohacení v sociálních vztazích.

L(15): „...tato činnost mi umožnila navázání množství sociálních kontaktů, ale i přátelství.“

L(16): „...došlo k prohloubení kontaktů – s některými jsem ve styku dodnes.“

Věra říká, že si cení (V5): „...té party lidí, s kterou jsem se poznala, protože ti jsou úžasní.“

Dobrovolnickou činnost vnímají respondenti jako pozitivní změnu v životě, příležitost k novým činnostem i určitý způsob odpočinku či seberealizace.

(L8): „... došlo u mne k příjemnému zpestření, které dává zapomenout na vlastní problémy či starosti. „ (L9): „... beru to jako příjemnou povinnost, protože každé setkání je jedinečné a neopakovatelné.“ L (17): „...činnost mi přinesla uspokojení a uvolnění.“

V(9): „...nabíjelo mně to baterky.“ (V13): „...člověk je někdy unavený, ale cítí si prostě strašně fajn... „(V17): „... Byla jsem mezi lidma a trávil jsem s nimi příjemně čas...“

(V18): „...člověka to nutí se zase učit. Že prostě pořád musí, nebo ne, musí, ale chce přinášet něco nového a tím pádem se učí...“

8.9 Negativa

Tato kategorie zahrnuje kódy, které představují negativní zkušenost spojenou s dobrovolnictvím. Kódy: J11 – zneužívání od klientů, J12 – přetíženost, J17 – očekávání benefitů, K9 – konflikt s pečovatelnými, L12 – zneužívání pomoci dobrovolníka, L13 – konflikt s vedoucím, V14 – konflikt s lidmi, V19 – nedostatečné ocenění práce dobrovolníků, V20 – bagatelizování práce dobrovolníků.

Může se jednat o negativní reakci okolí k dobrovolnictví či dobrovolníkům, případně nedorozumění či konflikty.

Josef hodnotí jako negativní zkušenost zneužívání pomoci klienty, (J11): „... *prostě už to začli brát jako automatiku...*“, které následně vedlo k pocitům přetížení (J12): „...*už chtěli tolik a tolik, a tehdy a tehdy, ...to mi jaksi kolikrát nevyhovovalo...*“ Pro Lenku negativní zkušenost představovalo zneužívání její ochoty (L12): „...*docházelo k situaci, kdy jsem nabyla pocit, že dochází ke zneužívání mé osoby, ...mimo rámec původně dohodnutých aktivit.*“ (L13): „...*což vedlo ke konfliktům a nedorozumění.*“ Konflikt s druhými lidmi uvádí jako negativní zkušenost i Věra (V14) „...*Vždycky jsem věděla, že nemám problém vyjít s lidma. Překvapilo mě někdy, že s některýma to prostě nejde.*“

Nedorozumění zažil i pan Karel (K9): „...*no to se ted' v podstatě, tam s těma děvčatama, no. Je taková doba, bohužel...*“

Dobrovolníci také postrádají nedostatek pozitivní zpětné vazby od okolí či rodiny (V19): „...*bere se to jako nějaká samozřejmost...*(V20): „...*Ti partneři to berou jako takové – Sakra, běž si radši najít práci.*“ Paní Věra podotýká, že ženy v této situaci kdy nemají práci potřebují povzbudit (V 21): „... *to je fajn, že neseďš doma a že něco děláš.*“ Její zkušenost říká, že (V22): „...*spíš to berou jako zlo, že ta manželka, místo aby seděla doma...někam jde*“

Určité ocenění by přivítal i Josef (J17): „...*jestli by ti dobrovolníci si nezasloužili být postaveni na úroveň dejme to mu dobrovolných dárců krve...*“ Přivítal by: „... *nějakou tu výhodu.*“ Podle něj nejde o finanční profit (J16): „... *dejme tomu ta doprava, nebo sem tam nějaký ten lístek nebo vstupenka...*“

8.10 Shrnutí výsledků z analýzy rozhovorů

Z analýzy rozhovorů vyplývá, že u všech čtyř respondentů byla jednou z hlavních motivací funkce ochranná, to znamená, že důvodem pro zapojení do dobrovolnické činnosti bylo řešení i jejich vlastní situace. Zároveň se však ukázalo, že dobrovolnictví se někteří z nich věnovali už v předchozí době. Jedna z respondentek uvedla jako důvod pro zapojení do dobrovolnictví i možnost získání praxe pro získání nového zaměstnání.

Při hodnocení své dobrovolnické činnosti respondenti uvedli, že je pro ně důležité, když vědí, jak je jejich pomoc důležitá pro klienty, kterým pomáhají. To znamená, že mají zpětnou vazbu na službu, kterou klientům poskytli. Je pro ně významná i skutečnost, že si s klienty či klientem vytvořili určitou vazbu, která je spojuje. Oceňují i to, že

prostřednictvím dobrovolnické činnosti se sami obohacují ve smyslu vlastního sebepoznávání a svých objevených vlastností, které si například neuvědomovali, a získávání nových zkušeností a poznatků a uznání od svého okolí, což vede ke zvýšení či znovunabytí sebevědomí.

Za důležitou považujeme kategorii uspokojení. Ta ukazuje, jakou důležitost může mít dobrovolnictví pro dlouhodobě nezaměstnané osoby v oblasti naplnění vlastního života - vyplnění volného času, relaxace, radost z činnosti, možnost setkávání se s lidmi.

Mezi negativní patří zejména špatná zkušenost nebo přímo nedorozumění s klienty nebo pracovníky zařízení, ale i pocit z nedostatečného uznání od společnosti či blízkého okolí.

ZÁVĚR

Dobrovolnictví je oblast, která nabízí celou škálu témat ke zkoumání a objevování nových hranic a možností. Z doposud vyslovených názorů celé řady odborníků na to, co dobrovolnictví je a jak by mělo „správné“ dobrovolnictví vypadat, zjišťujeme, že jejich názory se často odlišují a v podstatě nelze říct, kde je hranice mezi tím, který způsob dobrovolnictví je dobrý a který způsob je špatný či nevhodný. Jak má takový ideální dobrovolník vypadat.

Totéž platí i u motivace dobrovolníků. U dotazníků VFI (Volunteer Function Inventory) „Inventář funkce dobrovolníka“ je definováno šest funkcí motivace. Nelze však jednoznačně říct, že některá z těchto funkcí motivace je vysloveně špatná či nevhodná pro zapojení zájemce do dobrovolnické služby. Každá z nich pouze odhaluje různé možné důvody, proč se lidé zapojují do dobrovolnické činnosti. U dobrovolníků se může vyskytovat více různých motivací, aniž by to snižovalo hodnotu jejich práce.

Z výsledků šetření vyplývá, že existuje statisticky významný rozdíl v hodnocení ochranné funkce motivace u dobrovolníků z řad dlouhodobě nezaměstnaných. Tito dobrovolníci skrze zapojení do dobrovolnické činnosti hledali částečně i možnost vyřešení svých osobních problémů, které souvisely s jejich závislostí na dávkách hmotné nouze, novými změnami v oblasti sociální politiky státu a nedostatkem příležitostí řešit svou situaci jiným způsobem. Z hlediska dopadu novely zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi lze negativně vnímat právě podmiňování výkonu dobrovolnické služby zachováním či navýšením příspěvku na živobytí osob v hmotné nouzi.

Statisticky významný rozdíl byl zjištěn rovněž u funkce růstové, a to hned ve čtyřech otázkách. U otázky č. 5: *Dobrovolnická činnost mi pomáhá, abych se cítil důležitý*, otázky č. 13: *Dobrovolnická služba zvyšuje mou sebeúctu*, otázky č. 26: *Dobrovolnická služba mi dává pocit, že jsem potřebný* a otázky č. 27: *Dobrovolnická služba mi dává lepší pocit ze sebe sama*. To potvrzuje skutečnost, že dlouhodobě nezaměstnaní lidé se opravdu často potýkají se sníženým sebevědomím, pocitu neschopnosti a prázdnoty, bezvýchodnosti. Což jsou běžně popisované jevy, které s dlouhodobou nezaměstnaností souvisejí.

Statisticky významný rozdíl se potvrdil i u funkce kariérní. Konkrétně u otázek se to vztahovalo k otázce č. 1: *Dobrovolnická činnost mi může pomoci dostat se a „prorazit“ v místě, kde bych rád pracoval* a k otázce č. 10: *Mohu získat nové kontakty, které mi mohou*

pomoci při hledání zaměstnání. Tito nezaměstnaní lidé často prošli různými rekvalifikačními kurzy pro práci v sociální oblasti, nebo je absolvovali v průběhu své dobrovolnické služby a dobrovolnická činnost pro ně byla příležitostí, jak o sobě „dát vědět“ a zároveň i šanci získat zaměstnání, pokud se osvědčí. Dobrovolnictví jim umožnilo vyzkoušet si tuto práci „nanečisto“ se všemi pozitivy i negativy.

Bezesporu je však zajímavý poznatek, že obě skupiny respondentů hodnotily přibližně stejně funkci hodnotovou a funkci porozumění. Pro obě zkoumané skupiny je charakteristické altruistické zaměření. To znamená, že i dlouhodobě nezaměstnaní dobrovolníci jsou lidé, kteří mají k této činnosti vztah a výrazně se tak neliší od běžných dobrovolníků. Zároveň je pro ně důležité dostat příležitost k získání nových poznatků, procvičení si nových dovedností, učení se novým věcem.

U výsledků dobrovolnické činnosti obě skupiny respondentů přibližně stejně vysoko hodnotí oblast uspokojení. Jsou si vědomi i prospěšnosti a hodnoty své dobrovolnické práce, která je, ale zároveň i baví, naplňuje a přináší jim uspokojení. Statisticky významné rozdíly v hodnocení výsledků VFI se potvrdily u výsledků ochranné a růstové VFI. Zde opět jim přisuzují větší význam dlouhodobě nezaměstnaní dobrovolníci. Potvrzuje se, že dobrovolnictví jim skutečně pomáhá při zvládání jejich vlastních problémů a zároveň je pro ně i určitým únikem před jejich problémy. To však neznamená, že by své problémy neřešili. Oblast růstové motivace potvrzuje, že u těchto dobrovolníků dochází ke zvýšení sebevědomí, pocitu uspokojení z vykonané práce a tím i ke zlepšení psychické kondice, což je u těchto osob žádoucí a přínosné.

Z výsledků uskutečněného výzkumu vyplývá, že osobní situace dlouhodobě nezaměstnaných dobrovolníků se sice promítá v jejich motivaci, ale zároveň se prokázalo, že dobrovolnická činnost jim pomáhá při zvládání problémů souvisejících s důsledky dlouhodobé nezaměstnanosti. Za pozitivní lze považovat i to, že 66 % respondentů „hodinářů“ předpokládá, že se dobrovolnické činnosti bude věnovat i v dlouhodobějším horizontu, byť jejich činnost není v současné době finančně bonifikována. Z toho lze usuzovat, tyto osoby nevykonávaly dobrovolnickou službu jen z finančních důvodů.

Doporučení

V roce 2012 došlo ke změně zákonů a dobrovolnická služba tak není dále využívána jako alternativní volba veřejné služby pro nezaměstnané za účelem zachování dávek hmotné

nouze. Nabízí se zde však prostor k úvahám, jakým směrem by se měla dobrovolnická služba nezaměstnaných dále vyvíjet a ubírat. Zatímco veřejná služba má v současné době represivní charakter a její odmítnutí může pro nezaměstnaného znamenat velmi problematickou životní situaci, dobrovolnictví může pro nezaměstnané lidem přinášet pozitivní změny, alespoň v určitých oblastech jejich života. Protože v rámci veřejné služby nebude reálné zapojit všechny nezaměstnané, je možné nezaměstnaným lidem dále nabízet i zapojení do dobrovolnické činnosti.

Domníváme se, že dobrovolnická služba nezaměstnaných je přínosná zejména v oblasti eliminace psychosociálních problémů, což je důležitý aspekt této činnosti. Pro nezaměstnané dobrovolníky může být dobrovolnictví způsobem, jak si uchovat svou důstojnost, sebedůvěru, uplatnit své schopnosti, dovednosti, tvořivost. Dobrovolnická centra se mohou případným zájemcům věnovat, přistupovat k potřebám a přáním jednotlivých uchazečů individuálně s větším taktem a pochopením než na úradech. Snažit se skloubit možnou činnost tak, aby byla prospěšná pro obě strany – klienta i dobrovolníka.

Zároveň by bylo vhodné vytvořit určitý systém nefinančních benefitů, které by fungovaly také jako aktivizační nástroj nezaměstnanosti. Mohlo by se jednat o uznávání dobrovolnické činnosti jako praxe, prostřednictvím všeobecně uznávaných certifikátů. Osvědčení o výkonu dobrovolnické služby jsou sice vydávána i dnes, ale není jim přikládán takový význam. Za úvahu stojí i to, zda by dobrovolnická služba mohla být některým dlouhodobě nezaměstnaným lidem, kteří se jako dobrovolníci osvědčí a vykonávají dobrovolnickou službu dlouhodobě, započítávána do doby odpracovaných let pro nárok na důchod, kdy plátcem tohoto pojištění by byl stát. U některých lidí by se tím dalo předejít doživotní závislosti na sociálních dávkách. Domníváme se, že jenom represivní opatření nemohou vést k nápravě důsledků dlouhodobé nezaměstnanosti. Je potřeba těmto lidem nabídnout i jiná řešení.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BUCHTOVÁ, B. et al. *NEZAMĚSTNANOST Psychologický, ekonomický a sociální problém*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-9006-8.
- [2] CLARY, E.G., et al. Understanding and assessing the motivation of volunteers: a functional approach. In: *Journal of Personality and Social Psychology*, 1998. s. 1516-1530. Na vyžádání dostupné v Knihovně Univerzity Palackého v Olomouci.
- [3] FRÍČ, P., POSPÍŠILOVÁ, T., a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. 1. vyd. Praha: AGNES, 2010. ISBN 978-80-903696-8-9.
- [4] HORA, O. *Strategie dlouhodobě nezaměstnaných: vstupní analýza problému (původní, rozšířená verze)*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008. ISBN 978-80-7416-004. Dostupné také z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_261.pdf
- [5] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [6] KEPKOVÁ, M., et al. *Průvodce sociálními dávkami 2008*. Praha: BMSS START, 2008. ISSN 1214-0813.
- [7] KOTÝNKOVÁ, M. *Sociální ochrana chudých v České republice*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1302-7.
- [8] KREBS, V. et al. *Sociální politika*. 4. přepracované a aktualizované vyd. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-200-0592-2.
- [9] MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: SLON, 1999. ISBN 80-85850-61-3.
- [10] MAREŠ, P., SIROVÁTKA, T., VYHLÍDAL, J. Dlouhodobě nezaměstnaní: životní situace a strategie. In: *Sociologický časopis*, roč. 39, č.1, s. 37–54. Sociologický ústav AV ČR, 2003. Dostupné také z: <http://sreview.soc.cas.cz/cs/issue/25-sociologicky-casopis-czech-sociological-review-1-2003/384>.

- [11] MPSV. *Obec a veřejná služba*. Praha: MPSV, 2010. ISBN 978-80-7421-020-4. Dostupné také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9269/verejna_sluzba_27-07.pdf
- [12] MPSV. Pět nových projektů aktivní politiky zaměstnanosti. In: *Práce a sociální politika*. č.1, s. 4. Praha: MPSV. vydavatelství Press Publishing Group. 2011. ISSN 0049-0962. Dostupné také z: <http://www.mpsv.cz/cs/10160>
- [13] MPSV. Všechny nepojistné dávky vyplácí Úřad práce ČR. In: *Práce a sociální politika*, č.1, s.1–2. Praha: MPSV. vydavatelství Press Publishing Group 2012. ISSN 0049-0962. Dostupné také z: <http://www.mpsv.cz/cs/11951>
- [14] NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského konání*. 1. vyd. Praha: Academia, 2004. ISBN 978-80-200-0592-2.
- [15] ŠIKLOVÁ, J. Dobrovolnictví – perspektiva pro rozvoj občanské společnosti. In: *Sborník konference: Dobrovolnictví v české společnosti – současnost a perspektivy*. Kroměříž: Klub UNESCO Kroměříž a HESTIA – Národní dobrovolnické centrum Praha, 2010.
- [16] ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K., et al. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [17] TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8.
- [18] VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. et al. *Sociální psychologie 2*. přepracované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

Zákony a předpisy:

- [19] ČESKO. Zákon č. 1 ze 4. prosince 1990 o zaměstnanosti. In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-1>
- [20] ČESKO. Zákon č. 463 dne 29. října 1991 Sb., o životním minimu. In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-463>
- [21] ČESKO. Zákon č. 482 ze dne 6. listopadu 1991 o sociální potřebnosti. In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-482>

- [22] ČESKO. Zákon č. 117 ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>
- [23] ČESKO. Zákon č. 155 ze dne 30. června 1995 o důchodovém pojištění. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>
- [24] ČESKO. Zákon č. 198 ze dne 24. dubna 2002 o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>
- [25] ČESKO. Zákon č. 435 ze dne 13. května 2004 Sb., o zaměstnanosti. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>
- [26] ČESKO. Zákon č. 110 ze dne 14. března 2006 o životním a existenčním minimu. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>
- [27] ČESKO. Zákon č. 111 ze dne 14. března 2006 o pomoci v hmotné nouzi. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/?path=/portal/obcan/>
- [28] ČESKO. Zákon č. 73 ze dne 9. února 2011 o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-73>
- [29] ČESKO. Zákon č. 366 ze dne 6. listopadu 2011, kterým se mění zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Dostupný také z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/11911/zakon_366_2011.pdf

Internetové zdroje:

- [30] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS*. [online] Český statistický úřad © 2012 [cit.2012-01-05]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/kalendar/2010-zam>
- [31] EVROPSKÁ KOMISE – ČESKÁ REPUBLIKA. *Dobrovolníci mění svět*. ec.europa.eu [online] poslední aktualizace 9.12.2010 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/news/101206_eyv2011_cs.htm
- [32] FINANCE.CZ. Finance.cz: Důchody a dávky [online]. [cit. 2012-01-04]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/duchody-a-davky/>
- [33] FRIŠTENSKÁ, H.. *Specifická situace romské mládeže na trhu práce*. Praha, 2010. Studie v rámci projektu Poradenské centrum pro Prahu 3. [online]. R–MOSTY. [cit. 2012-01-23]. Dostupné z: <http://www.r-mosty.cz/dokumenty/Specifickasituace.pdf>
- [34] Hestia, o.s. Dobrovolnická a veřejná služba – komentář MVČR In: *Dokumentace dobrovolnických center a programů*. [online]. [cit.2012-01-06]. Dostupné z: www.hest.cz/res/data/006/000892.doc
- [35] JIRÁNEK Radek. MV ČR, *Legislativní rámec dobrovolnické služby* [online] [cit.2012-01-29] Dostupné z: www.dobrovolnik.cz/res/data/009/001176.pdf
- [36] KRŽIŽKOVÁ Alena, FORMÁNKOVÁ Lenka. Pracovní dráhy žen a mužů v době ekonomické krize. *SOCIOweb* [online]. 2011,11 [cit. 2012-01-02]. ISSN 1214-1720. Dostupné z: http://www.socioweb.cz/upl/editorial/download/195_SOCIOWEB_11_2011.pdf
- [37] MPSV. *Metodický pokyn č.1/2009 k limitům využití dobrovolnické služby u osob v hmotné nouzi*. [online]. vydáno 22.4.2009 [cit.2012-01-01]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/metodicky-pokyn-1-09-pdf.aspx
- [38] MPSV. *Tisková zpráva, Analýza MPSV: Veřejnou službu zavedlo v loňském roce 10 % obcí*. [online] MPSV, vydáno 3.6.2010. [cit.2012-01-04]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/8874/03062010.pdf>
- [39] MPSV. *Tisková zpráva, Veřejná služba není jen zametání chodníků*. [online] MPSV. Vydáno 13.12.2011 [cit.2012-01-01]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/11831/tz_131211a.pdf

- [40] MPSV. *MPSV: Sociální reforma* [online]. MPSV, poslední aktualizace 23.2.2011.[cit.2012-01-16].Dostupné z: <http://socialniporadce.mpsv.cz/cs/113>
- [41] MPSV. *MPSV: Sociální reforma* [online]. © MPSV ČR 2011. [cit. 2012-01-18]. Dostupné z: <http://socialnireforma.mpsv.cz/cs/5#1.2>
- [42] VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ. *VÚP: Rámcové vzdělávací programy*. [online]. VÚP © 2010 [cit. 2012-01-22]. Dostupné z: <http://www.vuppraha.cz/ramcove-vzdelavaci-programy>.
- [43] MPSV. *MPSV: Příjmy a životní úroveň*. [online]. MPSV, poslední aktualizace 16.12.2011. [cit. 2012-01-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/11852>
- [44] MPSV. *MPSV: Pomoc v hmotné nouzi*. [online]. MPSV [cit. 2012-01-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5#djp>
- [45] MPSV. *Tisková zpráva, Veřejná služba není jen zametání chodníků* [online] MPSV, vydáno 13.12.2011 [cit.2012-01-26]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/11831/TZ131211a2.pdf>
- [46] MVČR. Vyjádření ke změnám v souvislosti se Sociální reformou I. *Ministerstvo vnitra: Dobrovolnická služba*. [online]. Vydáno 9. ledna 2012. [cit. 2012-02-05]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dobrovolnicka-sluzba-500539.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
ÚP	Úřad práce
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
VFI	Volunteer Function Inventory (Inventář funkce dobrovolníka)
RD	Rodičovská dovolená
IT	Interval spolehlivosti
DS	Dobrovolnická služba

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. Otázka č. 48	73
Graf 2 Vyhodnocení funkcí motivace u obou skupin respondentů	76
Graf 3 Vyhodnocení výsledků motivace u obou skupin respondentů.....	76

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Rozdělení respondentů podle pohlaví.....	59
Tab. 2 Věkové složení respondentů.....	60
Tab. 3 Věkové složení respondentů pro testování.....	60
Tab. 4 Hodnotová funkce motivace	62
Tab. 5 Funkce porozumění.....	63
Tab. 6 Růstová funkce.....	64
Tab. 7 Kariérní funkce.....	65
Tab. 8 Sociální funkce.....	66
Tab. 9 Ochranná funkce.....	67
Tab. 10 Výsledky hodnotová.....	68
Tab. 11 Výsledky funkce porozumění	68
Tab. 12 Výsledky růstová funkce.....	69
Tab. 13 Výsledky – kariérní funkce	70
Tab. 14 Výsledky – sociální funkce.....	70
Tab. 15 Výsledky – ochranná funkce.....	71
Tab.16 Výsledky – uspokojení.....	72
Tab. 17 Otázka č. 48.....	73
Tab. 18 Otázky s nejmenší a největší důležitostí.....	74
Tab. 19 Vyhodnocení jednotlivých funkcí motivace dobrovolníků.....	75

SEZNAM PŘÍLOH

- P I DOTAZNÍK
- P II TABULKA: ZPRACOVÁNÍ DAT DOBROVOLNÍCI „HODINÁŘI“
- P III TABULKA: ZPRACOVÁNÍ DAT DOBROVOLNÍCI
- P IV TABULKA: ZPRACOVÁNÍ DAT DOBROVOLNÍCI „HODINÁŘI“
- P V TABULKA: ZPRACOVÁNÍ DAT DOBROVOLNÍCI
- P VI GRAF: MOTIVACE PRO DOBROVOLNICKOU PRÁCI
- P VII GRAF: VÝSLEDKY DOBROVOLNICKÉ PRÁCE
- P VIII TRANSKRIPCE ROZHVORŮ

P I DOTAZNÍK

Vážení dobrovolníci,
Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníků, které budou použity při vypracování mé diplomové práce, která se zabývá zkoumáním motivace dobrovolníků. Dotazník je anonymní a získaná data budou použita výhradně v mé diplomové práci.

Předem děkuji za Váš čas a ochotu vyplnit následující dotazník.

Bc. Ivana Tomečková, studentka oboru Sociální pedagogika

Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

Dotazník

Pohlaví

- Muž
- Žena

Věk

- 18 – 25
- 26 – 35
- 36 – 45
- 46 – 55
- 56 – 65
- 65 a více

Vykazoval/a jste v roce 2011 odpracované dobrovolnické hodiny pro účely zachování či navýšení výše příspěvku na živobytí (dávka hmotné nouze) ?

- Ano

Ne

Jak **důležitý**/pravdivý je pro vás každý z následujících důvodů pro dobrovolnickou činnost. Označte míru, do jaké souhlasíte či nesouhlasíte s následujícími tvrzeními na stupnici 1 – 7. Svou odpověď запиšte na místo vedle každého bodu.

Není vůbec důležitý/ 1 2 3 4 5 6 7 je velmi důležitý/
Není vůbec pravdivý pro vás je pravdivý pro vás

Hodnocení

- ___ 1. Dobrovolnická činnost mi může pomoci dostat se a „prorazit“ v místě, kde bych rád pracoval.
- ___ 2. Moji přátelé pracují jako dobrovolníci.
- ___ 3. Mám zájem a obavy o lidi, kteří nemají takové štěstí jako já.
- ___ 4. Moji blízcí si přejí, abych pracoval jako dobrovolník.
- ___ 5. Dobrovolnická činnost mi pomáhá, abych se cítil důležitý.
- ___ 6. Lidé, které znám, sdílejí společný zájem o práci prospěšnou pro společnost.
- ___ 7. Ať se cítím sebehůř, dobrovolnická práce mi pomáhá na to zapomenout.
- ___ 8. Mám upřímný zájem a obavy o konkrétní skupinu, které pomáhám.
- ___ 9. Při dobrovolnické práci se cítím méně osamělý.
- ___ 10. Mohu získat nové kontakty, které mi mohou pomoci při hledání zaměstnání.
- ___ 11. Dobrovolnická služba mi pomáhá ulevit od jistého druhu pocitu viny z toho, že mám více štěstí než jiní.
- ___ 12. Mohu se tak dozvědět více o věci, pro kterou pracuji.
- ___ 13. Dobrovolnická služba zvyšuje mou sebeúctu.
- ___ 14. Dobrovolnická služba mi dovoluje dostat nový pohled na věci.
- ___ 15. Dobrovolnická služba mi dovoluje poznat různé profesní možnosti.

- ___ 16. Pociťuji soucit vůči lidem v nouzi.
- ___ 17. Lidé, kteří jsou mi blízcí, přisuzují práci prospěšné pro společnost vysokou hodnotu.
- ___ 18. Dobrovolnická služba mi umožňuje se učit prostřednictvím přímé „praktické“ zkušenosti.
- ___ 19. Cítím, že je důležité pomáhat ostatním.
- ___ 20. Dobrovolnická služba mi pomáhá při řešení vlastních osobních problémů.
- ___ 21. Dobrovolnická služba mi pomůže uspět ve mnou vybrané profesi.
- ___ 22. Mohu udělat něco pro věc, která je pro mě důležitá.
- ___ 23. Dobrovolnická služba je důležitá činnost pro lidi, které znám nejlépe.
- ___ 24. Dobrovolnická činnost je dobrým únikem z mých vlastních problémů.
- ___ 25. Mohu se naučit, jak jednat s různými typy lidí.
- ___ 26. Dobrovolnická služba mi dává pocit, že jsem potřebný.
- ___ 27. Dobrovolnická služba mi dává lepší pocit ze sebe sama.
- ___ 28. Dobrovolnická služba bude vypadat dobře v mém životopise.
- ___ 29. Dobrovolnická služba je cesta, jak získat nové přátele.
- ___ 30. Mohu zkoumat své vlastní silné stránky.

Výsledky dobrovolnické činnosti

Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími výroky. Vaši odpověď vyznačte na stupnici 1 – 7.

Zcela nesouhlasím 1 2 3 4 5 6 7 Zcela souhlasím

Hodnocení

- ___ 31. Při dobrovolnické službě jsem získal nové kontakty, které mi možná pomohou v mém podnikání nebo profesi.
- ___ 32. Lidé, které znám nejlépe, ví, že pracuji jako dobrovolník.

- ___ 33. Lidem, o které mám upřímnou starost, se dostává pomoci prostřednictvím mé dobrovolnické služby.
- ___ 34. Díky dobrovolnické službě se cítím lépe.
- ___ 35. Dobrovolnická služba mi dává příležitost uniknout před svými vlastními problémy.
- ___ 36. Prostřednictvím dobrovolnické služby jsem se naučil, jak jednat se širší škálou různých lidí.
- ___ 37. Jako dobrovolník, jsem měl možnost seznámit se s různými profesními možnostmi.
- ___ 38. Mí přátelé se dozvěděli, že pracuji jako dobrovolník.
- ___ 39. Prostřednictvím dobrovolnické služby dělám něco pro věc, ve kterou věřím.
- ___ 40. Dobrovolnickou službou se zvyšuje má sebeúcta.
- ___ 41. Díky práci dobrovolníka jsem byl schopen si vyřešit některé své osobní problémy.
- ___ 42. Dobrovolnickou službou jsem se dozvěděl více o věci, pro kterou pracuji.
- ___ 43. Práce dobrovolníka mě baví.
- ___ 44. Moje zkušenost coby dobrovolníka mě osobně naplňuje.
- ___ 45. Zkušenost při dobrovolnické službě je přínosná.
- ___ 46. Dobrovolnickou službou jsem mohl udělat důležitý přínos.
- ___ 47. Práci dobrovolníka jsem vykonal hodně dobrého.
48. Za rok touto dobou budete (prosím, zakroužkujte váš odhad):
- A: pracovat jako dobrovolník pro tuto organizaci
- B: pracovat jako dobrovolník pro jinou organizaci
- C: nebudu pracovat jako dobrovolník

P II TABULKA: ZPRACOVÁNÍ DAT DOBROVOLNÍCI „HODINÁŘI“

Hodináři							
otázka	počet	ar.průměr	medián	95 % IS		min.	max.
o1	45	4,7	5,0	5,0	6,0	1	7
o2	46	3,4	3,0	1,0	4,1	1	7
o3	47	4,9	5,0	5,0	6,0	1	7
o4	47	2,8	2,0	2,0	3,7	1	7
o5	47	4,2	5,0	3,3	5,0	1	7
o6	47	4,0	4,0	3,0	5,0	1	7
o7	46	5,1	6,0	5,0	6,0	1	7
o8	46	5,7	6,0	6,0	7,0	1	7
o9	47	5,0	6,0	5,0	6,0	1	7
o10	47	5,0	6,0	5,0	7,0	1	7
o11	47	3,0	3,0	2,0	4,0	1	7
o12	47	5,5	6,0	5,0	7,0	2	7
o13	47	5,2	6,0	5,0	6,0	1	7
o14	47	5,6	6,0	5,0	6,7	1	7
o15	47	4,7	5,0	4,0	6,0	1	7
o16	47	6,0	6,0	6,0	7,0	1	7
o17	47	4,8	5,0	4,3	6,0	1	7
o18	47	5,7	6,0	6,0	7,0	1	7
o19	47	6,4	7,0	6,0	7,0	2	7
o20	47	3,9	5,0	2,3	5,0	1	7
o21	47	3,9	4,0	4,0	5,0	1	7
o22	47	5,4	6,0	5,0	7,0	1	7
o23	47	4,0	4,0	3,0	5,0	1	7
o24	47	3,3	3,0	2,0	4,0	1	7
o25	47	6,0	7,0	6,0	7,0	1	7
o26	47	5,7	7,0	6,0	7,0	1	7
o27	47	5,4	6,0	5,0	6,7	1	7
o28	47	3,9	4,0	3,0	5,0	1	7
o29	47	5,1	5,0	5,0	6,0	1	7
o30	47	5,4	6,0	5,0	6,0	1	7
o31	46	4,0	5,0	3,9	5,0	1	7
o32	46	5,4	6,0	5,9	7,0	1	7
o33	46	5,1	5,5	4,0	6,1	1	7
o34	46	5,0	5,0	5,0	6,0	1	7
o35	46	3,7	3,5	3,0	5,0	1	7
o36	46	5,6	6,0	6,0	7,0	1	7
o37	46	4,3	4,5	3,0	5,1	1	7
o38	46	5,2	6,0	4,9	7,0	1	7
o39	46	5,7	6,0	6,0	7,0	1	7
o40	46	5,1	5,0	5,0	6,0	1	7
o41	46	3,6	4,0	2,9	5,0	1	7
o42	46	5,7	6,0	5,0	7,0	2	7
o43	46	6,2	7,0	6,0	7,0	1	7
o44	46	5,7	6,0	5,0	7,0	1	7
o45	46	6,1	6,5	6,0	7,0	2	7
o46	46	5,5	6,0	5,0	6,0	2	7
o47	46	5,3	6,0	5,0	6,0	2	7

P III TABULKA: ZPRACOVÁNÍ DAT DOBROVOLNÍCI

Dobrovolníci							
otázka	počet	ar.průměr	medián	95 % IS		min.	max.
o1	46	3,0	2,5	1,0	4,0	1	7
o2	46	3,1	3,0	1,0	4,0	1	7
o3	47	5,2	6,0	4,3	6,0	1	7
o4	47	2,3	1,0	1,0	2,7	1	7
o5	47	3,2	3,0	2,0	4,0	1	7
o6	47	4,4	4,0	4,0	5,0	1	7
o7	47	4,0	4,0	3,0	5,0	1	7
o8	47	5,7	6,0	6,0	6,7	1	7
o9	47	3,5	3,0	3,0	4,0	1	7
o10	47	3,7	4,0	2,0	5,0	1	7
o11	47	2,4	2,0	1,0	3,0	1	6
o12	47	5,1	6,0	5,0	6,0	1	7
o13	47	3,5	3,0	3,0	4,0	1	7
o14	47	5,7	6,0	5,3	6,7	2	7
o15	47	4,8	5,0	5,0	6,0	1	7
o16	47	5,4	6,0	5,0	6,0	1	7
o17	47	4,3	5,0	4,0	5,0	1	7
o18	47	5,4	6,0	5,0	6,0	1	7
o19	46	6,6	7,0	7,0	7,0	3	7
o20	46	2,8	2,0	1,9	4,0	1	7
o21	46	3,1	3,0	1,0	4,0	1	7
o22	46	5,4	6,0	5,0	6,0	1	7
o23	46	3,7	3,5	3,0	5,0	1	7
o24	46	2,5	2,0	1,0	2,1	1	6
o25	46	5,8	6,0	6,0	6,1	2	7
o26	46	4,9	5,0	4,0	6,0	1	7
o27	46	4,6	5,0	4,0	5,0	1	7
o28	46	3,2	3,0	2,0	4,0	1	7
o29	46	4,7	5,0	4,0	5,0	1	7
o30	46	4,8	5,0	4,9	6,0	1	7
o31	46	3,1	3,0	2,0	4,0	1	7
o32	46	4,8	5,5	4,0	6,0	1	7
o33	46	4,3	5,0	4,0	5,0	1	7
o34	46	4,7	5,0	4,0	6,0	1	7
o35	45	2,5	2,0	1,0	3,0	1	6
o36	46	5,4	6,0	5,0	6,0	1	7
o37	47	3,9	4,0	3,0	5,0	1	7
o38	47	4,5	5,0	4,0	6,0	1	7
o39	47	6,0	6,0	6,0	7,0	1	7
o40	47	3,7	4,0	3,0	4,7	1	7
o41	47	2,7	2,0	1,0	3,0	1	7
o42	47	5,0	5,0	5,0	6,0	1	7
o43	47	6,4	7,0	7,0	7,0	1	7
o44	47	5,9	6,0	6,0	7,0	1	7
o45	47	6,2	7,0	6,0	7,0	1	7
o46	47	5,0	5,0	5,0	6,0	1	7
o47	47	4,7	5,0	4,0	5,0	1	7

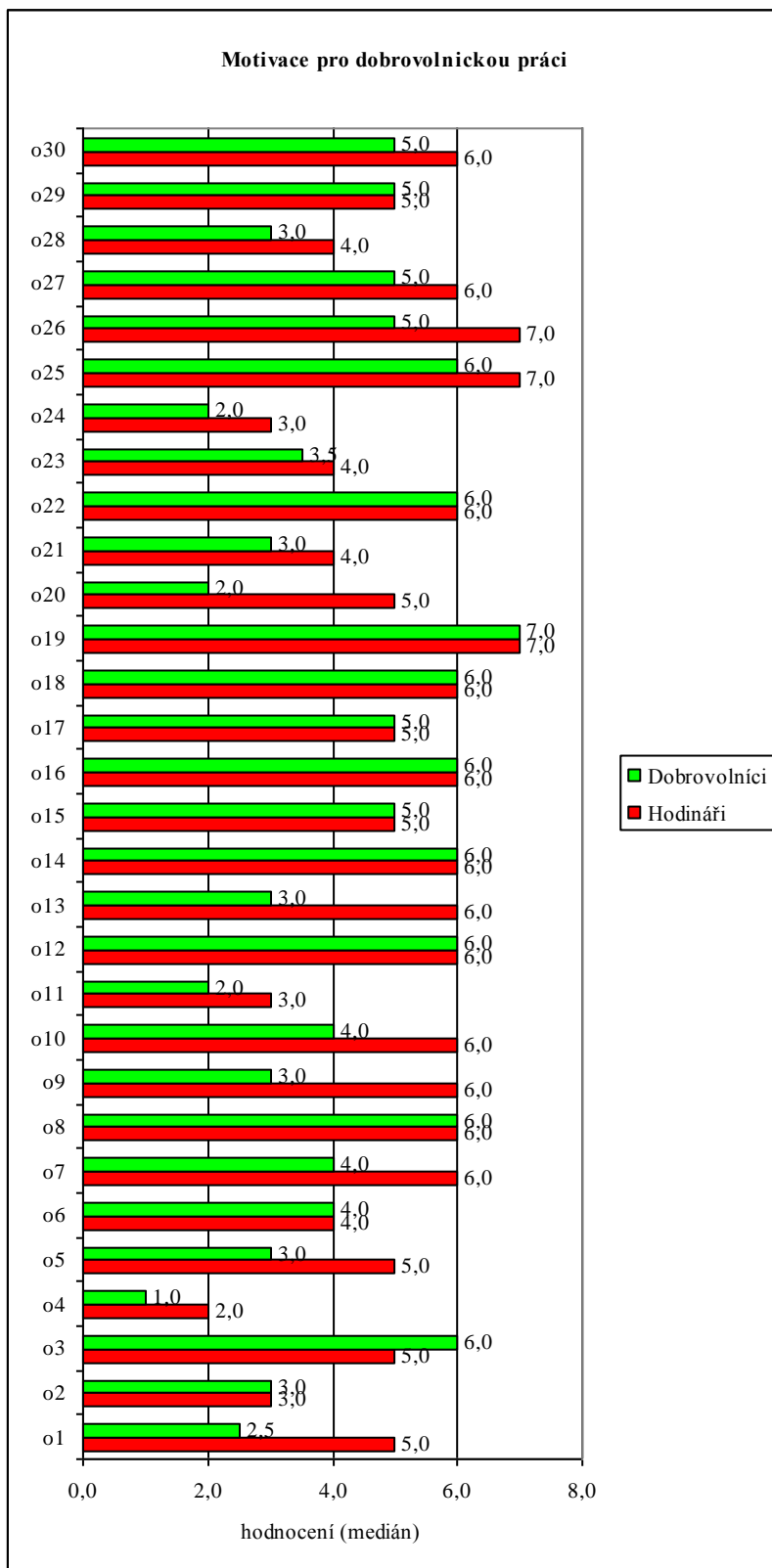
**P IV TABULKA: ZPRACOVÁNÍ DAT
DOBROVOLNÍCI „HODINÁŘI“**

Hodináři					
položka	počet	ar. průměr	SD	min.	max.
VFI_K	45	22,0	8,8	6	35
VFI_Soc	46	18,8	7,6	5	35
VFI_Hod	46	28,2	6,0	8	35
VFI_P	47	28,2	6,4	10	35
VFI_R	47	25,6	7,3	6	35
VFI_O	46	20,5	7,8	5	35
V_k	46	8,3	3,8	2	14
V_s	46	10,7	3,7	3	14
V_h	46	10,9	2,9	4	14
V_r	46	10,1	3,4	2	14
V_o	46	7,2	3,8	2	14
V_p	46	11,3	2,9	4	14
Uspokojeni	46	28,8	5,3	8	35

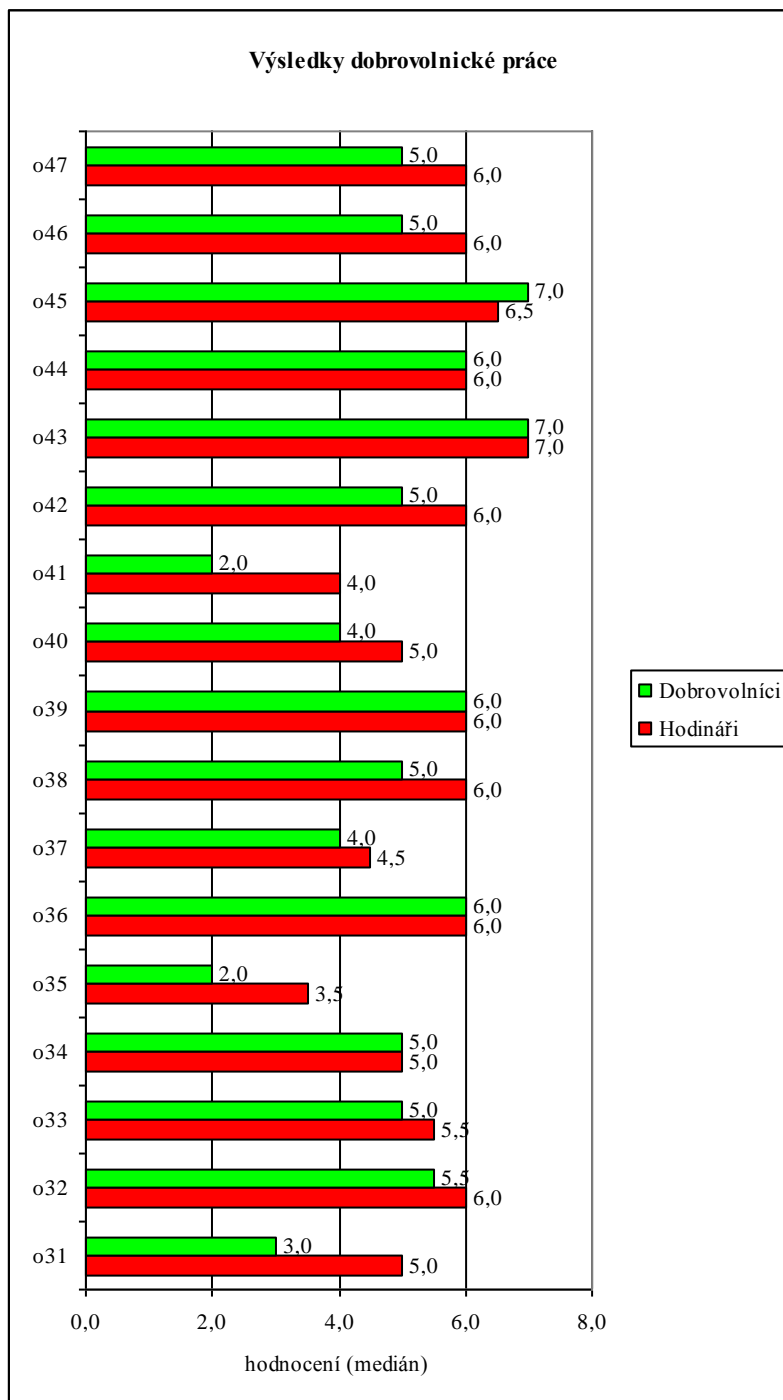
**P V TABULKA: ZPRACOVÁNÍ DAT
DOBROVOLNÍCI**

Dobrovolníci					
položka	počet	ar. průměr	SD	min.	max.
VFI_K	45	17,8	8,0	5	35
VFI_Soc	45	17,6	6,9	5	29
VFI_Hod	46	28,3	4,4	19	35
VFI_P	46	27,0	5,6	12	35
VFI_R	46	20,9	6,6	6	35
VFI_O	46	15,3	6,5	5	28
V_k	46	7,1	3,5	2	14
V_s	46	9,3	4,1	2	14
V_h	46	10,3	2,5	3	14
V_r	46	8,3	3,5	2	14
V_o	45	5,1	3,0	2	12
V_p	46	10,4	3,1	2	14
Uspokojeni	47	28,1	6,0	5	35

P VI GRAF: MOTIVACE PRO DOBROVOLNICKOU PRÁCI

P VII GRAF: VÝSLEDKY DOBROVOLNICKÉ PRÁCE

PŘÍLOHA PIII TRANSKRIPCE ROZHOVORŮ

Dobrovolník Josef

Kolik je Vám let? Je mi 57,5

Jak dlouho nemáte zaměstnání? Od roku 2001

Co bylo pro Vás impulsem nebo důvodem zapojit se do dobrovolnické činnosti?

No, tak v první řadě jsem se to dočetl na nástěnce v úřadě práce, poté jsem se dostavil sem do centra a zjišťoval jsem možnosti a co bych mohl dělat, jak by ta práce měla vypadat. Takže dozvěděl jsem o tom na úřadě práce. **A co Vás k tomu vedlo, že jste se stal dobrovolníkem?** Tak 50 na 50 procent. Z jedné strany to, že jsem cítil, že jsem už předtím tuhle práci dělal ne nějak organizovaně nebo pod organizací, ale už asi dva roky předtím jsem docházel do domácnosti, a po druhé věci také to, že to byl takový stimul finanční pro sociální, odbor sociální.

Měl jste možnost volit mezi veřejnou službou a dobrovolnickou službou? Ano, měl jsem možnost volit, ale vybral jsem si dobrovolnictví.

Čeho si nejvíc ceníte na té dobrovolnické činnosti? Tak cením, můžu pomáhat, to je ...za první jsem to dělal, dělal jsem to prakticky půl života a když jsem viděl, že ti lidé, kteří prostě jsou na tom tak špatně a třeba ta rodina na ně nějak moc nedbá, jenom sem tam někdy a že potřebují pomoc v různých těch činnostech, tak,...tak jsem sem chodil k jedné paní a jejímu manželovi a potom jsem se zapojil do širšího v domě s chráněným bydlením. Takže pomáhal jsem lidem, na co stačím.

V čem vnímáte největší smysl Vaší dobrovolnické služby pro ty druhé? No, už jsem řekl, jsou lidi, sám sice na tom nejsou zdravotně nejlíp, ale jsou na tom lidi daleko hůř nebo úplně špatně, takže vždycky mi bylo líto těch lidí, kteří si nemohli kolem sebe udělat nebo ne všechno, takže takový ten pocit, že su k něčemu a že jim můžu pomoci.

Co Vás na dobrovolnictví nejvíc překvapilo pozitivně či negativně? No, pozitivně mě překvapilo to, že se do toho zapojuje hodně lidí. Aspoň tady v této skupině a s jakým elánem do toho jdou, nehledě na svůj čas atak dále. No, negativně, poslední dobou se mi zdálo v tom domově s chráněným bydlením, že někteří ti klienti prostě už to začli brát jako automatiku a vlastně že už nechápali pojem dobrovolník. Že už chtěli tolik a tolik, a tehdy a tehdy, což pro mě jaksí, to mi jaksí kolikrát nevyhovovalo, tak jsem se s nima rozumně

domluvil, říkal jsem „můžu tehdy“ a tehdy, tak se to vyřešilo. Takže to bylo jako, ale žádný jako velký negativismus nevidím.

Naučil jste se něco nového v dobrovolnické službě? Naučil jsem se více ovládat (usměje se), více trpělivosti, kolikrát to bylo opravdu dost....

Pomohla Vám dobrovolnická služba nějakým způsobem ve Vašem životě? Právě nad tímto jsem se už aj spíš zamýšlel, já si myslím, že mi pomohla jenom v tom, že třeba prostředí, ve kterém se pohybuju, mi lidé párkrát dali najevo, že si toho vlastně váží, že pomáhám a kdekoliv mě znají, že zdravotně na tom nejsem nejlíp, tak asi to, že si mě lidi trochu váží, no.

Chtěl byste říct ještě něco, co Vám připadá důležité, co byste chtěl říct? No, nad tím jsem se také včera zamýšlel, takhle a říkal jsem si, že by docela jako stálo za zamyslení, hlavně pro nadřizeným složkám, to znamená městu, kraji a tak dále, jestli by ti dobrovolníci si nezasloužili být postaveni na úroveň dejme tomu dobrovolných dárců krve, sem tam nějakou tu...Protože v dnešní době vlastně, když se to tak veme, tak ten dobrovolník, aby to mohl dělat v plné míře, tak musí být finančně dobře zabezpečený. Takže jako, kdyby bylo dobré se nad tím zamyslet, co já vím, nějakou tu výhodu. Co já vím. Já nevím, jaké mají výhody ti dárci krve, protože už hodně let krev nedávám. Asi tak nějak.

Takže kdyby to bylo tak, jak v roce 2011, kdy vlastně ty hodiny se vykazovaly a bylo tam nějaké zvýhodnění? Nemuselo by to být třeba finančně, ale dejme tomu třeba ta doprava nebo sem tam nějaký ten lístek nebo vstupenka na nějaký ten pořad, něco takového, aby to ocenění bylo i trochu jinší.

Děkuji Vám za rozhovor.

Dobrovolník Karel

Kolik Vám je let? 56

Jak dlouho nemáte zaměstnání? No, přesně to asi, asi 5, no 5–6 let.

Co bylo pro Vás impulsem zapojit se do dobrovolnické činnosti? No, tak především to bylo nutnost. Je to blbě, že to tak říkám, ale byla to nutnost vykonávat veřejně prospěšné práce a jelikož jsem zdravotně postižený nebo mám problémy jako s pohybovou soustavou,

takže takové práce bych vykonávat nemoh, no tak jsem se zajímal, jestli by nešlo něco takového, a bylo mě poraděno na, jednou paní z úřadu práce, že prostě se to vztahuje na tuto činnost, a tak jsem to zkusil. No a od té doby to dělám.

Kde jste se dozvěděl o dobrovolnictví? Na tom úřadě práce, jedna taková milá, mladá slečna mi říkala, „zkuste to tam“, tak jsem to zkusil.

Měl jste možnost volby mezi veřejnou a dobrovolnickou službou? To právě že to, jak jsem říkal, že to nepřípadalo v úvahu. Já jako mám ve své zdravotním hodnocení, jako že nesmím být na prostě vlivu počasí, nesmím dlouho stát, nesmím dlouho sedět, nesmím nic zvedat, takže jako nepřípadá v úvahu chodit někde sbírat papíry nebo hrabat trávu a podobné věci.

Čeho si nejvíc ceníte na dobrovolnické službě? Tak, řekněme jako, že mě to nějak... V první řadě je nutné získat k člověku jako vztah, k tomu člověku, o kterého se člověk stará. A potom už to nedovedu definovat, ale jak si na to zvyknete, na toho člověka, tak už to de samo.

V čem vnímáte největší smysl Vaší dobrovolnické služby pro druhé? No tak, já si myslím, že pomáhat bysme si měli, jako. Když samozřejmě pokud to stojí mnoho úsilí, tak je to na vázkách v dnešní době. Takové, že každý dnes jen počítá a počítá, co mu to vynes, co mu to nevynes. Nicméně, jak říkám, jako Milan, o kterého se starám, tak vlastně, je na něm vidět, že každý na něj z vysoka tohle a... Skutečně. Rodina a to. Takže, nikdo jaksi nemá zájem, no. Tak sa snažím, no. Tak neříkám, že, no přirostl mě k srdci (směje se).

Co Vás na dobrovolnictví nejvíc překvapilo pozitivně či negativně? Pozitivně, tak no já nevím, tož jak jsem řekl. Pozitivně, to že jsem nevěděl, že su takový. Že jsem to nevěděl, do té doby. A to negativní, no to se teď v podstatě, tam s těma děvčata, no. Je taková doba bohužel (nedorozumění s pečovatelkami).

Naučil jste se něco nového v dobrovolnické službě? Tak nového, já v podstatě jsu takový trpělivý člověk, hodně moc trpělivý. Dlouho jsem modelařil, takže to vyžaduje velkou trpělivost, nejde nic uspěchat. No a jelikož vlastně se starám o vnuka pětiletého, takže ono je to velmi podobné. Trpělivost, vysvětlovat nebo mluvit, mluvit, mluvit, mluvit.

Pomohla Vám dobrovolnická činnost nějakým způsobem ve Vašem životě? Tak trošku to zvedne člověkovu sebevědomí, určitě, to jako ne že ne. Ale není to nějak dominantní, že bych si musel něco dokazovat.

Chtěl byste říct ještě něco, co Vám připadá důležité a nebylo zde řečeno? Tož, já nevím, co bych řekl. Celkově ta naše sociální sféra je v pytlí.

Dobrovolnice Věra

Kolik Vám je let? 39

Jak dlouho jste bez práce? Čtyři roky

Měla jste možnost volit mezi veřejnou a dobrovolnickou službou? Neměla

Co bylo pro Vás impulsem zapojit se do dobrovolnické činnosti? Vlastně už předtím jsem pracovala tak trochu výpomocně v organizacích, které se zaměřovaly třeba na postižené děti, takže tam jsem vlastně docházela takhle mimo jakékoliv organizace. Potom vlastně v době, kdy jsem byla nezaměstnaná, jsem se dočetla o Adorei a o tady té možnosti, takže jsem toho využila a vlastně už asi třetí rok takhle pracuju.

Kde jste se dozvěděla o dobrovolnictví? No, první impulsy byly asi v tom Auxiliu, tam jsem slyšela asi poprvé ten termín. A potom vlastně, protože jsem pořád doufala, že budu mít práci, tak jsem si říkala, že to nevyužiju, ale v podstatě potom, když se to přivázalo na sociální dávky s tím, že tam byla vazba a bylo to pro mě i výhodné a chtěla jsem to dělat, tak jsem toho využila.

Čeho si nejvíc ceníte na dobrovolnické službě? Té party lidí, s kterou jsem se poznala, protože ti jsou úžasní.

V čem vnímáte největší smysl Vaší dobrovolnické služby pro druhé? Myslím, že to bylo přínosem vlastně oboustranně. Když jsem byla v denním stacionáři pro ty starší lidi, tak to bylo úžasné v tom, že spousta toho životního moudra a toho takového...toho klidu, stárí, smíření, i pokory. To mi jako hodně dalo. A na druhou stranu potom ta práce s dětmi, zase to jejich nadšení a nevázanost, fantazie, tak ta byla taky hodně nabíjející. Myslím, že takové, nabíjelo mně to baterky. **A co to dalo podle Vás těm druhým?** Tak já doufám, že měli příjemně strávený čas se mnou. Jako nevím, jestli s...se mnou...Myslím, že ty děti se ode mě i něco naučily. U těch starých, starších dam, myslím, že to bylo vyloženě

o příjemně stráveném času. Doufám, že ty děti se něco naučily a zapamatovaly si, protože vlastně ty výtvarné techniky byly různé a pomohlo jim to možná i trošku v tom si vážit víc sám sebe. Trošku o tom budování toho sebevědomí, které to děcko potřebuje vždycky.

Co Vás na dobrovolnictví nejvíc překvapilo pozitivně či negativně? Překvapilo mě, že jsem si myslela, že budu z toho unavená. Myslela jsem si, že, že bude ten čas, že to bude pro mě strašně náročné. A zjistila jsem, že vlastně, že to není nic tak strašné a je to naopak, říkám dobíjí to právě naopak baterky, i když člověk je někdy unavený, ale cítí se prostě strašně fajn. Negativní, občas jako, překvapilo mě, že nemám problém. Vždycky jsem věděla, že nemám problém vyjít s lidma. Překvapilo někdy, že s některýma to prostě nejde. Ale to tak asi je všude.

Naučil jste se něco nového v dobrovolnické službě? No určitě. Kromě toho vycházení s lidma, a i takové nějaké diplomacii, manipulaci. Ne manipulaci, to zní blbě, ale prostě vycházení s lidma, prostě naučila jsem se spoustu věcí. Samozřejmě, všude, kde je člověk, se vždycky něco naučím, když budu sedět doma a tak zakrním. To je jasné.

Pomohla Vám dobrovolnická služba nějakým způsobem ve Vašem životě? Určitě ano. Protože tam opravdu to zakrnění, sedění doma, klesání sebevědomí, to by určitě mělo takové tendence. Takže si myslím, že to, že jsem vypadla, už jenom to, že jsem vypadla z domu. Byla jsem mezi lidma a trávila jsem s nimi příjemně čas, takže to hodně pomáhá. Minimálně v tomhleto vidím přínos. A rozhodně to, že člověka to nutí se zase učit. Že prostě pořád musí, nebo nemusí, ale chce přinášet něco nového a tím pádem se učí a také si rozšiřuje obzor.

Je třeba ještě něco, co byste chtěla Vy sama dodat, co cítíte, že je třeba pro Vás důležité a nebylo zde řečeno? Myslím, že by ti dobrovolníci, by měli být veřejně víc ocenění. Ono se o tom nemluví, bere se to jako nějaká taková samozřejmost, a jako tím způsobem strašně je to přehlížené. Třeba od partnerů, když ženy pracují jako dobrovolnice, tak ti partneři, to berou jako takové „sakra běž si radši najít práci“. Je to hnusné, oni si neuvědomí, že ta žena má problém najít práci. Pro ni je to kolikrát mnohem, mnohem těžší než pro toho muže. A když ta žena pracuje jako dobrovolník, tak by potřebovala slyšet od toho chlapa spíš „to je fajn, že nesedíš doma, a že něco děláš“. Spousta partnerů je v tomhle strašně, strašně to...Nechcu říct, že jenom muži, že možná i ženy, ale myslím, že prostě ti chlapi jsou, s tím mám zkušenost víc. Spíš to berou jako zlo, že ta manželka,

místo aby seděla doma, když už nemá práci, starala se o ně a o děti, a někam jde. To mně přijde strašně to... a možná by se o tom mělo mluvit.

Dobrovolnice Lenka

Kolik je Vám let? 58

Jak dlouho nemáte zaměstnání? Byla jsem celkem 4 roky bez zaměstnání a musím podotknout, že i bez jakékoliv šance – s ohledem na region, ale především s ohledem (již tehdy) na věk „přespadesátníků“.

Co bylo pro Vás impulsem zapojit se do dobrovolnické činnosti? Ač to možná vyzní paradoxně, z dnešního pohledu se mi to vlastně jeví jako „krok, ke kterému byl člověk ve své době prakticky donucen“ – okolnostmi i realitou, tedy nemožností získat adekvátní zaměstnání (do té doby 15 let ve státní správě v administrativě). V dané době se nabízela prakticky jen tato možnost, tedy dobrovolnická činnost s určitým počtem odpracovaných hodin, aby zůstal zachován nárok na sociální dávky - jevílo se mi to ale i jako určitá forma pomoci nám, nezaměstnaným. Podotýkám, že předtím jsem o této možnosti vykonávat dobrovolnickou činnost ani nevěděla, resp. nezajímala jsem se o ni a tedy ani neuvažovala nad tím, že bych se mohla či měla do takové prospěšné činnosti zapojit. Zjistila jsem si tedy nejbližší možný termín, kdy bude z dobrovolnické organizace ADOREA probíhat informativní setkání s eventuálními zájemci o dobrovolnictví. Na tomto setkání mne zaujalo především to, že se naskýtá možnost svobodného výběru z více praktických okruhů této činnosti. Domluvila jsem si tedy okamžitě po skončení schůzku s Vámi, tedy vedoucí pracovnící dobrovolnického centra ADOREA, na vstupní pohovor, abych zjistila detailní informace i podmínky činnosti a mohla se tak rozhodnout, kterým směrem se dále ubírat. Vnímala jsem to jako šanci poznat nové lidi, nové prostředí, nové zkušenosti a hlavně i jako možnost něco nového se naučit a zvýšit tak svou hodnotu pro případného zaměstnavatele (i když se tak už nestalo), a také jako příležitost pomoci druhým, přijít na jiné myšlenky a nezaobírat se sama sebou.

Měla jste možnost volit mezi DS a VS? Zaměřila jsem se přímo na dobrovolnickou službu, vzpomínám si, že mne tehdy zaujalo více okruhů a nakonec jsem po konzultaci a radě zvolila možnost zapojit se do služby k osobám zdravotně znevýhodněným v keramické dílně, dále do domova pro seniory – náplň prožitého času spočívala ve společných vycházkách, resp. vyjížděkách na invalidním vozíčku s imobilními nebo méně

zdravými osobami, naslouchání, povídání a vzpomínání se seniory v době, kdy počasí společným vycházkám nepřálo, anebo se prostě na vycházku necítili. Vzhledem k tomu, že jsem pracovala v minulosti prakticky vždy v administrativě, nabídla jsem i tyto schopnosti k využití v samotné vysílající organizaci a vypomáhala tak dle aktuálních potřeb, jindy se jednalo o manuální výpomoc např. při přípravách setkání dobrovolníků a podobných akcích.

Čeho si nejvíc ceníte na té dobrovolnické činnosti? Pokud to mohu takto definovat, pak je to skutečnost, že mne to popostrčilo jiným směrem; došlo u mne k příjemnému zpestření, které dává zapomenout na vlastní problémy či starosti v blízké rodině, pak zcela jistě i pocit odpovědnosti a jakéhosi „nutného režimu a řádu“, protože vím, že v daném okamžiku prostě „musím jít a konat“. Není to ovšem něco, do čeho bych se musela nutit, beru to jako příjemnou povinnost, protože každé setkání je jedinečné a neopakovatelné. Dobrovolnická činnost mě doslova pohltila, nedělalo mi žádný problém navázat kontakt s osobami v přijímajících organizacích – ať už se jednalo o osoby věkově spadající do kategorie mých potomků nebo i vrstevnic, v případě seniorů dokonce do věku rodičů či prarodičů.

V čem vnímáte největší smysl Vaší dobrovolnické služby pro druhé? Domnívám se, že jsem do této činnosti dala vše, není nic, co bych si nechala sama pro sebe. Snažila jsem se všem, tedy ve všech organizacích, kde jsem měla možnost se zapojit a přiložit „ruku k dílu“, maximálně pomoci – ať již radou, pochopením či pohlazením. Měla jsem dobrý pocit, když jsem jim mohla dát trochu porozumění a lásky a přinášet jim tak pohodu a radost. Pokud jsem vycítila, že je teď momentálně potřeba pomoci, okamžitě jsem tak učinila a setkala se nejen s pochopením, ale i poděkováním. Vycítila jsem prakticky ode všech radost a momentální pohodu, ať už se jednalo o mladé či seniory, a např. u osob depresivních či jinak nemocných, které měly manuální činnost např. v keramické dílně (coby indikovanou terapii) evidentní pochopení, porozumění a hlavně zklidnění. Snažila jsem se tedy těmto osobám poskytnout přiměřenou podporu, aby jejich život se co nejvíce podobal tomu v běžném sociálním prostředí. Bylo vždy ale nutno přihlídnout k míře jejich individuálních potřeb.

Co Vás na dobrovolnictví nejvíc překvapilo pozitivně nebo negativně? Negativně mě zaskočilo především to, že časem docházelo k situaci, kdy jsem nabyla pocit, že dochází ke zneužívání mé osoby při výkonu dobrovolnické služby mimo rámec původně dohodných

aktivit, což vedlo ke konfliktům a nedorozumění. Pozitivně, že jsem dostala příležitost poznat, jak žijí a co prožívají lidé v různých sférách života, což mě nesmírně obohatilo. Ať už se jednalo o seniory či lidi s různým zdravotním postižením. Dalším efektem byla i výpomoc v keramické dílně, kde jsem pomáhala osobám s poruchami jemné motoriky při finalizaci drobných keramických výrobků, dále např. při splétání pedigu či zpracování hlíny k dalšímu upotřebení. Pozitivním faktorem je to, že jsem těmito osobami byla dobře přijata a došlo i k prohloubení kontaktů – s některými jsem ve styku dodnes.

Naučila jste se něco nového v dobrovolnické službě? Určitě mi dala poznat nové okolnosti i nová prostředí, k čemuž bych se patrně jinak nedostala. Dobrovolnictví se mi jeví jako důležitý aspekt sociální, protože tato činnost mi umožnila navázání množství sociálních kontaktů, ale i přátelství. Z praktického hlediska jsem se naučila jednat s osobami zdravotně znevýhodněnými, nesoběstačnými, imobilními, někdy zpočátku i trochu nedůvěřivými. Těmto osobám jsem se snažila dodávat sebevědomí a pocit, že i přes své znevýhodnění či věk jsou stále velice důležití.

Pomohla Vám dobrovolnická služba nějakým způsobem ve Vašem životě? Tato činnost mi přinesla uspokojení a uvolnění. Jsem ráda, že jsem mohla alespoň částečně přispět ke zkvalitnění života osob, se kterými jsem přišla do styku. Dobrovolnickou činnost považuji za určitý doplněk a obohacení. Rozšířila schopnost sebeovládání, vnesla do života klid a lásku. Mohu tak vnímat svůj život jako smysluplný. Nemohu nevyzdvihnout aspekt, pro mne osobně velmi důležitý. Je to pochvala a poděkování těch, s nimiž jsem přišla za uplynulou dobu do styku. Jsem přesvědčená, že slova uznání byla spontánní a nebyla jen hraná. Mám radost a skutečně dobrý pocit, že jsem mohla být prospěšná a někomu užitečná a aktivně tak využívala svůj volný čas.

Je ještě něco, co byste chtěla říct, co Vám připadá důležité a nebylo zde řečeno? Dobrovolnictví přináší radost a klid. Přináší radost nejen obdarovanému, ale i dárci. Mělo by se stát přirozenou součástí života.

